

The Project Gutenberg eBook of Murtovarkaus; Roinilan talossa, by Minna Canth

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Murtovarkaus; Roinilan talossa

Author: Minna Canth

Release date: August 12, 2004 [EBook #13164]

Most recently updated: December 18, 2020

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK MURTOVARKAUS; ROINILAN TALOSSA ***

Produced by Tapio Riikonen

MURTOVARKAUS; ROINILAN TALOSSA

Kirj.

Minna Canth

1917 (1883-1885).

MURTOVARKAUS

Näytelmä viidessä kuvauksessa

HENKILÖT.

UKONNIEMI, | talonisäntiä.

PELTOLA, |

NIILO, Peltolan poika.

LOVIISA, Ukonniemen tytär.

AHOLAN ANTTI, torppari.

MARIA, hänen vaimonsa.

HELENA, heidän tyttärensä.
HOPPULAINEN, itsellismies.
PENTTULA, noita.
MATTI, |
EERO, |
KALLE, | kylän nuorisoa.
KIRSTI, |
LIISA, |
VAPPU, |
ERÄS VANHA TALONPOIKA.
PITÄJÄN VANGINKULJETTAJA.
KYLÄLÄISIÄ.

ENSIMMÄINEN KUVAUS.

(Aukeahko paikka honkametsässä. Perällä näkyy järvi, jonka vasemmalla puolen niemi korkeine kukkuloineen pistää esiin. Juhannusaatto. Kylän nuoriso huvitteleiksen iloisella tanssilla. Laulu alkaa jo ennen esiripun nostettua.)

"Rosvo, rosvo olit sä.
Kun varastit mun ystävän;
Minä luulen,
Fralla laa,
Minä luulen,
Fralla laa,
Minä luulen,
Fralla lalla, fralla lalla laa!"

"Enpä tiennyt syytä siihen,
Miksis minun hylkäsit;
Minä luulen,
Fralla laa.
Minä luulen,
Fralla laa,
Minä luulen,
Fralla lalla, fralla lalla laa!"

(Peltola ja Ukonniemi tulevat oikealta. Nuoret taukoavat tanssista.)

PELTOLA. Hei vaan. Johan täällä ilo on korkeimmillaan. Hyvää iltaa ja hauskaa juhlaa, te nuoret! No, ovatko tyttäret jo ottaneet selkoa siitä, jos ennen ensi Juhannusta sulhasia saavat?

KIRSTI. Hyh, johan nyt!

VAPPU. Mitäpä me niistä tiedoista!

MATTI. Vai mitäpä me niistä tiedoista! Kas vaan, kuinka ovat olevinaan. Niinkuin ei sitä muka tiedettäisi, että he joka ikinen jo ovat käyneet ruista sitomassa tänä iltana.

LOVIISA (ylpeästi). Minä en ainakaan ole käynyt.

VAPPU. Tuo Matti on senlainen ilkiö. Aina hän meitä väijyy.

MATTI. Hi, hi, hi, joko pisti vihaksesi, Vappu? Muistatko, kuinka sun ja Kirstin kävi viime vuonna Juhannusyönä?

VAPPU. Ole vaiti!

POJAT. Kerro, Matti, kerro!

PELTOLA (on istunut kivelle näyttämön oikealla puolen). Olisipa tuota hauska kuulla, he, he, he (tarjoo tupakkaa Ukonniemelle).

MATTI. Ha, ha, ha, en elämässäni ole nauranut niin paljon kuin sinä yönä. Muistatkos, Kalle?

KALLE. Kyllä muistan.

POJAT. No, kerrohan jo!

VAPPU. Jos vaan kerrot, Matti, en sinuun ikänäni lepy.

MATTI. Mutta kas, kun nyt kerron kiusallasikin. Me olimme Kallen kanssa piiloutuneet pensaan taakse likellä maantien risteystä, Kuusiston kohdalla. Puoliyön aikaan tulevat nämä hiipien ja arkoina polkutietä ja vilkaisevat vähän väliä oikeaan ja vasempaan. Paidat heillä oli hampaissa ja pitkät varsiluudat käsissä; eikä heillä muuta ruumiin verhoa ollut kuin valkoiset, hirmuisen suuret lakanat, jotka olivat ympärilleen kietoneet.

MIEHET (nauravat). Kuinka sitten kävi?

VAPPU. Noita valheita viitsitte kuunnella.

MATTI. Valheita? Sano, Kalle, eikö ole totta?

KALLE. Totta on joka sana.

VAPPU. Sinä olet juuri yhdenlainen kuin Mattikin.

KALLE. No sen tiedät! Me olemme yhtä maata kuin maalarin housut.

KIRSTI. Tuppurainen Tappuraisella takausmiehenä.

POJAT. Kuinkas sitten kävi, Matti? Kerro sinä vaan äläkä välitä tyttöjen suuttumisesta.

MATTI. Niin, minkäs sille taidan minä. Totuus ei pala tulessakaan.

POJAT. Ei tulessakaan. No, annahan jo kuulla loppua.

MATTI. He tietysti eivät meitä hoksanneet, vaan alkoivat laasta risteyksessä, jotta pöly sakeana tuoksui heidän ympärillään. Ja niin kiivaat he olivat siinä toimessa, etteivät ollenkaan kuulleet askeleitamme, ennenkuin olimme aivan heidän takanaan, ha, ha, ha. Voi armotonta, kuinka tytöt silloin parkaisivat, pudottivat samalla paidat hampaistaan ja luudat käsistään maantielle ja hiippasivat pakoon, minkä ennättivät. Ei silloin liha painanut, kun luut luistivat, ha, ha, ha.

EERO. Ha, ha, ha, kai te vähän hämmästyitte, Vappu? Ha, ha, ha!

VAPPU. Hyh, vielä vähän! Mitä huolimme me senlaisista kuin Matti ja Kalle. Eikös niin, Kirsti?

KIRSTI. Niin kyllä. Kaks' me tuonlaisista—miksi sanoisin heitä?

VAPPU. Sano nallikoiksi.

KIRSTI. Kaks' me tuonlaisista pojan nallikoista.

MATTI. Kuule pohjaa! Ei uskoisi noita tyttöjä, minkälaisia he ovat. Nallikan nimen nyt saimme siitä jutusta. Mitäs arvelet, Kalle?

KALLE. Kärsiä täytyy.

LIISA. Mutta eipä tiennyt kukaan meitä väijyä, kun Annan kanssa maakivellä seisoiimme.

TYTÖT. Kuulitteko sitte mitään?

LIISA. Kuulimme hyvinkin.

TYTÖT. Mitä te kuulitte? Kerro, Liisa hyvä!

LIISA. Kun ensinnäkin kolmasti kolahti, juuri kuin olisi joku lyönyt kahta lautaa yhteen ja vähän ajan päästä alkoi metsästä kuulua kärryjen rätinää.

POJAT. Maantieltä se mahtoi kuulua.

LIISA. Eipä kuin metsästä. Eikä se liikkunut edes ei taakse, vaan pysyi aina samalla paikalla.

EERO. Ja kauanko sitä kesti?

LIISA. Kai sitä olisi kestänyt kuinka kauan hyvänsä, ellemmme olisi säikähdyksestä siunanneet, jolloin kolina heti taukosi, ja mekös juosta vilistimme kotia, että olimme henkemme menettä.

EERO. Voi, taivasten tekijä, mimmoisia pelkuriä nuo tytöt ovat. Minä teidän sijassanne olisin heti lähtenyt astumaan ääntä kohden ja ottanut likemmin selkoa kummituksesta.

(Kulissien takaa kuuluu viulunsoittoa.)

KAIKKI. Kuulkaa! Hoppulainen siellä tulee viuluinensa (katsovat vasempaan).

HOPPULAINEN (tulee laulaen, soittaen ja tanssien).

"Vanhan Loikan kirjat ovat pöydällä leviällä,
Eron annan vanhalle Loikalle mielellä keviällä."

"Vanha Loikka luuli minulle tiliä tekevänsä.
Ei hän tiennyt tilin päiviä itse näkevänsä."

KAIKKI (nauraen). Hei, Hoppulainen, terve mieheen!

HOPPULAINEN (taukoamatta tanssista). Olkoon menneeksi!

"Vanhan Loikan haudan kaivan tervaskannon juureen,
Kaivan vähän syvemmälle! löydän sieltä uuden."

PELTOLA (nauraen). Sitä miestä vaan ei huolet paina. No, mitä Hoppulaiselle muuta kuuluu?

HOPPULAINEN (lakkaa tanssimasta). A kuin nyt Aunukses kuuluu? A kurjaa kuin kuuluu. A kirkki kuin paloi. Ka minkäs te jumalat joutui? Ka isoot jumalat kiipesit puuhun, ka pienet tallattiin loaks, ka vietiin niit Moskovaasenkin kymmenen hevოსkuormaa.

PELTOLA. Taisit olla kyydissä?

HOPPULAINEN. Ka en ollut. Eihän ole Heikillä hevosta, millä kyytiä tekee. (Tanssii taaskin ja laulaa.)

"Vanhan Loikan, riivatun, minä tervaksissa keitän,
Uuden Loikan, siunatun, minä silkkitailla peitän."

(Lakkaa laulamasta ja katsoo tyttöihin, jotka hänelle nauravat.)
Hei,—onhan täällä, näemmä, väkeä enemmän kuin helluntain epistolassa.
Ovatko nuo tytöt kaikki tästä kylästä?

EERO. Katso tarkkaan että näet.

HOPPULAINEN. Mikäpä niitä poskistaan tuntee, sanoi Erkkilä sikojaan. Taitaa vaan olla yksi Huittisten mukula, toinen Loimaan vasikka, kolmas Viaporin värintyöri, neljäs Vesilahdesta kotoisin.

NIILO. Mutta eiköhän olisi jo aika kokkoa laittaa?

EERO. Olisipa hyvinkin. Mihinkä se vaan laitettaisiin?

PELTOLA. Tuolta vuorelta se parhaiten loistaisi.

KAIKKI. Varmaankin. Sinne se pitää laittaa.

HOPPULAINEN. No, kommen hiit, konkkapolvet. Pelimanni käy edellä ja soittaa marssia, muut astuvat jäljessä, mutta hyvässä järjestyksessä, ettette mene sekaisin kuin Lonkan lapset.

PELTOLA. Kerätkää te nuoret sinne aineet valmiiksi, kyllä mekin täältä tulemme siksi kuin kokko palamaan pannaan.

HOPPULAINEN. Uls ja mars', sanoi Siukko poikiaan. (Soittaa marssia ja menee edellä vasempaan; laulaen seuraavat häntä kaikki muut paitsi Ukonniemi ja Peltola.)

PELTOLA (hetkisen äänettömyyden jälkeen). Kyllä nyt onkin kaunis ilta.

UKONNIEMI. On tottakin. Poutaa ja lämmintä on Jumala näinä aikoina antanut yltäkyllin. Touot vaan alkavat sadetta kaivata.

PELTOLA. Ei pikkuinen sade pahaa tekisi. Minä pelkäsin tänä kevännä myöhästyneeni kylvön kanssa, mutta jos näin pitää päälle, ei mitään vaaraa ole. Vai kuinka luulee naapuri?

UKONNIEMI. Ei myöhästymisestä puhuttakaan tänä kesänä. Naapurilla kuuluu olevan kahdeksan tynnyriä ohraa kylvössä tänä vuonna?

PELTOLA. Kahdeksan tynnyriä ohraa, kuusi tynnyriä ruista ja viisitoista tynnyriä kauraa. Ja sen tohdin sanoa myös, että maa on hyvässä voimassa.

UKONNIEMI. Mainiot ovat peltonne. Ei se talo suotta Peltolan nimeä kannan.

PELTOLA. Ja niityt myöskin vetävät vertoja vaikka vielä omillennekin. Tallissani on viisi hevosta ja navetassa ammoo kuusitoista lypsävätä (syttyttää piippuaan; rykii). Kun kerran minusta aika jättää, saa poikani siitä kunnan talon.—Onko naapurilla muuten mitään poikaani vastaan?

UKONNIEMI. Ei suinkaan. Niilo on kelpo nuorukainen, sen kaikki sanovat.

PELTOLA. Ja siinä he ovat oikeassa, sen voin vakuuttaa, niin isä kuin olenkin. Hm—Näettekös, naapuri, nyt on asianlaita, suoraan sanoen, niin, että siitä saakka kun vaimoni kuoli, ovat sisälliset talouden toimet meillä tahtoneet käydä vähän hunningolle. Piikoihin ei ole luottamista, emäntä talossa olla pitää. Sentähden olen vaatinut Niiloa menemään naimaan, mutta poika on, näette, semmoinen pelkuri, ettei hän rohkene panna asiaa toimeen (vaikenee, vetäisee muutamia savuja).

UKONNIEMI. Turhaa ujoutta. Ei suinkaan Niilon rukkasia tarvitse peljätä, pyytäköön ketä tyttöä hyvänsä paikkakunnalta.

PELTOLA. Niinkö luulette, naapuri? Entä jos hän pyytäisi Loviisaa? Antaisitteko hänelle tyttärensä?

UKONNIEMI. Miks'ei,—parempaa vävyä en voisi toivoakaan.

PELTOLA. Oikeinko todella? Annette siis Loviisan Niilolle emännäksi?

UKONNIEMI. Jos vaan nuoret itse haluavat yhteen mennä, niin (nousee) en minä puolestani ole vastaan.

PELTOLA (nousee myöskin). Vielä tänä iltana täytyy meidän saada asia selville. Mitähän, jos lähtisimme tuonne ylös nyt, arvelen heidän jo kohdakkoin panevan kokon tuleen. Mutta tuossahan tuleekin Niilo, juuri kuin käsketty.

NIILO (tulee vasemmalta). Siellä aikovat jo sytyttää kokkoa. Tahdotteko katsoa sitä täältä, vai tuletteko ennen sinne luokse?

PELTOLA. Kai me sinne tulemme (erikseen Ukonniemelle). Menkää edellä, minä sillä välin puhun täällä pari sanaa Niilolle—ymmärrättehän?

UKONNIEMI. Kyllä—kyllä ymmärrän.

PELTOLA. Ja jos tilaisuutta olisi puhutella Loviisaa siellä erikseen, niin—ymmärrättehän?

UKONNIEMI. Niin—kyllä—kyllä ymmärrän (menee vasempaan).

PELTOLA (pidättää Niiloa, joka aikoo lähteä Ukonniemen jäljessä). Jäähän hetkeksi tänne, minulla on sinulle vähän puhuttavaa.—Onpa sinulla taas syytä minua kiittää poika.

NIILO (vilkkaasti). Aina syntymähetkestäni saakka on minulla joka päivä ollut siihen syytä.

PELTOLA. Niin, niin,—mutta arvaapas, minkä hyvän työn sinulle nyt olen tehnyt.

NIILO. Vaikeampi olisi minun arvata, minkä hyvän työn te olette tekemättä jättänyt, isä.

PELTOLA. En tähän saakka kumminkaan ole morsianta sinulle hankkinut, mutta nyt olen sen tehnyt.

NIILO. Morsianta? Enhän ole pyytänyt teitä, isä, morsianta minulle hankkimaan.

PELTOLA. He, he, he, siitä näet, että minä pyytämättäsikin tiedän parastasi valvoa. Mutta arvaapas, ketä olen sinulle toimittanut.

NIILO. Ettehän vaan Ukonniemen Loviisaa?

PELTOLA. Oikein, juuri häntä minä pyysin. Isä antoi heti suostumuksensa, laita nyt vaan, että tyttökini sinuun suostuu.

NIILO. Sitä varten en kahta tikkua ristiin pane. Ellei suostu, niin olkoon suostumatta, se on minulle

juuri yhden tekevä.

PELTOLA. He, mitä nyt? Oletko järjilläsi poika? Loviisa on rikkain ja kaunein tyttö koko paikkakunnalla; mistä luulet paremman saavasi?

NIILO. En välitä paremmasta enkä huonommasta. Pitäisikö minun vasten tahtoani naimaan mennä?

PELTOLA. Sinä vaan suotta ujostelet ja olet sentähden vastahakoinen. Kas, tuolla jo Ukonniemi tulee tyttärineen. Ota nyt iloisempi muoto ja jätä asia minun huostaani.

NIILO. Isä, antakaa olla tuonemmaksi. Minä en—

PELTOLA. Vaiti, vaiti! (Ukonniemi ja Loviisa tulevat)

PELTOLA. No, naapuri, joko olette puhunut tyttärellenne asiasta, ja mitä hän siihen sanoo?

UKONNIEMI. Annoinhan hänelle vähän vihiä siitä, mutta pyytäköön nyt Niilo itse häneltä vastausta.

NIILO. Loviisa—tässä on—en tiedä kuinka selittäisin—tässä on tapahtunut—

PELTOLA. Mitä suotta poikaa kiusaatte,—näettehän, hyvät ystävät, kuinka hän ujostelee.

NIILO. Sanoinhan teille, isä—

PELTOLA. Niin, sanoit tosin ja pyysit minua puhumaan puolestasi. Ja mitä pitkistä jutuista, minä kysyn suoraan ja pyydän suoraa vastausta. Huolitteko, Loviisa, tuosta pojastani ja tahdotteko tulla emännäksi Peltolaan?

LOVIISA. Enpä tiedä, vaikka tulisinkin. Ei sillä, että minulla sulhasista puutetta on, vaikka heitä ottaisin viisi joka sormelle. Kymmenkunnalta makaa tälläkin haavaa kihlat kirstuni pohjalla.

PELTOLA. Sitä en ollenkaan epäile. Mutta koska niitä ette kumminkaan voi kaikkia ottaa, vaan yhteen tyytyä täytyy, niin—päätetään, että tulette Niilolle ja jätätte kaikki muut.

LOVIISA. No, olkoon menneeksi.

PELTOLA. Ja se on niin sanalla sanottu, kuin tinalla tinattu. Tuossa, poika, syleile morsiantasi äläkä yhtään epäile. Toista kuraassia, totta vie, minulla oli ennen, kun äitivainajatasi kosin.

UKONNIEMI (lyö Niiloa olkapäälle). No, onneksi olkoon!

PELTOLA. Niin, samaa minäkin sanon. Ja mennään nyt sitten kokkoa sytyttämään, koska rakkauden tuli jo saatiin palamaan, he, he, he.

(Ukonniemi ja Peltola menevät vasempaan.) (Loviisa katselee hetkisen Niiloa, joka ei ole häntä näkevinäänkään, keikahuttaa sitten ympäri ja menee myöskin vasempaan.)

NIILO. Voi, taivasten tekijä, mihin pulaan se isä minun nyt saattoi. Siinä seisoin kuin tuomittu enkä saanut sen vertaa suunvuoroa, että olisin voinut hillitä ukon liikanaista kosimisintoa. Mutta ei se koira jänistä tuo, joka väkisin metsään viedään. Ja minuako sitten pakotettaisiin naimaan vastoin tahtoani ja vastoin mieltäni. Olenko minä mikään poikanulikka, ettei minulle senlaisissa asioissa sananvaltaa annettaisi. Ei tule, isä hyvä, mitään siitä tuumasta. (Istuu syrjään) Tosin meillä olisi emäntä tarpeen, sillä vaimoväen toimet ovat käyneet päin mäntyä siitä saakka kun äitini kuoli. Niin—täytynee minun vaan naimaan mennä saadakseni emännän taloon. Ei suinkaan siinä muukaan auta. Mutta ensin sietää asiaa harkita, juurta jaksain tuumailla ja punnita, sillä ei ole hoppu hyväksi eikä kiire kunniaksi. Ja sitten tarkastetaan tyttöjä ja katsotaan, kuka niistä on sopiva ja kelvollinen aviopuolisoksi, ystäväksi armaaksi, jonka kanssa tulee jakaa ilon ja murheen päivät ja johon elinkaudekseen sitoutuu, ettei muu kuin kuolema hänestä eroittaa voi—ei muu kuin kuolema—

HELENA (tulee oikealta kantaen vakkasta kädessään). Nyt olen siis täällä jälleen! (Laskee vakan maahan.) Kuuden pitkän vuoden kuluttua saan nähdä armaan kotoni, saan nähdä nämä seudut kaikki, joissa lapsuuteni ihanat päivät vietin, suruttomana kuin taivaan lintunen. Terve, sinä kultainen järvi, joka ennen venhettäni tuudittelet; terve, sinä kukkula, joka annoit mun ihailta maailman avaruutta ja syntymäseutuni kauneutta, ja terve sinä jylhä hongikko, jonka salaista huminaa kesäilloin niin hurmaantuneena kuuntelin! Yhtä kauniisti vihannoitsee tuo nurmi nyt kuin silloinkin, yhtä suloisesti tuoksuvat metsän kukkaset ja yhtä viehättävä on lintujen laulu. Oi, kuinka nyt olen onnellinen, kuinka tämä hetki moninkertaisesti palkitsee kuusivuotisen ikävän ja orjuuden. Isä, äiti,—mun armaat vanhempani! Oletteko voineet aavistaa, kuinka lapsenne näiden pitkien vuosien vieressä on teitä

kaihoen kaivannut, kuinka hän joka ilta levolle menessään, joka aamu vuoteelta noustessaan on halannut teitä nähdä. Sydämeni on pakahtua ilosta ja riemusta, kun vihdoinkin tuo kauvan toivottu hetki lähestyy. Mitä sanonevat isä ja äiti, kun äkkiarvaamatta minun edessään näkevät? Lienevätkö he vaan tällähaavaa molemmat kotosalla. (Ottaa vakkansa.) Miksi viivyttelenkin vielä ja menetän aikaa, vaikka tuossa tuokiossa jo voin perille päästä. (Aikoo lähteä, vaan pysähtyy kokkoa nähdessään.) Mikä valkea tuolla leimuaa?—Niin, onhan nyt Juhannusaatto ja kylän nuoriso varmaankin siellä kokkoa polttaa. Malttakaa hetkinen, te lapsuuteni leikkiverit; kun vanhempiani olen tavannut, käväsen, kenties, teitäkin tervehtimässä. Ah, kun voisin, niin syleillä nyt tahtoisin koko maailmaa!

NIILO (tulee äkkiä esiin). Syleile minua, minua yksin vaan, Helena!

HELENA. Mitä?—Kas, Niilohan se on.

NIILO. Entinen uskollinen leikkiverisi.

HELENA (laskee jälleen vakkansa maahan). Kuinka voit, Niilo? Olethan kasvanut niin suureksi ja tullut niin—

NIILO. Niin—? Sano pois, miksikä olen tullut mielestäsi?

HELENA. No, et juuri miksikään.

NIILO. Nyt viisastelet. Etkö aikonut sanoa, että minusta on tullut potra poika?

HELENA. Semmoistako luulit tarkoittaneeni? Hui, hai, kaikkea muuta!

NIILO. No, tarkoittit mitä hyvänsä, mutta syleile minua nyt niinkuin lupasit, Helena.

HELENA. Kas, kas, mikä velikulta sinä olet, koska olisin semmoista luvannut?

NIILO. Äsken juuri sen teit. Kuulunhan minäkin maailmaan, tiedämmä.

HELENA. Luultavasti; mutta en sinua sittenkään aio syliini ottaa, älä luulekaan.

NIILO (lähestyy Helena). Sallinethan kumminkin minun syleillä sinua.

HELENA. Ei käy laatuun, Niilo hyvä. Emme ole enää lapsia.

NIILO. Noin ylpeäksi en olisi sinua luullut, Helena.

HELENA. Ylpeä en ole; mutta tiedäthän, Niilo, ettei nuoren miehen sovi nuorta tyttöä syleillä—muulloin—kun—

NIILO. Kun?—Kun hän sitä tyttöä rakastaa, eikö niin?

HELENA. No niin,—ja kun myöskin—

NIILO. Ja kun myöskin tyttö häntä rakastaa?

HELENA. Aivan niin, taikka ehkä oikeammin: kun he aikovat avioliittoon mennä.

NIILO. Helena!

HELENA. Niilo!

NIILO. Rakastatko minua, Helena?

HELENA. Sinä veitikka. Kuka olisi luullut sinusta tuollaisen pilkkakirveen tulevan?

NIILO. Ei se ole pilkkaa, Helena, vaan täyttä totta. Rakastimmehan jo lapsinakin toisiamme ja olimme aina yksistä puolin, kun parvessa riita syntyi. Ja muistatko, Helena, kuinka tuon järven rannalla päiväkaudet aina leikkiä löimme?

HELENA. Vallan hyvin sen muistan ja muistanpa vielä senkin, kun sinä minua lukemaan opetit.

NIILO. Siihenkin aikaan sinä jo mielestäni olit sievin kaikista tytöistä. Et usko, kuinka ikävältä tuntui, kun sinun täytyi lähteä palvelusta hakemaan tuona kauheana nälkävuonna, kuusi ajastaikaa sitten. Kaiketi olet sinä saanut paljon kovaa kokea palveluksessa ollessasi?

HELENA. No, aina vähin; mutta kyllä se kaikki on hyväksi ollut.

NIILO. Mutta nyt juohtuu mieleeni eräs asia. Etkö muista, Helena, että sinä olitkin morsiameni jo

ennenkuin kaupunkiin lähditkään?

HELENA. Niin, miksikäs en sitä muistaisi. Aina kun talosilla olimme, olit sinä isäntänä ja minä emäntänä.

NIILO. Helena, siitä leikistä täytyy meidän tehdä tosiasia.

HELENA. Mitä joutavia hulluttelet?

NIILO. Ei se ole joutavia eikä se ole hulluutta.—Helena, Jumalan sallimuksesta sinä juuri tänä hetkenä saavuit tälle paikalle. Minä rakastan sinua, Helena, rakastan koko sydämmestäni. Heti kun sinun näin, alkoi sydämmeni sykkiä ja minusta tuntui niin kummalliselta, niin—, niin juuri kuin Aadamista mahtoi tuntua, kun hän unesta heräsi ja näki Eevan seisovan edessään.

HELENA. Ha, ha, ha, kaikkipa sinä tiedätkin. Ja miltähän sitten Eevasta tuntui seisoessaan Aadamin edessä?

NIILO. Selitä sinä, Helena, se asia.

HELENA. Noo, yhtä »kummalliselta» arvatakseni, kuin Aadamistakin Eevaa nähdessään.

NIILO. Ja tuntuiko Helenastakin samoin Niiloa nähdessään?

HELENA. Maltahan mieltäsi, Niilo hyvä. Helena ajatteli näin: Niilo on rikkaan talon ainoa poika, ja minä taas olen köyhän torpparin köyhä tytär. Ei hän siis voi olla minun Aadamini enkä minä hänen Eevansa. (Ottaa vakkansa ja aikoo lähteä) Hyvästi, Niilo!

NIILO. Ei, sinä et saa mennä, Helena, ennenkuin kuulet minua vähäisen. Jätä tuo eroitus talollisen ja torpparin lasten välillä sikseen, ei se ollenkaan tähän kuulu. Sano ainoastaan, että minuun suostut, Helena, ja minä sinulle näytän, ettei mikään maailmassa voi meitä toisistamme eroittaa. (Sulkee Helenan syliinsä.) Helena—tulethan omakseni, armas tyttö?

HELENA (kokee hänestä irtautua). Laske minut, Niilo, voi, laske!

NIILO. Ei, minä en laske sinua, Helena, ennenkuin vastaat.

HELENA. Niilo, Niilo, sinä et tiedä, mitä teet. Anna minun mennä.

LOVIISA (tulee äkkiä vasemmalta). Ooh, mitä pitää mun näkemäni.—Kas vaan, Aholan Helena se, näemmä, onkin. Joko kaupungissa oli miehistä puute, koska täytyy tulla tänne toisten sulhasia viettelemään?

HELENA (erikseen). Toisten sulhasia, sanoi hän? (Ääneen.) Mitä tarkoitat, Loviisa?

LOVIISA. Mitäkö tarkoitan? Etkö ymmärrä enää selvää puhetta. Oi, että maa elävänä nielisi kitaansa kaikki sinun kaltaisesi naiset!

HOPPULAINEN (tulee nuorten kanssa vasemmalta). Sepä hurskas toivo!

NUORET. Mitä täällä on tapahtunut?

HELENA (erikseen). Toisten sulhasia?

HOPPULAINEN. No, hei! Aholan Helenahan se totta maar' onkin. Terve, terve! Kuinka hurisee? Muistatko vielä, miss' noit' rontikoi' kasvaa, puuss' vai maass'?

HELENA. Jättäkää minut rauhaan, Hoppulainen.

HOPPULAINEN. No, no, leikki sijansa saa, sanoi akka, kun sika nenän vei.

LOVIISA. Kuulitteko, kuinka hän sanoi: jättäkää minut rauhaan!—Jätä vaan sinä meidät rauhaan ja mene samaa tietä, jota tullutkin olet, mene siks' pitkää ikää, äläkä tuon koomin enää meille silmiäsi näytä. Täällä et kumminkaan koskaan menesty, sillä me pidämme kunniastamme emmekä kärsi keskuudessamme tuonlaisia kuin sinä olet.

HOPPULAINEN. Kun korppi olisi tuomarina, niin harvapa meistä, herra nähköön, hevosella kirkkoon pääsisi.

LOVIISA. Vaiti, Hoppulainen, teillä ei ole tässä sanan sijaa.

NIILO. Loviisa, Jumal' armahda, sinä pahasti erehdyt Helenan suhteen.

LOVIISA. Erehtymisestä ei puhuttakaan, koska omin silmin näin teidän tässä sylekkäin seisovan. Rohkenetko väittää sitä valheeksi?—Ei, sen luulen! Ujostelitpa sinä äsken, Niilo, kun minua kosit etkä uskaltanut minua likellekään tulla. Tuota tuolla et ole moneen vuoteen nähnyt ja kumminkin olit heti valmis häntä syliin ottamaan. Mutta sinua en tahdo siitä nuhdella; tiedänhän, että siivolle naiselle miehet arvon antavat, mutta nuo tuonlaiset, ne voivat tasaisimmankin vietellä.

HOPPULAINEN. Paha on pantavan mieli, mutta pahempi panijan kieli.

HELENA. Suuri Jumala, mitä sanoisin—kuinka selvittäisin—? Voi, he eivät minua millään uskoisi.

HOPPULAINEN. Älä sure suotta, Helena; pohjatuuli ja naisen torat, ne eivät merkitse mitään.

LOVIISA. Hyi, toki, hyi! Minua oikein inhottaa senlaiset naiset, jotka suoraa päätä lentävät miesten syliin.

NIILO. Loviisa, sinun katkera kielesi pakottaa minun tässä kaikkein kuullen selittämään seikkoja, jotka mieluisemmin olisin sinulle ilmoittanut kahden kesken. Se on tosi, että isä äsken minun puolestani sinua kosi, mutta se tapahtui vastoin tahtoani. Pahoin tein, etten miehen tavalla heti ilmituonut ajatuksiani, mutta eipä annettu minulle puheenvuoroakaan. Helena, sinua on pahoin solvaistu minun tähteni. Anna se minulle anteeksi, ja vastaa äskeiseen kysymykseeni: suostutko tulemaan vaimokseni?

LOVIISA. Ha, ha, ha, tuopa vasta oli hyvä juttu, ha, ha, ha. Onko maailmassa mokomaa ennen kuultu, ha, ha, ha!

(Peltola tulee vasemmalta.)

LOVIISA. Tulette juuri parhaasen aikaan, isäntä, ha, ha, ha. Poikanne täällä selittää, ettei hän muka minusta huolikaan, vaan kosii torpparinne kaunista tytärtä, joka vaellettuaan maata ja maailmaa, palajaa nyt tänne teille miniäksi. Ha, ha, ha (kumartaa). Toivotan onnea!—Noo, mitä noin hämmästyneeltä näytätte? Eikö tyttö ole kylläksi sievä mielestänne? Eikö hänen siniset silmänsä, hänen punaiset poskensa ja tuo hempeä katse jo pane teidänkin harmaata päätänne pyörälle? Älkää peljätkö hänen köyhyttään; ettehän vielä tiedä, mitä aarteita hän tuossa vakassa tuo kaupungista mukanaan, ha ha ha!

HOPPULAINEN. Kun on nainen puhemiesnä, niin on piru konttimiesnä.

PELTOLA. Onko tämä totta, Niilo?

NIILO. Totta se on, isäni.

PELTOLA. Oletko järkesi menettänyt, vai oletko noiduttu?

USEAT. Noiduttu! Hän on noiduttu.

(Ukkosen jyrinää alkaa kuulua tavan takaa.)

NIILO. Helena, vastaa minulle, suostutko tulemaan vaimokseni?

LOVIISA. Siinä sen nyt kuulitte, isäntä (kumartaa). Toivotan onnea!

PELTOLA. Mutta minä sanon sinulle, minä, että ennen vaikka poltan taloni, ennenkuin sallin sinun tuoda sinne torpparin tyttölunttua emännäksi—

HELENA. Vaiti! Ei luiskahdustakaan enää! Lieneehän toki minullakin tässä sananvaltaa... Niilo ... johan sen sinulle äsken sanoin, meitä ei ole Jumala yhteen luonut. Jätä nuo tyhjäät tuumat,—en minä sinulle kumminkaan ikänäni tule (ottaa vakan maasta ja aikoo lähteä).

NIILO. Helena, onko tuo viimeinen sanasi?

HELENA. Se on viimeinen sanani.

NIILO. Et minusta siis välitä ollenkaan?

HELENA. En ... ollenkaan! (Menee vasempaan.)

LOVIISA. Rukkaset sait, Niilo. Valitan suruasi! Varmaankin hän pitää kaupungin sällit sinua parempana.

NIILO. Mutta minä pidän hänen teitä kaikkia parempana (menee oikeaan).

PELTOLA. Kas niin, nyt hän meni tiehensä. Mutta kyllä minä sen pojan vielä opetan. (Menee kiivaasti

Niilon jäljessä.)

VAPPU. Tuulemaan rupee.

KIRSTI. Nostaa pilveä. Katsokaa, kuinka mustana on taivas tuolla.

LIISA. Ja ukkonen jo kuuluu. Uh, nyt tulee aika myrsky. Lähdetään pois.

MATTI. Näetkös, tuolla tulee noita.

EERO. Mitähän Penttula yksinään metsässä kävelee näin myöhään?

KALLE. Ja rajuilman noustessa.

VAPPU. Hän varmaankin on noitumistoimissa.

LIISA. Hyi, juostaan pakoon.

HOPPULAINEN. No hei, mennään vaan. Ja Jumala palataksemme tuulen kääntäköön, sanoi akka, kun vastatuuleen sousti. (Menevät kaikki vasempaan.)

PENTTULA (tulee oikealta). Niin nuo houkkiot tuolla lentävät kuin päättömät kanat. Pakenivatko he myrskyilmaa vaiko minua?

LOVIISA (palajaa). Minä tahtoisin teitä tavata, Penttula. Missä ja milloin siihen olisi tilaisuutta?

PENTTULA. Puoliyön aikaan, kalmiston kohdalla.

LOVIISA. Kalmiston—? Minä—tulen.

PENTTULA. Painakaa mieleenne: puoliyön aikaan.

LOVIISA. Minä muistan,—puoliyön aikaan.

PENTTULA. Kalmiston kohdalla!

LOVIISA. Kalmiston kohdalla. (Menee jälleen vasempaan)

TOINEN KUVAUS.

(Penttulan sauna. Perällä ovi, vasemmalla lavo. Nurkassa oikealla viinatynnyri. Pystyssä seinää vasten ruumiin mittakeppi ja kantapihlaja, joka on kiinni molemmista päistä, muita keskeltä leikattu halki. Etunäyttämöllä pöytä, jolla on ihmisen pääkallo, kappaleita luurangosta, noitapussi ja »musta kirja» levällään.)

(Eräs hammastautia sairastava vaimo istuu voihkaen ylhäällä lavolla; Penttula seisoo portailla loitsurunoja lukien; ovensuussa penkillä istuu muutamia henkilöitä ja ovella seisoo kylänmies pelkoa ja kauhua osoittaen.)

PENTTULA:

"Minä mies vähäväkinen.
Poika hienohaltiainen.
Hiljan liikutan hivusta,
Vähän päätä värkyttelen.
Jos ei minuss' miestä liene,
Uron pojassa urosta,
Nouskohon merestä miehet.
Piikoinensa, poikinensa,
Kaikki kansat kuntinensa,
Nämät päästöt päästämähän,
Nämät jaksot jaksamahan.
Nouse luontoni lovesta,
Haon alta haltiani,
Syntyäni syen seasta.

Tule Hiisi Hiitolasta,
Jumaloista juhkaselkä
Kanssani kavehtimahan,
Kerälläni keikkumahan,
Hiis' on hirveä metsässä,
Minä Hiittä hirveämpi,
Karhea emäke karhu,
Minä kahta karheampi.
Ei mua liioin linnat estä,
Aidat rautaiset aseta.
Kiskon mie kiviset linnat,
Portit auki ponkahutan,
Ratkon aidat rautaisetkin—"

KYLÄNMIES (kaatuu maahan). Pyörryn jo! Voi poloinen päiviäni!

PENTTULA. Tuo pyövelin ruoka! (Lopettaa loitsumisen ja auttaa vaimoa lavolta alas; vaimo menee vaikeroiden ovensuuhun ja istuu penkille.)

KYLÄNMIES (kömpii ylös). Mitäs muori minua pakoittikaan tänne tulemaan. Enhän olisi lähtenyt, en—mutta muori vaan ajoi minua,—ajoi juuri kuin laiskaa hevoskonkia hankeen ajetaan. Sanoi teidän voivan parhaiten ähkystä päästä.

PENTTULA. Ähkyäkö tahtoisit minun parantamaan, vai?

KYLÄNMIES. Sitä vartenhan muori minun tänne lähetti. Eikä auttanut siinä velikullatkaan, täytyi tulla vaan.

PENTTULA (ottaa ruumiin mittakepin). Pane pitkällesi tuohon penkille!

KYLÄNMIES. Niin, minäkö? Herra varjele, ettehän minulle vaan aio paha tehdä?

PENTTULA. Tee niinkuin käskin.

KYLÄNMIES. Mutta, hyvä—, hyvä—

PENTTULA (kovemmin). Tee niinkuin käskin!

KYLÄNMIES. No noh, älkää kiivastuko,—johan minä tähän rupean. Mutta—sallikaa minun ensin kysyä—mikä tuo keppi on?

PENTTULA. Ruumiin mittakeppi se on.

KYLÄNMIES. Ruumiin mittakeppi! Armahda meitä, joko minusta nyt kirstun mittaa otetaan?

PENTTULA. Älä vaivaa aivojasi asioilla, jotka kumminkaan eivät kalloosi mahdu, vaan laskeu tuohon penkille niinkuin jo sanoin.

KYLÄNMIES. Kyllä minä laskeun, kyllä (kädet ristissä). Mutta älkää minua vaan tappako, minä rukoilin teitä.

PENTTULA. Houkkio!

KYLÄNMIES. Älkääkä panko minuun mitään noidan nuolia eikä velhoin veitsirautoja, sillä minä olen kristitty ihminen. Muistakaa se, minä olen kristitty ihminen.

PENTTULA. Mies, sinä koettelet kärsivällisyyttäni. Aijotko minua totella, vai—?

KYLÄNMIES. Kohtsillään, kohtsillään, malttakaa vaan pikkuisen vielä.

ERÄS MIES OVENSUUSTA. Älä viivyttelä suotta, vaan tee niinkuin on käsketty.

KYLÄNMIES. Oletko läsnä tässä sinä vieraan miehen puolesta?

MIES. Se on tietty.

KYLÄNMIES. Ja te kaikki, katsokaa tarkoin mitä tässä tapahtuu, vieraan miehen puolesta.

VÄKI OVENSUUSTA. Sen teemme.

KYLÄNMIES. No, täytynee tähän sitten ruveta. (Laskeutuu penkille pitkin pituuttaan.)

PENTTULA (ottaa puukon vyöltään, paiskaa sen pystyyn laattiaan ja asettaa vasemman kantapänsä päälle; vetää sitten miehen kädet suoriksi ja mittaa häntä kepillä vasemman jalan varpaista oikean käden sormiin ja päinvastoin oikean jalan varpaista vasemman käden sormiin, jota tehdessään hän lukee):

"Voi, sinä paha pakana.
Tiedänhän sinun sukusi.
Pohjan akka harvahammas,
Teki poikoa yheksän,
Tyttölapsen kymmenennen.
Niille etsi ristijätä,
Eipä saatu ristijätä,
Eikä löytty kastajata.
Itse risti rikkomansa,
Itse katoi kantamansa.
Minkä pisti pistoksiksi,
Minkä luhtoi luunvaloksi,
Minkä hammasten kivuksi,
Minkä äijytti ähyksi,
Minkä muuksi turmioksi.
Sainpa kytä kymmenkunnan,
Kääryn mustia matoja.
Kynsin kytä käännyttelin,
Käsin käärmeitä pitelin,
Mull' on kynnet kyynveriset,
Käet käärmeihen taliset,
Niillä puskun pään puserran,
Niillä tapan tauin nuolet
Hiviöstä ihmisraukan,
Emon tuoman ruumihista.
Jotta saisi sairas maata,
Voisi voihkaja levätä,
Saisi maata maatumatta.
Nukkua nukisematta."

(Taukoaa) Nouse ylös, ähkystä olet päässyt.

KYLÄNMIES (nousee). Ähkystä? Niin minäkö?

PENTTULA. Sinä tietysti, kukas muu.

KYLÄNMIES. No voi sun Tallukka-Matin tääpä! Eihän minussa vielä ikänä ole ähkyä ollut.

PENTTULA. Mitä sanot! Eikö sinussa ähkyä ollutkaan? Kenessä se sitten oli?

KYLÄNMIES. Muorin mustaa lehmää se vaivaa, enkö sitä jo sanonut.

PENTTULA. Mene tiehesi, hölmö!

KYLÄNMIES. Ja minusta nyt suotta kirstun mittaa otettiin. Onko hullumpaa kuultu! (Ovensuusta kuuluu naurua.)

PENTTULA. Olkaa nauramatta siellä, minä en kärsi naurua.—Semmoinenkin pässinpää!

KYLÄNMIES. No, noh, ei se mitään ole. Sattuu joskus erehdys viisaallekin, tuhmalla se on toisessa kädessä. Ette sillä mikään pässinpää vielä ole.

PENTTULA. Sinä pässinpää olet, oikein aika pässinpää, ymmärrätkös nyt? Ja mene tiehesi ennenkuin vimmastun. Parasta kun korjaatte luunne täältä jok'ainoa.

KYLÄNMIES. Niin, mennään, mennään. Mutta (kumartaa) jos tekisitte hyvin ja tulisitte muorin nustasta lehmästä kirstun mittaa ottamaan.

PENTTULA. Pois! (Uhkaa häntä kepillä)

KYLÄNMIES. Herra jesta, hän on tosiaankin suttä hirveämpi. (Menevät.)

PENTTULA. Uh, mikä pöllö minä olin. Muutamia tuonlaisia erehdyksiä vaan, ja ihmisten luottamus minuun on kadonnut—iäksi päiviksi kadonnut. Ei—tämä ei kelpaa! Minun täytyy taas jotakin suurta

toimittaa, jotakin semmoista, joka kauhua ja pelkoa herättää, sillä niistä vaikutusvoimani kumminkin riippuu. Vielä olette vallassani, te typerät ihmisparat, enkä hevin aiokaan teitä vapaiksi päästää. Minun tahtoani te tietämättännekin kaikessa seuraatte, minä eksytän teitä himojen harhateille ja herätän teissä epäluuloa, kateutta, vihaa, lempeä—aina sen mukaan kuin asianhaarat vaativat. Onpa kuitenkin hauskaa olla näin koko paikkakunnan mahtavana hallitsijana, jolta pelvolla ja vavistuksella rukoillaan onnea, terveyttä, elämää! Mun rautaisen tahtoni alaiseksi luonnonvoimatkin antautuvat, eikä ole minulla tähän päivään saakka vielä tarkoitusta niin rohkeata ollut, etten sitä perille olisi vienyt, milloin salaisella kavaluudella, milloin yliluonnollisilla keinoilla. Mutta—kuuluuhan siellä taaskin askeleita—joku tulee! (Istuu pöydän ääreen ja on lukevinaan »mustaa kirjaa».)

LOVIISA (tulee arkana sisään ja pysähtyy ovelle). Penttula! (ottaa muutamia pelonalaisia askeleita Penttulaa kohden; lausuu kovemmin). Penttula!

PENTTULA. Kuka minua häiritsee?

LOVIISA. Minä täällä olen. Älkää pahaksenne panko.

PENTTULA. Mitä minusta tahdotte?

LOVIISA. Tulen tuon entisen asian johdosta. Ettehän minuun suutu, Penttula? Tahtoisin vain muistuttaa teitä lupauksestanne Juhannus-yönä kalmiston kohdalla,—tiedättehän?

PENTTULA. Luuletteko mun sen unohtaneen?

LOVIISA. Ajattelin—että muilta toimiltanne kenties olisitte—voi, Penttula, älkää pahastuko, mutta kun en vielä ole mitään muutosta huomannut.

PENTTULA. Ettekö ole huomannut?

LOVIISA. En muutosta vähääkään. Viime sunnuntainakin hän kirkonmäellä vaan Helenaa tähysteli eikä välittänyt koko maailmasta niin mitään. Ajatelkaas,—tuohon kurjaan torpan tyttöön hänen silmänsä hehkuivat, vaikka minä rinnalla seisoin. Voiko semmoista käsittää?

PENTTULA. Olkaa huoletta,—ei hän sitä kauan enää tee.

LOVIISA. Eikö? Voi, jos tohtisin siihen luottaa. Penttula, tynnyrin rukiita annan teille niin pian kun Niilo Helenan hylkää.

PENTTULA. Ja minä vannon teille: ennenkuin päivä seitsemän kertaa on kaarensa kiertänyt, on Niilo Helenan iäksi unhottanut.

LOVIISA. Sen te vannotte? Mikä ihmeellinen mies te olette, Penttula.

PENTTULA. Ja tynnyrin rukiita—?

LOVIISA. Saatte runsaalla mitalla. (Erikseen puoliääneen.) Ennenkuin päivä seitsemän kertaa on kaarensa kiertänyt—(Ääneen.) Pysynettehän vaan sanassanne, Penttula?

PENTTULA. Koskessa kivi on kovassa, vaan kovemmin pysyy Penttula sanassaan.

LOVIISA. Luonnon haltiat nyt avukseni tulevat—

PENTTULA. Minun sanani voimasta.

LOVIISA. Ja Niilon mieli kääntyy Helenasta eriskummallisen, käsittämättömän vaikutuksen kautta.

PENTTULA. Luotteheni sen matkaan saa.

LOVIISA. Hän Helenan hylkää, ja sitten ... sitten... Penttula, sanokaa minulle suoraan, kuka mielestänne on kauniin tyttö tällä paikkakunnalla?

PENTTULA. Kuka siinä teille vertoja vetäisi.

LOVIISA. Ei kukaan, eikö niin? Mutta mikä sai Niilon minusta luopumaan juuri samassa, kun hän oli minua kosinut?

PENTTULA. Katehien kirot tässä maailmassa paljon pahaa vaikuttavat.

LOVIISA. Katehien kirot! Voi poloinen päiviäni, kirojen alaiseksi olen varmaankin joutunut, ei epäilemistä ollenkaan. Mikä tulee minulle neuvoksi, sanokaa, Penttula, mikä auttaa minua onnetonta niistä?

PENTTULA. Sen minä teen. (Ottaa pihlajan.) Tästä pujotelkaa itsenne lävitse, minun lukiessani. (Asettaa pihlajan pystyyn ja Loviisa pistää päänsä vähitellen aina hartioihin saakka halkeamaan sillä välin kuin Penttula lukee.)

"Päästä Luoja, päästä luonto,
Päästä päällinen Jumala,
Päästä piika pintehestä,
Tytär tyhjästä sanoista,
Pakinoista partasuiden,
Jupinoista jouhisuiden.
Kuin on kuun kehästä päästit,
Päivän päästit kalliosta,
Niin päästä tämäkin neiti—"

HOPPULAINEN (pistää päänsä ovesta sisään). Hei lempi, heräjä lempi! Nouse nuorin nostamatta, tervasköysin tempomatta. Onko niin, vai mitenkä?

LOVIISA. Herra siunaa, kuinka minä peljästyin! Joka paikkaan tuon heittiön pitää ennättämän. Mutta eipä hänellä muuta työtä lienekään, kuin alinomaa kuljeksia ympäri kylää. Onneton sekin äiti, joka tuommoisen tyhjäntoimittajan on maailmaan synnyttänyt.

HOPPULAINEN (laulaa).

"Mamma se lauloi ah, voi, voi,
Kun liekutti lullani laitaa.
Mikähän maailman kojari vaan
Mun pojastani tulla taitaa.

Kojari olen minä ollutkin
Ja kojjaaman minun pitää,
Ellen kojari oisikaan,
Ei oisi virkaa mitään."

PENTTULA. Lempo sinun vieköön lauluinesi ja kujeinesi.

HOPPULAINEN. Passipo, suurkiitos hyvästä toivotuksestasi!

PENTTULA. Hittoko sinun tänne toi juuri tällä haavaa? Sekö vaan, vieläkin sanon.

HOPPULAINEN. Oikein riivattu. Hiisi toi minun sinulle avuksi lempeä Loviisalle nostaessasi.

LOVIISA. Mitä sanoo hän? Lempeä minulle nostaessa? Minulle? Luuletko kenenkään tarvitsevan minulle lempeä nostaa, sinä hävytön mies.

HOPPULAINEN. Antakaa anteeksi, luulin teitä lampaaksi, vaikka lienettekin pappilan musta pässi. Minkätähden hän muuten on teitä hankokaulaan pannut, pelkäsikö aidan läpi menevänne?

LOVIISA (ottaa pihlajan kaulastaan ja heittää sen Hoppulaisen eteen). Sitä ei tarvitse sinun tietää, mokomakin kylänkoira, enkä aio sitä sinulle selittää. Hyvästi, Penttula, en tahdo olla samassa huoneessa tuon miehen kanssa.

HOPPULAINEN. Hyvästi, hyvin hyvästi portaille, mutta siitä nurin niskoin!

PENTTULA. Mitä sinulla oli täällä tekemistä, sano!

HOPPULAINEN. Heitä jo viitahan vihasi, kanervahan katkerasi ja täytä tuo pullo sillä nesteellä, joka tämän maailman surunlaakson muuttaa taivahan ilosaliksi.

PENTTULA. Viinaako tarkoitat? Kuinkas on maksun laita?

HOPPULAINEN. Matti on kukkarossa tälläkin haavaa. Mutta uskonethan toki tuonvertaisen velaksikin? Ellen maksa minä, kyllä maksaa Aholan Antti, ja ellei hänkään maksaisi, niin kirkonkirves ja rautalapio, ne köyhän velat suorittaa.

PENTTULA. Aholan Antti! (Erikseen) Sattumus taaskin avukseni tulee! (Ääneen) No, olkoon menneeksi. Jos ensi yöksi tulet Antin kanssa tuonne salolle viinaa polttamaan, niin täytän heti pullosi. Minulla näet olisi muita toimia. Eikä teidän vallesmannia tarvitse peljätä, ei hän minun viinapannuuni hyppisiään pane. Noh,—mitä arvelet? Palkalla en tingi. Saatte markan rahaa ja kannun viinaa kumpikin.

HOPPULAINEN. Soromnoo, yhdentekevä! Täytä pullo! (Antaa pullon Penttulalle.)

PENTTULA. Ja sinä tulet Antin kanssa?

HOPPULAINEN. Aivan varmaan. Laske pullo täyteen vaan.

PENTTULA. Täyteen, tietysti täyteen. (Kumartuu tynnyrin eteen.)

HOPPULAINEN (lähenee vähän pöytää). Tuossa on hänellä kamalat työkalunsa. Kuules, Penttula, opeta minullekin noita syntyjä syviä, asioita ainaisia, että tulisi minustakin jonkunlainen poppamies.

PENTTULA. Sinulla ei ole siihen luontoa.

HOPPULAINEN. Niinkö luulet? Saatatpa olla oikeassa. Laske pullo täyteen vaan.

PENTTULA. Siihen ei pisaraakaan enempää mahdu. Kas tässä!

HOPPULAINEN. Tattis, mamma, sanoi Lotan Mikko. (Ryyppää) Vott, hyvä on! (Lyö suullisen pulloonsa ja pistää sen taskuunsa) Matta tekisi minun sittenkin mieleni ruveta tietäjäksi, että saisin vähän rahoja kokoon, kun tästä naimaan menen.

PENTTULA. Tee työtä enemmän.

HOPPULAINEN. Milloin laiska työn tekee? Talvella ei tarkene, kesällä ei kerkiä, syksyllä on suuret tuulet, keväällä vettä paljon.

PENTTULA. Jätä sitten naiminen sikseen, sillä ei sinusta tietäjäksi liioin ole. Ja mene nyt toimeen äläkä unhota ottaa Anttia mukaasi.

HOPPULAINEN. Ennen puoliyötä olemme viimeistäänkin salolla.

PENTTULA. Siihen luotan, mutta sinun täytyy jo rientää Aholaan.

HOPPULAINEN. Minä juoksen ja huudan, että korpi kajahtaa. Hih! (Menee.)

PENTTULA. Juokse ja huuda sinä, että korpi kajahtaa,—minä hiljaa ja varoen hiivin,—niin hiljaa kuin käärme lehdikossa luikertelee, niin varoen, ettei risu risihda, ei heinä helise eikä pieni lintunekaan puun oksalla heräjä.

KOLMAS KUVAUS.

(Tupa Aholan torpassa. Peräseinällä ovi ja vuode. Oikealla sivuseinällä ikkuna, jonka alla on pienempi pöytä kaappineen. Pöydän vieressä kirstu; taampana samalla seinällä on ovi, joka vie kammariin. Vasemmalla puolen on pitkä pöytä, jonka kummallakin puolen on penkki ja toisessa päässä tuoli.)

HELENA (istuu ikkunaa likellä ja kehrää. Pöydällä hänen vieressään palaa kynttilä). Kuinka kauan se isä taaskin viipyy, vaikka lupasi jo puolenpäivän aikaan palata. Ellei hän vaan olisi Hoppulaisen pariin joutunut!... Niin—(huokaa) silloin ei ole häntä kotiin odottaminen ennenkuin aamu puoleen yötä. Voi, kun tuosta Hoppulaisesta kerrankin pääsisimme rauhaan. Soisin hänen muuttavan pois koko paikkakunnalta, ettei hän aina olisi täällä isää viinaan viettelemässä... Kuka olisi uskonut, että minun hiljainen, sävyisä ja hyväluontoinen isäni juomaan rupeisi, hän, joka ei ennen viinan tippaakaan maistanut. Paljon, paljon voi ihminen muutamassa vuodessa muuttua. Kun kesällä tulin vanhempiani tervehtimään ja näin isäni surkean tilan,—näin äitini murheesta murtuneilla voimillaan kokevan ylläpitää torppaa ja elatusta hankkia, silloin en voinut lähteä takaisin palvelukseen, vaan jäin tänne äitini turvaksi,—jäin siinä iloisessa toivossa, että piankin saisin isän luopumaan pahasta tavastaan. Kolme pitkää kuukautta olen nyt parastani koettanut, mutta isän suhteen en sen pitemmälle ole päässyt... (Katsoo ulos ikkunasta.) Kuinka siellä jo onkin pimeä? Eikä isää vaan kuulu tulevaksi. Äitiraukka tuolla lyhtyineen häärii, hän varmaankin on käynyt navetassa. Nyt täytyy tekeytyä iloiseksi, sillä äidin huolia ei saa lisätä suruisella muodolla eikä toivottomalla katseella. (Kehrää ja hyräilee vilkkaasti.)

MARIA (tulee sisään, lyhty ja maitorainta kädessä). Aina sinä vaan jaksat olla iloinen, lapsi raukka. Onnellinen aika tuo nuoruuden kevät, jolloin huolet haihtuvat kuin tuhka tuuleen ja raittiin ilon

kirkkaus valaisee murheen mustat varjot. (Siivilöitsi maidon ja panee sen kaappiin)

HELENA. No niin, mitäpä minä surisin sitten kun Luoja on lahjoittanut mulle iloisen mielen ja terveen ruumiin. Mutta miksi taaskin menit lypsämään äiti, vaikka niin monasti olen pyytänyt sinua jättämään nuo toimet minun haltuuni. En minä pysy iloisena, äiti, ellet anna minun oikein raastaa nuorilla voimillani.

MARIA. Voi, rakas lapsi, minua huolettaa sinun liikanainen työnintosi, ja varsinkin tuo yön valvominen, johon sanot kaupungissa niin tottuneesi.

HELENA. Jopa nyt jotakin! Sekö nuorelta voimat veisi, jos vähän valvoo iltasilla ja hiukkaista varhaimmin nousee vuoteeltaan aamulla. Sitten äiti, kun minä tulen sinun iällesi ja minulla on yhtä reipas tyttö kuin sinulla nyt, silloin minä vuorostani lepään ja annan tyttäreni työtä tehdä.

MARIA (ottaa sukankutimen ja istuu pöydän ääreen vasemmalle). Jumala sinua siunatkoon, lapseni, ja palkitkoon monin kerroin rakkautesi meitä kohtaan. (Erikseen.) Voi, missä viipynee taas Antti!

HELENA. Älä ota enää työtä, äiti, johan nyt on myöhä. Minä panen vähän ruokaa pöydälle, niin syömme illallista ja sitten menet kammariisi levolle.

MARIA. Älä minua varten ruokaa laita, lapseni, ei minun kumminkaan käy syöminen, kun sydäneläni taas tuntuu niin kipeältä.

HELENA. Ja sentään istut vielä työhön. Äitikulta, mene nyt levolle ja nuku oikein makeata unta, niin olet huomenaamuna terve jälleen.

MARIA. En minä saa unta, kun ei isäkään vielä ole kotona.

HELENA. Mene nyt vaan, äitini, kyllä hän tuossa paikassa tulee. Minä laitan täällä isälle ruokaa, ja sitten hän rupee tuonne minun sänkyyni nukkumaan, jotta sinä saat maata häiritsemättä, ja minä makaan penkillä. Mene nyt, äiti hyvä!

MARIA. No, jos sitten menen, koska niin tahdot; työläältä tosin tämä istuminen tuntuukin, kun ei ihminen ole terve. (Nousee ja panee sukankutimen pois.) Hyvää yötä, lapseni! Jumala siunatkoon sinua! Älä valvo liian kauvan, vaan mene nukkumaan, ellei isä pian tule.

HELENA. Ole huoletta äiti, kyllä menen levolle, kun nukuttamaan rupee. Hyvää yötä, äitini, makaa rauhassa! (Maria menee oikeaan.)

HELENA. Äitiraukka! Saaneeko hän vaan unta. Huoli on kova päänaluihin ja murhe katala vierikumppani, ne väsyneeltäkin karkoittavat virvoittavan unen. (Menee jälleen työlleen). On toki hyvä, ettei äiti aavista mitään kaikista noista ilkeistä jutuista, jotka Niilon tähden ovat minusta paikkakunnalla levinneet. Mitä sanoisi hän, jos tietäisi tyttärensä pidettävän velhona, joka taikaneuvoilla solmii miesten sydämet! Oi, kuinka armottomia ihmiset kuitenkin ovat, kun turhan epäluulon tähden riistävät turvattomalta tyttöraukalta hänen ainoan rikkautensa,—kunnian ja hyvän maineen. Paljo tosin on Niilon rakkaus minulle kärsimystä tuottanut; (nousee ylös, astuu esiin ja innostuu) mutta iloni ja onneni se kuitenkin on ja vaikka vielä kuolemaan mua sentähden vietäisiin, en sittenkään sitä kadottaa tahtoisin... Oi, Niilo, kunpa tietäisit, kuinka tämän kylmän kuoren alla lämmin sydän sinulle sykkii; kunpa tietäisit, kuinka äärettömän rakas sinä Helenalle olet? Mutta sitä et sinä aavistakaan, ja jos mulle taivaan Herra voimia suo, et sitä tulekaan tässä elämässä aavistamaan, sillä eripuraisuutta en koskaan tahdo isän ja pojan väliin rakentaa. En koskaan,—Jumala varjelkoon minua siitä! (Kuuntelee ja lähestyy ovea.) Ulkoa kuuluu astuntaa, jokohan isä tulee? (Aukaisee Antille, joka astuu sisään.)

HELENA. Hyvää iltaa, isä kulta! Voi, kuinka olit hyvä, kun et varsin myöhään viipynyt. Käy istumaan tänne pöydän luokse, minä tuon sinulle ruokaa, oikein herkkua, tiedätkös. (Antti istuu pöydän päähän ja Helena kantaa kaapista ruokaa hänen eteensä pöydälle.)

HELENA. Voita, rieskaa, piimää tai nuorta maitoa, jos sitä ennen haluat, ja suolaista lahnaa, vieläkö parempaa pitäisi olla. Keittoa en voinut valmistaa, kun en oikein tiennyt, mihin aikaan kotiin tulisit.

ANTTI. Keitosta minä vähät; toista, jos sinulla olisi edes ryyppy antaa.

HELENA (istuu toiselle puolelle pöytää). Tiedäthän, isä kulta, ettei minulla koskaan väkeviä ole. Mutta, missä olet kätesi noin loukannut? Oikeinhan siinä on suuri haava. Pitäisi minulla oleman laastaria kirstussani (menee kirstulleen). Oikein, tuossapa sitä onkin, nyt vaan pikkuinen tilkka vielä, jolle sitä levitän. Noin, anna kätesi tänne, isä hyvä.

ANTTI (syöden). Joutavia.

HELENA. Älä estä minua sitä laittamasta; saat nähdä, se rupee vihoittelemaan, jos siihen kylmä pääsee. Ei pientä haavaa eikä halpaa sukua saa katsoa ylen, kumpaisestakin voi tulla suurta. Kas noin, nyt on hyvä. Pannaan vielä jotakin siteeksi, vaikkapa huivini tuosta, ettei laastaritilkka putoo. Noin, kyllä pysyy (istuu jälleen penkille).

ANTTI. Onko Hoppulainen käynyt täällä?

HELENA. Ei ole käynyt. Olisiko hänen pitänyt? (Antti vaikenee ja syö.)

HELENA. Isä kulta, älä ole niin paljon tuon Hoppulaisen parissa,—ei hän ole mikään hyvä ihminen.

ANTTI. Älä sinä yhtään Hoppulaista moiti, hän aikoo sinut naida.

HELENA. Vai niin! Ja antaisitko sinä, isä, lapsesi Hoppulaiselle vaimoksi?

ANTTI. Miksikäs ei? Kyllä Hoppulainen siinä vaimonsa elättää kuin joku muukin. Hän pystyy työhön mihin tahansa ja on hyväluontoinen, sen takaan.

HELENA. Ja viinaan menevä.

ANTTI. Se ei haittaa ollenkaan. Miehen voimakas luonto vaatii vähän väkevää virvokkeeksi, muutoin se tulee laimeaksi ja veteläksi kuin heikon naisen.

HELENA. Oli miten oli, mutta en minä Hoppulaiselle kumminkaan mene.

ANTTI. Luulet kai paremman saavasi.

HELENA. Vaikka en ikänäni miestä saisi, en hänestä sittenkään huolisi.

HOPPULAINEN (laulaa ulkona).

"Piiput, piiput, piiput ja rassi,
Tulukset ja tupakkimassi.
Tule tule, tule, naapuri tänne.
Tala; lala, tala lala,
Tala lala lala."

ANTTI. Sielläpä hän juuri tuleekin.

HELENA. Joko taas!

HOPPULAINEN (pistää päänsä ovesta sisään). Päivää! Onko Paavo lavolla?

ANTTI. Tääll' ollaan. Tul' sisään vaan!

HOPPULAINEN (astuu sisään). Tul', tul', sanoi Tammelainen härkää. (Antaa Antille kättä.) No, moron, moron! Tikk neesan i poron, poron.

ANTTI. Terve! Mitä kuuluu?

HOPPULAINEN. Rauhaa rapiata, leipää makiata, pojat kelpaavat niinkuin ennenkin. Vai mitä sanoo Helena? Katsopa, Antti, tuota tytärtäsi! Hän on kaunis kuin keväinen nauris, paistaa ja loistaa kuin Naantalin aurinko, kiiltää ja välskähtelee kuin Uskelan Jussin sormus.

HELENA (nauraa vastoin tahtoaan ja korjaa ruokia pöydästä kaappiin). Ja Hoppulaisen kieli elää kuin kello vuohen sarvessa.

HOPPULAINEN. Pisto tuli, vaikk'ei pystynyt.

ANTTI. Vietkö sinä ruoan pois? Entä jos Hoppulaistakin olisi maittanut?

HOPPULAINEN. Ei räkkää rengille rokkaa, paljon maksaa papukappa.

ANTTI. Mutta meillä on ja meillä annetaan, kun loppuu niin lainataan.

HELENA (tuo ruoan takaisin pöytään). Eihän tässä juuri ole vieraalle tarjottavaa, mutta jos teillä nälkä on, niin ehkä kumminkin maittaa.

HOPPULAINEN. No nälkä on, että näköä haittaa.

HELENA. Istukaa sitten syömään; muuta ei ole.

HOPPULAINEN. Söökä vaan, söökä, kyll' se hyve rooka on, sanoi Kauhan rouva (istuu penkille Anttia vastapäätä).

HELENA (menee sivulle rukkinsa luo ja alkaa kehrätä).

HOPPULAINEN (ottaa pullon taskustaan, ryyppää ja tarjoo Antille). Skool pruur, sanoi Svenpark hevoselleen.

HELENA. Joko Hoppulainen taas tuo viinaa tänne? Ellette voi tuota juomistanne jättää, niin antakaa kuitenkin olla muita siihen viettelemättä.

HOPPULAINEN (katsoo häneen olkapäänsä yli). Ole sinä vaiti, sielus' on kuin silkkilangan solmu, sekin on hotto keskeltä, (Tarttuu leipään ja leikkaa siitä palasen.) Pidä nyt puolesi, Jumalan vilja, syntinen on kimpussasi. (Syö ja puhuu erikseen Antille.) Penttula pyysi meitä tulemaan Sorsan metsään tänä yönä viinaa polttamaan; lupasi kannun viinaa ja markan rahaa kummallekin palkaksi.

ANTTI. Eikö hän saata sitä itse tehdä?

HOPPULAINEN. Sanoi olevan itsellään muita toimia.

ANTTI. Mutta jos vallesmannilla olisi vihiä asiasta ja hän tulisi sinne, kuinkas sitten käy? (Pudistelee päätään.) En minä rupea vastakynttä tekemään kruunun palvelijoille.

HOPPULAINEN. Luuletkos vallesmannin enää tohtivan tulla Penttulan viinapannuun koskemaan, sittenkun hän sitä kerran yritti viemään ja sormensa tarttuivat niin viinapannuun kiinni, ettei niitä vielä tänäkään päivänä olisi siitä irti saanut, ellei Penttula olisi häntä pulasta auttanut.

ANTTI. Ota vaan lahnaa niin paljon kuin lystää; kyllä Helena tuo lisää, jos loppuu.

HOPPULAINEN (ottaa kalaa). Kunpa nyt olisi suuta korviin ja vatsaa polviin, sanoi kerjäläinen munarokkaa syödessään.

ANTTI. Niin, kyllä Penttula on kuuluisa noita.

HOPPULAINEN. Suurin Suomenniemellä, sanotaan. Tulet siis?

ANTTI. Jos häntä nyt sitten tulisi.

HOPPULAINEN. No, olkoon päätetty,—tuossa paikassa mennään. (Otaa puukon pöydältä, ryyppää ja tarjoo Antille.) Kyll tääll' on, sanoi Järppi, kun pelasi.

HELENA. Isä kulta, älä toki enää ota.

ANTTI (vähän tuimasti). Älä sinä aina minua komenna, kyllä minä itsekin itseni komennan. (Ryyppää.)

HOPPULAINEN. Ei lisä pahaa tee muuanne kuin selkään. (Otaa vielä ryyppyn.) Ahha, sanoi pappilan muori, kun hautaan laskettiin. (Nousee pöydästä ja siunaa.) Kost' Jumala, suuri kiitos, paljon kiitoksia! Jumala teitä heiluttakoon ja keikuttakoon kuin sutta vivussa! (Lyö suullista pulloon, laulaa:) »Pullo on nyt avattu ja ryyppy kallistettu, nätti tyttö naapurissa pojalle kasvatettu.»

HELENA. Ei saa huutaa, Hoppulainen.

HOPPULAINEN. No, tuletkos sinä siitä hullummaksi, jos Hoppulainen huutaa? (Menee Helenan luokse ja istuu tuolille hänen viereensä.) Kuulehan, Helena, tiedätkös, kuinka Tampereen kirkon kellot sanovat?

HELENA. Kyllä tiedän. Ne sanovat: kerran sinullekin kirkonkellot soivat.

HOPPULAINEN. Mitä hullua! Eihän ne niin sano, vaan näin: »Kuka köyhän nai? Kuka köyhän nai?»—Ja siihen Kyrön kellot vastaavat: »Toinen köyhä toisen köyhän: toinen köyhä toisen köyhän.» Näes, niin ne kirkonkellot juttelevat. No, sinä olet köyhä ja minä olen köyhä ... jokos nyt yskän ymmärrät?

HELENA. Älkää joutavia puhuko.

HOPPULAINEN. Anna suora vastaus vaan äläkä kierrä kysymystäni. Sano näin (laulaa):

"Pappani kodosta, mammani majasta
Olen minä eroitettu.
Soreata, koreata poikaa varten
Olen minä kasvatettu."

(Puhuu.) Eikös niin, Helena?

HELENA. Äiti ei saa nukkua, kun te tuonlaista elämää pidätte.

ANTTI (ottaa huivin kädestään ja heittää sen penkille pöydän taakse; erikseen). En minä kärsi tuonlaisia riepua kädessäni.

HOPPULAINEN (yhä Helenalle puhuen). Sinä olet aina vaan totinen ja vakaa kuin Rengon kirkko jouluna. Mutta kaunis sinä olet ja suloinen kuin taivaan enkeli, vartaloltasi olet hoikka kuin kala-kaija, kasvosi ovat pyöreät kuin Viitasaarelaisen kalakukko ja nuo poskipääsi ne hohtavat kuin mansikan kylki aholla. (Näppää sormiaan ihastuksesta.)

ANTTI (nousee penkiltä ja menee perälle nuttua päälleen ottamaan). Äläkä nyt soita siellä päälutasi, vaan sano, tuleeko siitä lähdöstä mitään.

HOPPULAINEN. Ei kiirettä kirkkoon, vasta on pappi paita päällä. (Katselee ihailen Helenaa, laulaa) »Herran terttu, kullan nappu, sokeritoppa teijaa, Sinua minä katselen ja laulelen heleijaa.»

HELENA. Jo nyt olisi aika lopettaa niin katselemisen kuin laulamisenkin.

ANTTI. Samaa minä myös sanon. Tule heti, jos tulet, taikka ollaan tykkänään menemättä.

HOPPULAINEN (nousee). Prosait sitten, mun ihana hempukkani, lauvantaina menemme pappilaan, eikö niin? (Antille.) No, nyt olen valmis.

HELENA (nousee). Isä, ethän toki enää mene hänen kanssaan?

ANTTI. Enpähän siihen sinultakaan lupaa pyytäne.

HELENA (menee Antin luokse ja tarttuu hänen käteensä). Voi, älä mene, isä, enää ulos, johan nyt on yö. Pane maata tuohon vuoteelle, hyvä, rakas isä, tee se, niin heräät huomenaamuna terveenä ja raittiina. Äidin tähden, isä, itsesi tähden, meidän kaikkein tähden, älä mene enää mihinkään, vaan jää kotiin, jää tähän lämpöiseen, hauskaan kotiimme, jossa sinun on paljon parempi olla kuin tuolla ulkona yön seljassa!

ANTTI. Oles tuossa vaiti!

HOPPULAINEN. Puhu pukille, sanoi Sauna-Matti papille.

HELENA. Isä kulta, elämänikäni tahdon sinua palvella, tahdon panna viimeisetkin voimani alttiiksi sinun puolestasi, mutta kaiken hyvän nimessä rukoilen sinua luopumaan tuosta väkevään nauttimisesta, ennenkuin se liian myöhäistä on. Ano voimaa ylhäältä ja taistele pahaa vastaan, oi, isä armas, onhan Jumala väkevämpi kuin kiusaaja, jos vaan uskollisesti riiput hänessä kiinni.

HOPPULAINEN. Siipoten, sanoi Mäntsälän lukkari, kun kynä putosi. Niinhän sinä, Helena kulta saarnaat kuin paras pappi vaan.

ANTTI. Suotta sinä nyt siinä tuskaa näet, emmehän me tällä kertaa juomaan lähde, vaan työhön ja toimeen tuonne ulos.

HELENA. Työhön ja toimeen! Mikä on se työ ja toimi, joka yöllä on toimitettava ulkona pimeydessä? Oi, isä, ei se ole kunniallinen työ, joka ei päivän valkeutta siedä. Jätä sikseen koko tuuma, isä, ja rupea levolle; minä siihen sijaan valvon vaikka koko yön käsityöni ääressä.

HOPPULAINEN. Älä liputa, kultani, ettei leukasi putoa; vaan sano minulle nyt kauniit jäähyväiset; koska olet niin suurta rakkauttakin minulle osoittanut.

ANTTI. Niin, jokos lähdemme nyt?

HELENA. Isä, etkö ollenkaan ajattele äitiäkään, joka nyt nukkuu rauhallista yöuntaan tuolta kammarissa, aavistamatta mitään teidän aikomuksestanne. Kuinka monta tuskan yötä hän lienee sinun tähtesi, isä, valvonut, sen tietää ainoastaan kaikkivaltias Jumala tuolla taivaassa, jonka silmä ei konsaan uneen ummistu. Oi, isä, äiti kätkee surun sydämeensä, mutta se kalvaa hänen elämänsä lankaa, kunnes tuonen viikate sen vihdoin katkaisee. Kenties ei olekaan se hetki enää kaukana, jolloin saamme hänen maanpoveen kätkeä. Silloin, isä, ei katumuksen kyynel häntä eloon herätä. (Itkee ja peittää kasvonsa esiliinaan.)

ANTTI. Älä siinä nyt turhia itke, minä lupaan etten tänä yönä viinan tippaakaan maista.

HOPPULAINEN. Ja minä lupaan sen myös (Panee pullon taskustaan pöydälle.) Tuohon paikkaan

panen pullon, eikä viinan märkää pidä tänä yönä miehen kurkusta alas menemän. Se olkoon sanottu! Kas niin, älä sure, Helena kulta, saat nähdä, me olemme selviä miehiä huomenaamuna. Pyyhi kyyneleesi ja pane rauhassa nukkumaan, tai rupea ennemmin papin paitaa neulomaan; kyllä sinun viikon päästä viimeistään pappilaan vien, saatpa nähdä.

ANTTI. No lähtään viimeinkin pois. (Menee.)

HOPPULAINEN. Poies aina, poies aina, vaikkei mielikään tekisi. (Laulaa mennessään.)

"Ei se kahvi kuumaa ollut, kun erojaisissa juotiin,
Se pisara oli kuumempi, joka poskilta alas vuoti."

HELENA (huutaa ovelta heidän jälkeensä). Tulethan pian takaisin, isä!

ANTTI (ulkoa). Aamulla palajan.

HELENA (hämmästyneenä). Aamulla vasta!—Mutta mihin sitten menettekään, kun niin kauan viivytte?—Ei mitään vastausta.—He eivät minua enää kuule. (Vetää oven kiinni.) Työhön ja toimeen tuonne ulos, sano isä. Ja aina aamuun saakka he viipyvät!—Mitä olisi heillä pimeän yön aikaan ulkona toimitettavaa?—Suuri Jumala—eihän se vaan liene—? Ei, mistä semmoinen ajatus mieleenikään tuli. (Menee kehräämään; hetken päästä hän pysähdyttää rukkinsa.) Niin, olihan isä melkein selvä eikä Hoppulainenkaan ollut erittäin liikutettu, ei siis ollenkaan tarvitse peljätä, että heillä mitään pahaa oli mielessä. (Kehrää taaskin vähän aikaa.) Mutta kuitenkin! Minkätähden tuo salaperäisyys?—Mitä olisi heidän tarvinnut sitä minulta peittää, jos se kerran rehellinen toimi oli? (Väistää rukin syrjään; nousee.) Ei, tätä levottomuutta en voi kestää, minun täytyy rientää heidän jäljessään. Pitkälle eivät vielä ole ehtineet, kenties piankin heidän saavutan. (Ottaa kirstustaan kaulavaatteen, jonka heittää ympärilleen, sammuttaa kynttilän ja menee ulos peräovesta)

PENTTULA (tulee hiljaa peräovesta, ottaa taskustaan tikkulaatikon ja raapaisee tulta. Hän sytyttää kynttilän ja tähyslelee ympärilleen)— Kaikki hyvin—vuode on tyhjä—. Tyttö joko ei ole kotona taikka nukkuu hän tuolla kammarissa... Tynnyrin rukiita lupasi minulle Loviisa, jos saisin nuoren Peltolan Helenasta luopumaan. Ja sen minä teen, sen teen oikein halusta, sillä tuonlaisia hurskaita ja pyhiä ihmisiä minä en kärsi,—ne ovat minulle haitaksi ... minä heitä vihaan. (Huomaa huivin, jonka Antti on viskannut kädestään.) Kas, tuossa tytön huivi, ja se on juuri kapine, jota minä tarvitsen. Tänlaista huivia ei koko paikkakunnalla ole muilla kuin Aholan Helenalla, sen jokainen tietää ja tuntee... Nyt, tyttö, olet vallassani! (Sammuttaa kynttilän ja hiipii pois.)

MARIA (tulee oikealta kynttilä kädessä). Luulin kuulleenii tuvasta liikettä, mutta eihän täällä ole ketään... Helenakin on poissa... Kummallista,—mihin on lapsi mennyt? (Aukaisee ovea ja huutaa ulos.) Helena—oletko siellä?—Helena!—Uuh, kuinka kolkko ja pimeä siellä on. Helena, Helena! Ei kuulu vastausta. Sudet vaan korvessa ulvovat ja huuhkain huutaa petäjikössä käheämmin kuin koskaan ennen. (Sulkee oven.) Ei Anttikaan vielä ole kotona. No niin,—ei siinä mitään tavatonta ole. Mutta Helena, mun armas lapseni, mikä sai sinun sydänyöllä lähtemään ulos kylmään tästä lämpöisestä tuvasta? Varjele häntä, Herra kaikkivaltias, väärille teille eksymästä!... Kaiken yötä olen nähnyt niin kauheita unia. Kun ei vaan Helenalle mitään pahaa tapahtuisi. (Katsoo ikkunasta ulos.) Tuuli yhä vinkuu nurkissa ja pimeä siellä on kuin säkissä.—Johan nyt lieneekin aamupuoli yötä, eikä Helenaa vielääkään kuulu tulevaksi. Mitä ajattelen tästä? Ja kuinka saan nämä kamalat epätiedon hetket kulumaan? Jos voisoin koota ajatuksiani ja lukea raamattua; (ottaa kirjan pöydältä) varmaan siitä nyt niinkuin aina ennen vuotaisi lohdutusta ja rauhaa ahdistetulle sydämelleni. (Menee takaisin kambariin.)

HELENA (tulee peräovesta). Huuh—kuinka siellä on kylmä! Vilusta koko ruumiini värisee. Enkä mistään isää löytänyt. Autiota ja pilkkoisten pimeää on kaikkialla, tuuli vaan puita ravistelee ja metsän pedot saalistaan väijyvät... Kauhean kamala on tämä yö. Varjele meitä, o laupias Jumala, kaikesta pahasta! (Lähestyy ikkunaa.) Mitä näen tuolla? Joukko miehiä monilla lyhdyillä rientää tänne pellon poikki. Mitä he täältä yösydännä etsivät? Ah—isälle on varmaan joku onnettomuus tapahtunut ja häntä tuodaan kotiin—voi minua—saanko nähdä häntä elävänä vai ruumiinako? (Lankeaa polvilleen kirstunsa eteen ja peittää kasvot käsiinsä.)

(Peltola, vanginkuljettaja ja useita muita miehiä tulee lyhtyineen peräovesta.)

PELTOLA. Oikein arvattu! Täällä saamme hänen heti kiinni. Ja pankaa merkille, miehet, että hän on täysissä vaatteissa ja kyyryssä kirstunsa edessä. Näettekö, hänellä on suuri kaulavaatekin hartioilla, ikäänkuin olisi hän vasta juuri ulkoa tullut.

HELENA (nousee ja katsoo heihin kummastuneena).

PELTOLA. Anna paikalla rahat tänne, tyttö, muutoin ei kunnian kukko laula.

HELENA. Rahat?

PELTOLA. Rahat juuri ja aivan jok'ainoa penni. Annatko ne hyvällä, vai—?

HELENA. Mitkä rahat?

VANGINKULJETTAJA. Peijakas, kun vielä kysyy, mitkä rahat.

PELTOLA. Te kuulette, ettei hän tahdo niitä hyvällä antaa.
(Helenalle) Missä on tuon kirstun avain?

HELENA. Millä oikeudella te sitä minulta vaaditte?

PELTOLA. Parempi oikeus meillä siihen kumminkin on kuin sinulla murtovarkauden tekoon.

HELENA (kauhistuen). Murtovarkauden?

PELTOLA. Älä tekeydy noin tietämättömäksi, ei se sinua pitkälle auta. Sinä se olit, joka noin puoli tuntia sitten särjit ikkunan minun huoneeseni ja väärillä avaimilla aukaisit kaapin, josta veit viisisataa markkaa setelirahaa. Sen voimme milloin hyvänsä toteen näyttää.

HELENA. Jumala meitä varjelkoon—minäkö vein viisisataa markkaa?

PELTOLA. Sinä juuri, sinä kelvoton sen teit. Mutta et sinä niillä kauas juokse, sillä minulla on setelien numerot täällä kirjassani.

VANGINKULJETTAJA. Tunnusta vaan heti ja neuvo, mihin rahat olet kätkenyt, sillä tavoin pääset helpommalla rangaistuksella.

HELENA. Niin totta kuin kaikkivaltias Jumala elää ja hallitsee tuolla ylhäällä, niin totta on, että minä olen viaton siihen, josta te minua nyt syytätte.

PELTOLA. Vai vannot sinä vielä sielusi helvettiin, sinä kurja. Mutta katsopas tätä! (Näyttää hänelle huivia.)

HELENA. Mitä?—tuo huivi?

PELTOLA. Ahaa, jokos kalvenet?

HELENA. Jumalan tähden, sanokaa, mitä tarkoitatte tuolla huivilla?

PELTOLA. Niin, huomaatkos, sinulla ainoastaan on tänlainen huivi nähty, ja sinun omaksesi voi ken tahansa sen todistaa.

HELENA. Enhän sitä kielläkään. Mutta missä yhteydessä se on teidän syytökseenne, sitä tahdon vaan tietää.

PELTOLA. Saatpahan kuulla sitten.

HELENA. Ei, sanokaa minulle nyt heti, mistä löysitte tämän huivin?

PELTOLA. Nämä miehet todistavat sen olleen laattialla samassa huoneessa, josta ikkuna oli särjetty ja rahat viety.

HELENA. Ei, se ei ole totta, aivan mahdotonta se on. Voi, miksi näin kauheasti minua tahdotaan pettää!

MIEHET. Valallamme voimme asian todistaa.

HELENA. Älkää olko armottomia, isäntä, te olette rehellinen, kunnan ihminen, ja minä olen vaan heikko, turvaton tyttöraukka, joka en ollenkaan ymmärrä näitä asioita enkä tiedä, kuinka minun tulisi menetellä. Eikö totta, tiellä tänne tullessanne tuon huivin löysitte ja suotta minua nyt sillä säikäytätte?

MIEHET. Ja mekö olisimme väärän valan tekijöitä? Varo itseäsi, tyttö.

HELENA. Ei, ei;—ei väärän valan tekijöitä, enhän minä sitä tarkoittanut.

PELTOLA. Jos minua rehelliseksi mieheksi uskot, niin älä sitten tuommoisia epäile.

HELENA. Se olisi siis kuitenkin totta? Huivi oli siellä huoneessa—?

PELTOLA.—jossa varkaus tehtiin. Johan sen sanoin.

HELENA. Ja hänkö, joka huivin on pudottanut, olisi varkauteen syyllinen?

PELTOLA. Onhan se järkeen menevä asia.

HELENA (masentuneena polvillaan puoliääneen). Niin, onhan se, Jumala meitä armahtakoon!

ERÄS MIEHISTÄ. Etkö vieläkään tahdo tunnustaa? Hän on itsepintainen kuin synti.

VANGINKULJETTAJA. Parasta kun panemme tytön nuoriin ja viemme hänen vallesmannin käsiin.

MIEHET. Niin, koetellaanpa, eikö vallesmanni ja korkea oikeus saisi tuota jäykkyyttä masennetuksi.

PELTOLA. Malttakaa, minun käy häntä kumminkin sääli. En minä sinun onnettomuuttasi tahdo, tyttöparka; jos vaan laitat asian selväksi, niin olen valmis sovintoon.

HELENA. Kiitoksia, isäntä! Jumala palkitkoon teille hyvyytenne! Minä teen, mitä vaan tahdotte, mutta auttakaa minua, neuvokaa minua, koettakaamme yhdessä saada kaikki hyväksi jälleen.

PELTOLA. Tuo sitten rahat tänne, niin loppukoon koko juttu siihen.

HELENA. Rahat?—Rahat! Kuinka voisin niitä tuoda, kun niitä ei minulla ole?

VANGINKULJETTAJA. Siinä sen näette, kuinka pitkälle tuommoisten kanssa sääliväisyydellä pääsette.

PELTOLA. Tee niinkuin sanoin,—jos sovintoa tahdot.

HELENA. Mutta minä vakuutan teille—

PELTOLA. Tuotko rahat tänne, vai—?

HELENA. Antakaa minulle aikaa,—huomiseen tai ylihuomiseen.

VANGINKULJETTAJA. Että ennättäisit karkuun, ha, ha, ha.

PELTOLA. Ei, nyt kärsivällisyyteni jo loppuu. Lähtekäämme viemään häntä vallesmanniin.

HELENA. Älkää panettako minua kiinni, isäntä, älkää, älkää sitä tehkö. Luottakaa minuun! Minä koetan saada teille rahat takaisin; minä teen, mitä suinkin voin, kun saan vapaudessa olla; mutta vankeudessa—enhän siellä voi mitään toimia.

PELTOLA. Tyhjiä loruja! Nouse ylös ja tule mukaan nyt.

MARIA (tulee kammarista). Mikä täällä on? Mitä on tapahtunut?

PELTOLA. Tyttäresi tänä yönä kävi varkaissa ja vei minun kaapistani viisisataa markkaa.

MARIA. Se on myrkyllinen valhe. Ennen maailma nurin kääntyy, ennenkuin Helena toisen omaan koskee. Teidän syytöksenne on väärä ja te tulette siitä edesvastaukseen.

HELENA (erikseen). Äiti raukka! Ja isä, isä—mun onneton isäni!

PELTOLA. Vai edesvastaukseen! Sepä saadaan nähdä. Miehet,—tänne nuoranne—tyttö pannaan kiinni.

MIEHET. Tyttö sidotaan ja viedään vallesmanniin. (Lähestyvät Helenea.)

MARIA. Pois! (Asettuu Helenan eteen.)

NIILO (töytää sisään peräovesta ja asettuu miesten eteen). Jumalan kiitos, vieläpä ehdin!

HELENA. Voi, taivas, Niilokin!

PELTOLA. Kuka peijakas pojan päästi irti?

NIILO. Luulitteko minusta pääsevänne sillä, että minun aittaan telkesitte? Menkää katsomaan, lukkonne on särjetty, ovenne on pirstaleina, ja nyt olen tässä. Ennenkuin te hiuskarvaakaan saatte nykäistä Helenan päästä, täytyy teidän minulta henki ottaa. Eikä se ole varsin helposti tehty, sillä kovan halun nyt tunnen raivoisaan, hurjaan, vimmattuun taisteluun. Ole huoletta, Helena, he eivät saa sinulle mitään pahaa tehdä, niinkauan kuin minä elän.

PELTOLA. Ooh, sinä poikajunkkari, vai rupeat sinä varkaan puolia pitämään.

NIILO. Helena ei ole varas; hän on viaton.

MARIA. Kiitos, kiitos teille, Niilo, joka turvattoman puolta pidätte! Rohkaise mieltäsi, lapseni, näethän, sinulla on puoltajia. Sano heille, että olet viaton.

NIILO. Oikea syyllinen nyt vapaasti pääsee pakenemaan, sillä välin kuin te, isä, täällä viatonta ahdistatte.

HELENA (nousee äkisti). Äiti,—oi, lohduttakoon sinua taivaan Luoja, minun täytyy sydämmesi murtaa. Niilo—väistykkää edestäni, että he saavat minun sitoa. Minä—voi, Jumala auttakoon—minä tunnustan itseni syylliseksi.

MARIA (parkaisee ja pyörtyy).

NIILO. Jumalan nimessä,—se ei ole totta, Helena, sinä hourit,—sinä olet sekaisin säikähdyksestä.

HELENA. Minä olen täydessä järjessäni.—Miehet, miksi viivyttelette?

(Miehet rientävät häntä sitomaan. Niilo hoipertelee masentuneena.)

NELJÄS KUVAUS.

(Vankihuone; perällä ikkuna korkealla seinässä, rautakanget ikkunassa. Siitä oikeaan ovi. Ikkunan alla yksinkertainen vuode.)

(Helena istuu vuoteella, kahleissa. Iltayö.)

HELENA. Vankina,—raudoissa murtovarkaudesta! Voi häpeän suuruutta, voi tuskain tukaluutta, voi vaivain vaikeutta! Mistä löydän sen kolkkan maailmassa, johon täältä päästyäni voin ihmisten näkyvistä paeta? Ei ole erämaata niin synkkää, ei korpea niin kolkkoa, joka häpeäni peittäisi. Syysyötä mustempi on tästä lähtein mun elämäni tie, tuulen tuiman tiettävissä mun kurjan kohtaloni. Kuusen juuret kuivettuvat, vaan ei kuivu kynneleni, meret suuretkin sulavat, ei sula sydän suruinen, ei valu vajainen rinta. Mutta vihdoinkin, kun päiväni päättyvät ja ikäni iltaan kallistuu, kun on pelto peittäjänä, nurmi kaunis kattajana, silloin huolet huojentuvat ja murheet multaan murenevat. Voi, taukoa jo, sa rinnan polte, rauhoitu, sydän poloinen, onhan turva turpehessa, armo kirkon aidan alla, toivo tuonelan tuvissa. Lyhyt on tie, joka vie kautta surun laakson, iankaikkinen on autuus, joka tuolta puolen lastaan hohtaa... Miksi valvon vielä, vaikka jo levon aika on, miksi sieluni taistelee, vaikka öinen rauha kaikkialla vallitsee. (Heittäytyy pitkälleen) Unen helmoihin nyt uupukoon mieleni haikeus, siksi kuin uuden päivän koitto heräävää maailmaa tervehtii.

"Mä silmäni nyt suljen,
O Isä taivainen.
Suo noustuankin olen
Sun lapses armainen!"

(nukkuu; hetkisen hiljaisuus, tornin kello lyö kaksitoista, jonka jälkeen kolaus kuuluu ikkunan takaa. Helena kavahtaa istualle ja katselee ympärilleen. Toinen kolaus kuuluu ja Helena nousee seisolleen). Mikä on tuo kolina, joka häiritsee hiljaisuuden tässä elävään haudassa? Vastahan nyt mahtanee olla keskiyön aika... No niin, (istuu jälleen sängyn laidalle) olipa mikä hyvänsä, ei minulla syytä pelkoon ole. Enhän ole elämässäni ollut näin turvallisessa paikassa, eikä ole ennen koskaan senlaista huolta pidetty mun säilyttämisestäni kuin nyt.

(Kova kolaus ja ääni kuuluu ikkunan takaa.)

ÄÄNI. Helena!

HELENA (kavahtaa ylös). Ihmisääni se oli, joka nimeäni mainitsi.

ÄÄNI. Helena, oletko siellä?

HELENA. Täällä olen, vaan ken olet sinä ja mitä minusta tahdot?

ÄÄNI. Ystävä olen,—aukaise ikkuna.

HELENA. Ystävä hän on,—ja uskollinen ystävä hän mahtaakin olla, koska luopuu makeasta yönestäan tullakseen minun luokseni.

ÄÄNI. Älä viivyttele, vaan aukaise jo kiiruusti ikkuna.

HELENA. Sen heti teen. (Aukaisee ikkunan; Hoppulaisen kasvot tulevat näkyviin.)

HOPPULAINEN. Morjens! Saako tänne pistää nenänsä sisään?

HELENA. Tekö se vaan olittekin, Hoppulainen!

HOPPULAINEN. Minähän se vaan olin, mutta onhan sitä siinäkin.

HELENA. Kuinka pääsitte sinne ylös?

HOPPULAINEN. Mikäs konsti siinä,—onhan maailmassa tikapuita. (Alkaa sahata ikkunanrautoja.)

HELENA. Mitä teette, Hoppulainen? Mikä on tarkoituksenne?

HOPPULAINEN. Nämä raudat vaan tästä sahaan poikki, sitten otan hempukkani kainaloon ja vien hänet suden kuopasta pois. Näes, ennen tynnyrin kirppuja varjelee, ennenkuin kaksi yksimielistä.

HELENA. Ooh,—kiitos siitä! Mutta luuletteko minun olevani valmiin lähtemään täältä teidän kainaloonne.

HOPPULAINEN. Ellet tule kainalooni, niin tule sitten selkääni, sama se minulle on. Soromnoo, sanoi laukkuryssä.

HELENA. Mutta minä en lähde täältä teidän kanssanne, en, vaikka mikä olisi.

HOPPULAINEN. Kyllä sinun täytyy, jos mielit lain kovista kourista päästä.

HELENA. Minäpä en tahdokaan niistä päästä, vaikka olisivat vielä kovemmat kuin ovatkaan.

HOPPULAINEN. Tottako se on vai leikkiä?

HELENA. Olisinko nyt sillä mielellä, että saattaisin leikkiä laskea. Väkisin ette voi minua pakoon viedä, ja omasta ehdostani taas en lähde. Lakatkaa vaan turhasta työstänne.

HOPPULAINEN. Mutta kuulehan nyt, Helena, yhtäkaikki! Minulla on tuolla maantien varrella hevonen, ja sillä vien sinun semmoiseen paikkaan, ettei kruununmiehet ikinä saa sinuun kynsiään iskeä.

HELENA. Vai niin. Elättäisitte kaiketi minua siellä Peltolan rahoilla. Mutta varokaa itseänne, Hoppulainen, jos te vaan niihin rahoihin koskette tai niistä rahtuakaan hävitätte.

HOPPULAINEN. Herran poika,—minäkö niitä hävittäisin?

HELENA. Viekää isälle terveisiä ja sanokaa hänelle, että paljon tosin olen saanut kärsiä, mutta nureksimatta otan kaikki vastaan, jos hän vaan toimittaa Peltolan rahat takaisin. Rikos on kuin raskas taakka tunnollani, niin kauan kuin rahat pidätetään oikealta omistajaltaan.

HOPPULAINEN (erikseen). Lempo vieköön, jos minä tästä ymmärrän sanaakaan. Tyttö parka mahtaa olla sekaisin päästään.

HELENA. Lupaatteko sen sanoa isälleni?

HOPPULAINEN. Kyllä,—kyllä minä sanon.

HELENA. Kuinka vanhempani muuten voivat?

HOPPULAINEN. Hm—noin, niinkuin märkä palaa. Isäsi kovin suree sinun onnettomuuttasi ja, tiedätkös, hän teki lujan päätöksen, ettei enää viinan tippaakaan maista tuon koommin. Kannullisen viinaa hän viskasi nurkkaan, silloin kun aamulla tuli kotia ja kuuli, että olivat sinun panneet kiinni. Niin, nyt juohtuu mieleeni, että äitisi pani mukaani vähän rieskaa ja nuorta voita sinulle,—nyytti pitäisi oleman täällä taskussani. Kas tuossa! (antaa Helenalle! pienen nyytin).

HELENA. Mun armas äitini!

HOPPULAINEN. Nuori Peltola siellä käy vähän väliä vanhempaisi luona ja tutkii, mitä kaikkea tuona onnettomana yönä teillä tapahtui. Hän ei, kuulemma, saa sitä päähänsä, että sinä olisit rahat vienyt.

HELENA (erikseen). Niilo! Voi Niilo! (Levottomasti Hoppulaiselle.) Ei hän vaan liene päässyt asian perille?

HOPPULAINEN. Asian perille?—Hm—(Erikseen) Tyttöriepu ei muistakaan, että itse hän sen jo on tunnustanut. (Ääneen.) Ole huoletonna vaan, ei hän sen perille pääse. Tuletko nyt sentään mukaani? Pian minä nämä raudat tästä poikki saan. Näes, se käy niinkuin Mäkelän sahti ilman nostinta.

HELENA. Sen hyvin uskon, mutta en minä täältä pakoon lähde, Hoppulainen. Viekää terveisiä vanhemmilleni, ja—ja—kaikille, jotka minua muistavat.

HOPPULAINEN. Mutta, ajatteles,—olethan sinä täällä juuri kuin ahven merrassa, ja entä, jos he vielä tuomitsevat sinulle neljäkymmentä paria?

HELENA. Vaikka hengen ottaisivat, en sittenkään karkeisi heidän käsistään. Hyvästi nyt, Hoppulainen.

HOPPULAINEN. Maltahan vielä. Kas tuossa on vähän voidetta, jota sain Penttulalta;—sillä kun selkäänsä voitelee, niin ei tunnu mihinkään, vaikka sata paria saisi.

HELENA. Hyi, viekää pois—

HOPPULAINEN. Mieleton sinä olet, ellet ota. Penttula tekee aina hyviä taikoja, ja tämä rasva on—(hämällään; erikseen) ka, peijakas,—eihän minun sitä pitänyt sanomankaan.

HELENA. Mitä se on?

HOPPULAINEN. Niin—(hiljempää) hän sanoi sen olevan ruumiin rasvaa.—Mutta yhdentekevä, oli mitä hyvänsä, eihän se asiaan kuulu.

HELENA. No, nyt suljen jo ikkunan, enkä tahdo enää sanaakaan kuulla.

HOPPULAINEN. Äläs, Helena, minä vielä kysyisin sinulta yhtä asiaa.

HELENA. Tehkää se sitten pian.

HOPPULAINEN. Tuletkos omakseni, kun täältä vapaaksi pääset? Kyllä takaan, että sinulla suu napsaa niin kauan kuin minullakin jalka kapsaa.

HELENA. Ettekö sen enempää kunniastanne välitä, Hoppulainen, vaan ottaisitte vaimoksenne vankina olleen naisen?

HOPPULAINEN. Sinut ottaisin, vaikka kymmenen kertaa olisit vankina ollut. Herrajesta, olethan suloinen ja kaunis kuin taivaan enkeli.

HELENA. Jättäkää ne tuumat sikseen, Hoppulainen, ei niistä kumminkaan ikipäivinä mitään tule. Ja Jumalan haltuun nyt! (Sulkee ikkunan.)

HOPPULAINEN (huutaa). Yksi sana vaan, Helena,—en minä enää elä niinkuin tuulta pieksäen—

HELENA. Menkää jo, menkää, ennenkuin vartijat teidän huomaavat. (Poistuu ikkunasta) Isä on oikeassa,—hän on todellakin hyvänluontoinen, tuo miesparka. Olinpa jo vähällä unhottaa kaiken pahan, minkä hän on matkaan saattanut (istuu vuoteelle, miettien). »Isäsi kovin suree onnettomuuttasi», sanoi hän. Voi, jos rohkenisin toivoa, että tuo suru saisi hänen katumaan ja parannusta tekemään, kuinka iloisesti silloin kärsimyksen kuormaa kantaisin. Eikä se enää niin raskas olekaan, kun tiedän Niilon vielä luottavan viattomuuteeni. Mun jalo, uskollinen Niiloni! Paremman onnen olisi sun lämmin sydämesi ansainnut kuin joutua tänlaisen köyhän ja kurjan tyttöraukan omaksi. Niin—köyhä tosin olen ja kurja maailman silmissä, mutta aarre minulla on, jota en kuninkaan valtikkaan vaihettäisi, ja se aarre on mun Niiloni rakkaus. Sitä ei laki eikä oikeus, eipä itse kuolemakaan multa riistämään kykene. (Käytävästä kuuluu kolinaa) Kuulen astuntaa käytävästä.—Varmaankin vanginvartija, joka tarkastaa, ovatko säilytettävänsä tallella.

(Vanginvartija avaa oven ja laskee Niilon sisään.)

VANGINVARTIJA (ovella). Puolen tuntia, niinkuin sanoin. (Sulkee oven.)

(Niilo astuu likemmäksi, katsoo Helenaan, joka istuu pää käden nojassa eikä häntä huomaa.)

NIILO (erikseen). Hän valvoo, vaan on vaipunut ajatuksiin. Kuinka suloinen hän nytkin on, vaikka kasvot ovat surusta kalvenneet. Ja murtovarkauden tehneelläkö olisi tuonlainen enkelin katsanto. Ei—se ei ole mahdollista! (Ääneen) Helena!

HELENA (kavahtaa seisolleen). Niilo!—Ah, kuinka peljästyin!—Miten olet tänne päässyt?

NIILO. Vanginvartija minun laski. Puolen tuntia ainoastaan hän sallii minun täällä olla—ja minulla on

sinulle paljon puhumista. Helena, sinun täytyy—minä pyydän ja rukoilen sinua kertomaan kaikki, mitä tiedät tuosta onnettomasta rahajutusta. Helena, luotathan minuun?

HELENA (teeskennellen kylmyyttä). Kenen käskystä tulet tänne minua tutkimaan?

NIILO. Kenen käskystä?—Taivaan Luoja,—hän kysyy kenen käskystä.—Minä rakastan sinua Helena, minä kärsin, kun sinä kärsit,—minä tuskaa tunnen, kun sinua vaivataan, ja sinä kysyt, kenen käskystä tänne tulen. Helena, minä tahdon saada viattomuutesi selville, tahdon pelastaa sinun vankeudesta, ja sitten—niin—sitten elän taaskin toivossa ja odotan kärsivällisesti sitä hetkeä, jolloin sydämmesi heltyy ja sinä suostut tulemaan mun armaaksi vaimokseni. Oi, Helena, armas tyttö—ainoa sana vaan,—elämäni onni siitä riippuu,—sano, että olet viaton, ettet ole tuota rikosta tehnyt.

HELENA. Säästä itseäsi ja minua, Niilo. Suotta sinä potkit tutkainta vastaan, ei Jumala ole meitä toisillemme luonut.

NIILO. Helena, minä olen rakastanut sinua puhtaana, viattomana, ylevämielisenä tyttönä, ja vaikka olisit mieronkulkijana ollut, olisit sinä kuitenkin minun silmissäni ollut herttainen, armahin olento maan päällä juuri sentähden, ettei puhtaudessa eikä jaloudessa kukaan voinut mielestäni sinun rinnallesi nousta. Kun sinä tuona kauheana hetkenä sanoit itsesi syyppääksi rikokseen, josta sinua ahdistettiin,—voi, Helena,—silloin tuntui ikäänkuin olisin taivaasta äkkiä heitetty pimeään syvyyteen ja epätoivossa luulin jo järkeni menettäväni. Mutta kun surun ensimmäinen huumaus hälventyi, nousi minuun uudestaan vakaa luottamus sinun viattomuuteeni. Koko kiinniolon aikasi olen pannut kaikki voimani liikkeelle saadakseni selkeyttä tässä suhteessa, olen puhutellut vanhempiasi,—olen tutkinut ja miettinyt pääni ympäri,— mutta kaikki on tähän saakka turhaa ollut. Helena—armahani, mikä sinun on? Miksi vapiset, miksi kalvenet noin?

HELENA (erikseen). Vahvista minua, o taivaan Herra!

NIILO. Älä käännä noita hempeitä kasvojasi pois, vaan salli mun niitä nähdä se hetkinen, kun minut on suotu täällä olemaan.

HELENA (sortuneella äänellä). Oi, Niilo, jätä minut nyt,—voimani uupuvat,—olen kenties valvonut liiaksi.

NIILO. Älä vaadi minulta sitä, Helena,—toista kertaa, kenties, en enää puheillesi pääse. Sano vaan, että olet viaton, ja minä uskon sinua enkä enää sinua kiusaa.

HELENA (erikseen). Ah, Jumalani, tämä on liian katkerata. (Ääneen) Niilo, etkö minua enää rakastaisi, jos olisin sen rikoksen tehnyt?

NIILO. Jos olisit sen tehnyt—Kuolisin kenties, tai joutuisin mielipuoleksi, mutta väkivallalla riistäisin varkaan kuvan sydämmestäni—Älä puhu mahdottomia, Helena, sinä et ole sitä tehnyt.

HELENA. Oi, Niilo! Sinä riistäisit minulta rakkautesi, riistäisit minulta ainoan iloni, sen tähden, joka valaisee onnettomuuteni yön. Kauheata on vankeus ja kahleissa oleminen, kauheampata häpeä. Ja ihmisten ylenkatse,—mutta kauheinta kaikesta olisi sinun rakkautesi menettäminen. Ei Niilo—ei—Sitä en jaksaisi kantaa.

NIILO (tarttuu hänen käsiinsä). Helena—mitä tämä on? Noin suurta arvoa et panisi rakkaudelleni, jos sydämmesi olisi kylmä minua kohtaan, niinkuin olet luuletellut.

HELENA. Olen vaan sanonut niin, kun luulin velvollisuuteni sen vaativan. Kenties tulisi minun vieläkin peittää sinulta rakkauteni, mutta minä en voi. Minä rakastan sinua, Niilo!

NIILO (sulkee hänen syliinsä). Onko se totta, Helena, katso minuun,—oi, nuo silmät eivät petä. Omani sinä olet, mun armas, herttainen tyttöni. Taivaan nyt syliini suljen, enkä huoli vaikka koko maailma meitä vastaan olisi. Minä puolustan sinua, minä etsin oikean syyllisen vaikka maailman äärimmäisestä kolkasta, ja hänen pitää saaman ansaittu palkkansa, pitää monenkertaisesti saaman tuntea ne vaivat, jotka sinä syyttömänä olet saanut hänen tähtensä kärsiä.

HELENA (irroittuu hänestä). Minä poloinen, mitä olinkaan tehdä?

NIILO. Kuolema ja kadotus,—minä tahtoisin sulloa ja survoa murskaksi sen ihmisen, joka sallii, että puhdas ja viaton tyttö hänen tähtensä vankeuteen heitetään.

HELENA (erikseen). Mikä neuvoksi tulee, jos hän saa sen tietää.

NIILO (tahtoo jälleen sulkea häntä syliinsä). Helena, mun armas morsiameni, mun ihana, suloinen kultani, sano minulle jo, mikä saattoi sinun ottamaan syyksesi rikosta, jota et tehnyt ole?

HELENA (välttää häntä). Niilo, anna minun olla. Voi, Luojani, armahda minua!

NIILO. Tai sano vaan, että olet viaton, että—

HELENA. Sitä en voi,—en voi, Niilo. Ooh—minä tukehdun!

NIILO. Älä pelkää, armaani, miksi taaskin vapiset noin? Luota minuun, luota rakkauteeni, minä toimitan syyllisen kiinni ja silloin olet sinä vapaa.

HELENA. Herkiä jo, herkiä! Sinä et voi minua auttaa, Niilo.

NIILO. Senkötähden, että säikähdyksestä sanoit itsesi syylliseksi? Ole huoletta ja jätä asia minun huostaani, kyllä selvitän kaikki, kun vaan sanot tuomarille ja kaikille olevasi viaton.

HELENA. Sitä en sano—(polvillaan, puristaa molemmin käsin päätään) älä kiduta minua enää—sitä en koskaan sano.

NIILO (peräytyy). Etkö sano? Minkätähden et sano?

HELENA. En voi,—en saata.—

NIILO. Et voi,—et saata? Miksikä et saattaisi?

HELENA. En saata, sillä—voi, Niilo, älä kohtele minua noin kylmästi.

NIILO. Sano, että olet viaton.

HELENA. Niilo, anna sydämesi heltyä—rakasta minua, vaikka olen näin kurja ja onneton.

NIILO. Olethan viaton?

HELENA. Minä antaisin henkeni sinun tähtesi, Niilo,—älä hylkää minua.

NIILO. Vastaa kysymykseeni?

HELENA. Mitä pitää minun vastaaman—olen vallan sekaisin—mitä tahdoitkaan tietää?

NIILO. Ethän ole varas? Helena,—sanastasi riippuu meidän molempain onni.

HELENA. Ellen minä olisi varas, olisi joku toinen—ellen minä olisi vankina ja raudoissa, olisi joku toinen.

NIILO. Miksi noita tyhjiä verukkeita. Helena, minä kysyn sinulta viimeisen kerran: oletko syyllinen vai syytön?

HELENA (nousee ylös). Ja minä vastaan sinulle viimeisen kerran: minä olen syyllinen.

NIILO (hetken vaiti oltuaan). Tahdotko sillä sanoa, että ehdollasi, selvällä järjellä ollessasi murtausit isäni huoneesen ja veit hänen kaapistaan rahat?

HELENA. Niin,—aivan niin.

NIILO. Ei, Helena, se on mahdotonta, sinä et ole sitä tehnyt.

HELENA (on vaiti).

NIILO. Älä seiso noin jäykkänä, älä tuijota noin kamalasti, näethän, minä vieläkin sinuun luotan. Joku toinen sen on tehnyt, eikö niin?

HELENA. Ei, ei, ei! Ei kukaan muu kuin minä.

NIILO. Helena, saattaisitko minulta totuuden peittää hetkenä tänlaisena, jolloin sydämemme toisiinsa sulivat, jolloin sielu sieluun yhtyi ja pyhä liitto meidät toisiimme sitoi?

HELENA. Niilo, oi, armahda!

NIILO. Eikö ole sinulla mitään lisättävää?

HELENA. Ei mitään.

NIILO. Eikö mitään selitystä?

HELENA. Ei mitään—ei mitään?

NIILO. Niinpä en voi muuta kuin surkutella sinua, tyttöparka.

HELENA. Niilo!

NIILO. Minä katkaisen siteen, joka äsken solmittiin, minä repäisen kuvasi sydämmestäni, vaikka verta se vuotaisi.

HELENA. Niilo!

(Vanginvartija aukaisee oven.)

VARTIJA. Aika on kulunut.

NIILO. Jumala olkoon meille armollinen! Jää hyvästi—ainiaaksi! (Menee vartijan kanssa ovesta.)

HELENA. Niilo! (Pyörtyy.)

VIIDES KUVAUS.

(Tiheä metsäinen, viertävä seutu. Sunnuntaiamu. Kirkkoon soitetaan ja ihmistä kulkee perällä kirja kädessä vasemmalta oikeaan.)

HOPPULAINEN (tulee laulaen vasemmalta säkki seljassa). »Enpä itkenyt silloinkaan, kun mammani majasta läksin, Ryyppäsin viinaa, haukkasin rieskaa, tein niinkuin mammani käski.» Ei,—hiiteen jo jääkööt kaikki laulut; ääneni on ollut sorroksissa aina siitä kuin Helena kiinni pantiin. Koko maailma on nyt mullin mallin, elämä edestakaisin. Penttulan viinapannukin on vallesmannin kynsissä ja olkoon vaan, ei se minua liikuta, ei laisinkaan. Minä vaan ihmettelen, kuinka hänen loitsutaitonsa laita silloin oli. Muuten ei asia minuun koske, ei rahtuakaan; sillä olenhan vakaasti päättänyt säästää jok'ainoan liian pennin, saadakseni vähän taloudentarpeita kokoon siksi kuin Helena vankeudesta pääsee. Niin sitä käy tässä matoisessa maailmassa! Kuka olisi luullut Helenankaan varkaisin menevän,—tyttö, joka on aivan kuin katekismosta otettu, niinkuin Iivari sanoo. Mutta mitäpä siitä! Kompastuu hevonenkin neljältä jalalta, saati ihminen kahdelta. (Katselee syrjään.) Mikäs tuolla metsässä rapisee?—Penttula totta maarin siellä tulla kähmii.—Kas, kas, kuinka varovasti hän hiipii ja kurkistelee ympärilleen—Niinpä hän väijyy kuin verta himoava peto saalista—Ollaan hiljaa, saadaan jänis! Noidalla on vehkeitä mielessä, se on varma. (Kätkeytyy pensaihin oikeaan.)

PENTTULA (tulee vasemmalta; toisessa kädessä lapiot, toisessa pieni laatikko, jota kätkee nuttunsa alle). Kaikki käy hyvin, vallan hyvin! Ei ketään ole likitienoolla—ei yksikään silmä näe toimiani täällä metsän synkässä kätkössä. (Ottaa laatikon poveltaan.) Sinä olet viisas mies, Penttula. Mielinmäärin olet sinä noita ihmisparkoja nenästä vetänyt, nimesi on kuulu kautta Suomenniemen eikä ole Lapin rajojen tällä puolen tietäjää toista, joka sinulle vertoja vetäisi. Aarre, jota tuossa säilytän, se maineelleni taas siivet sivuun antaa. Kun älykkäästi sen kanssa menettelen—Uh—tuhat tulimmainen, kuinka peljästyin! Eikä se ollut muu kuin jänis, joka tuolta pensaan alta hyppäsi. Ei—mun täytyy kiireesti kätkeä aarteeni tänne metsään, sillä niin kauan kuin sitä luonani säilytän, ei minulla ole yön lepoa, ei päivän rauhaa. (Nostaa kiveä vasemmalla, kaivaa lapiolla sen alle kuopan, johon panee laatikon ja väistää sitten kiven jälleen kohdalleen.) Kas niin, nyt siitä huolesta on päästy. (Pyyhkii hikeä otsaltaan.) Ja nyt voin olla vakaassa rauhassa, sillä jos joku löytäisikin laatikon täältä metsästä, niin kukapa voisi ilmoittaa, että minä sen tänne kätkin. (Lintu visertää.) Viserrä vaan, sinä västäräkki, lauluasi eivät ihmiset ymmärrä. En pelkää sinua, en pelkää jänistä enkä maan matosiakaan, sillä ne eivät todistajiksi kelpaa. (Kirkon kellot soivat.) Kirkkoon soitetaan. Nyt on pyhäamu,—sitä en ollenkaan muistanut.—Niin—aikoja on kulunut siitä, kun minä viimeksi kirkossa kävin. En tiedä mikä syynä lienee, mutta tukala on mun olla, kun sinne menen. Ihmiset väistävät minusta niin loitolle kuin suinkin voivat ja pappi iskee minuun silmänsä niin tuimasti, että mun ehdottomasti täytyy painaa pääni alas.—No, niin! Kun minua ei haluta kirkkoon mennä, niin pysyn sieltä poissa. Ei siitä sen enempää. Olisinko minä Jumalan sanan vaivainen, minä? Ei! Tässä on mies, joka ei avukseen huuda taivaan eikä helvetin voimia, vaan turvaa omaan sukkeluuteensa ja hyvään älyynsä. Ihmiset tosin sanovat minun olevan liitossa paholaisen kanssa, ha, ha, ha, luulevat minun myyneeni hänelle sieluni, ha, ha, ha. Mutta minä heille nauran, ha, ha, ha!—nauran ja pistän houkkioitten rahat kukkarooni, ha, ha, ha!

LOVIISA (tulee oikealta virsikirja ja nenäliina kädessä; pysähtyy nähdessään Penttulaa ja tulee alas etunäyttämölle). Mitä te nauratte, Penttula?

PENTTULA. Ilman vaan lystikseni.

LOVIISA. Minä olin kirkkoon menossa, vaan kun huomasin teidän täällä metsässä, poikkessin puheillenne.

PENTTULA. Puhukaa! Minä kuulen.

LOVIISA. Tahtoisin kysyä teiltä, mitä hyötyä luulette minulla siitä olevan, että Niilo Helenasta luopui, kun ei hän kumminkaan minusta sen enempää välitä?

PENTTULA. Mitä hyötyä teillä siitä on, sitä en tiedä, eikä se minuun koskekaan. Te lupasitte minulle tynnyrin rukiita, jos saisin Niilon Helenasta luopumaan. Sen tein, ja te olette maksanut. Mielestäni olemme nyt kuitit.

LOVIISA. Mutta siihen en minä voi tyytyä, ymmärrättehän.

PENTTULA. Vaan—?

LOVIISA. Vaan tietysti täytyy minun myöskin tulla emännäksi Peltolaan.

PENTTULA. Se on eri juttu.

LOVIISA. Kaksi tynnyriä annan teille rukiita, jos saatte Niilon minuun taipumaan... Lupasinko liian vähän? Saatte kaksi tynnyriä lisää, sitten kun olen Niilon kanssa naimisessa.

PENTTULA (erikseen). Neljä tynnyriä—se on palkka, jota ei saa ylenkatsoa. (Ääneen.) Asia ei aivan pian voi toteutua, sillä minun täytyy sitä varten aineita hankkia aina Lapista saakka.

LOVIISA. Kyllä minä odotan, ryhtykää vaan pian toimeen. Ja tulkaa tänä iltana meille, niin annan teille jo yhden tynnyrin edeltäpäin, mutta ymmärrättehän, vasta sitten kuin isä nukkuu.

PENTTULA. Niin, tietysti,—vasta sitten kuin isänne nukkuu.

PELTOLA (tulee virsikirja kainalossa oikealta; pysähtyy nähdessään Penttulan ja Loviisan, tulee esiin). Hehei! Loviisa tilaa lemmenjuomaa Penttulalta, ha, ha, ha. No, hiis! Taisinpa osata oksaan, koska noin peljästyitte.

LOVIISA. Minä—enhän minä—pyysin vaan rohtoja—taikka tuota neuvoa, kun olin kadottanut kultasormukseni,—juuri nyt kirkkoon. Ollessani,—näettehän kirjastakin, että olen sinne menossa.

PELTOLA. Niin vaan, niin vaan;—sinne olin minäkin menossa, mutta heikkarin hyvä, kun teitä tapasin, Penttula; olin muuten aikonut käydä tänä iltana luonanne.

LOVIISA. Ei maar',—minun täytyy rientää tästä kirkkoon, ennenkuin pappi saarnaan ehtii. Jääkää hyvästi, isäntä! Hyvästi, Penttula!

PELTOLA. Herran haltuun!

PENTTULA. Hyvästi, hyvästi!

PELTOLA. Nähkääs, Penttula, asianlaita on senlainen, että—(Aikoo istua sille kivelle, jonka alle Penttula on laatikon kätkenyt.)

PENTTULA. Älkää,—älkää sille kivelle istuko, täällä on parempi.

PELTOLA. Eikös mitä; tässä on vallan hyvä. Niin, näette, asianlaita on senlainen, että nuo rahat, jotka tässä tuonoin minulta varastettiin, ovat aina vaan tiellä tietymättömällä, eikä tyttö oikeudessakaan tunnusta, mihin ne ovat joutuneet. Sentähden pyytäisin nyt teiltä neuvoa, koska kuulutte olevan varsin mainio toimittamaan varastettua tavaraa takaisin tulemaan.

PENTTULA. Olisinko suotta tehnyt kolme pitkää matkaa aina Lapin raukoille rajoille, jossa maailman suurimmat turjat asuvat.

PELTOLA. Matkoistanne olen kuullut kerrottavan. Mutta tullaksemme nyt takaisin asiaamme, niin varonpa, että tytöllä on joku rikostoveri, joka säilyttää rahat eikä rohkene niitä panna liikkeelle, kun tietää setelinumeroitten olevan minulla muistoon pantuna.

PENTTULA. Pelkää kaiketi selkänahkaansa, hi, hi, hi!

PELTOLA. Kaiketikin. Tuosta tulisi teidän nyt ottaa selvä, Penttula.

PENTTULA. Tänä päivänä, jos niin tahdotte.

PELTOLA. Ihanko todella? Voisitteko jo tänä päivänä toimittaa minulle rahani takaisin? Mainiota! Ja paljonko vaaditte vaivoistanne?

PENTTULA. Jos heti olisitte tullut luokseni, olisin sen muutamasta markasta tehnyt; nyt on asia käynyt niin mutkalliseksi ja vaikeaksi, että mun täytyy saada puolet varastetusta.

PELTOLA. Menkää hiiden kattilaan! Puolet varastetusta? Kaksisataaviisikymmentä markkaa? Johan te, Penttula hyvä, olette pohjaton kuin papin säkki.

PENTTULA. Vähemmästä en voi sitä tehdä.

PELTOLA. Mutta ajatelkaahan toki—

PENTTULA. En minä teille apuani tarjoo. Jätetään asia sikseen.

PELTOLA. Eikö siinä ollenkaan ole tinkimisen varaa?

PENTTULA. Ei penniäkään. Mutta niinkuin sanoin: jätetään sikseen.

PELTOLA (erikseen). Tuhannen tuhatta, mimmoinen nylykuri hän on. (Ääneen.) No, täytyneehän minun suostua. Parempi pyy kädessä kuin kymmenen oksalla.

PENTTULA. Ennenkuin päivä puoleen ehtii, on teillä rahat kädessä. Lähtekäämme asuntooni, Siellä säilytän aineet, jotka salaiset asiat ilmi tuovat.

PELTOLA. No, antaahan olla! Enpä ole tämmöisessä pelissä vielä ennen ollut. Mutta olkoon menneeksi, jos vaan rahat takaisin saan. (Nousee; menevät yhdessä vasempaan.)

HOPPULAINEN (tulee kontaten pensaista oikealla). Menkää te Jumalan nimeen, lyökää nenänne ensimmäiseen kiveen. Ja nyt sukkelaa, sanoi Rusiini, kun sauna paloi. Katsotaan, mitä aarteita noita kiven alle kätki. (Nostaa kiveä ja ottaa sen alta laatikon, jonka kantta hän aukaisee.) Voi sinä pyhän Pirkitan pannurieska,—rahaahan täällä on! Yksi, kaksi, kolme, neljä—viisi sadan markan seteliä;—kaikki harmaita ja kauniita kuin Laukaan varikset (nostaa laatikkoa korkealle). Hei, hurratkaa pojat! Näin suurta rahasummaa en ennen ole nähnyt—yhtä aikaa, vielä vähemmän kädessäni pitänyt... Mitä tekisin? Pistänpö poveeni?—Ei—en tee sitä, olisihan se niinkuin puolta varkautta. Mutta—panisinko ne toiseen kätköön. Esimerkiksi tuon kiven alle tuossa? Se kelpaa (nostaa toista kiveä ja kätkee sen alle laatikon). Pian hän omansa sieltä saa, jos hän kerran tietäjä on. (Hyräilee.) Älä hiisku, hiirulainen, katti päällesi katselee. Älä hiisku hiirulainen—(menee oikeaan).

(Peltola ja Penttula tulevat vasemmalta.)

PENTTULA. Tämä sama paikka se oli, jonka näin tulikiven liekissä ja tuossa on kivi, jonka alta rahanne löydätte.

PELTOLA. Tuonko kiven alta? No, ei uskoisi! (Nostaa kiveä.) Mutta ei täällä mitään ole.

PENTTULA. Eikö ole?—Kuolema ja kadotus! Onko maa ne niellyt, vai itse paholainenko täällä on käynyt?

PELTOLA. Entä, jos ei niitä ole siellä ollutkaan.

PENTTULA. Siellä ne olivat vaikka hirteen minua vietäisiin.

HOPPULAINEN (tulee hyräellen säkki seljässä). Mistä kukko kullat saapi, kana hopiat kaivaa. Mistä kukko—Päivää, isäntä! Päivää, sinä mailman mainio noita!

PELTOLA. Päivää, päivää!

HOPPULAINEN (laskee pussinsa maahan.) Ostakaa, isäntä, puutavaraa. Täällä on lusikoita, kauhoja, taikinan hierimiä, ja nähkääs vaan! Kehloa ei saa sievempää, ei jauho uurre eikä suu. Oksa on pikkuinen pohjassa, mutta se on vaan nuottia sen elämälle.

PELTOLA. Kauppaako sinä jumalaton hierot pyhäpäivänä? Laitatko itsesi kirkkoon siitä.

HOPPULAINEN. Mitäpä koira kirkossa tekee, ei siellä haaskaa ole.

PENTTULA (erikseen). Minä epäilen tuota miestä.

HOPPULAINEN (hyräilee). Mistä kukko kullat saapi, kana hopeat kaivaa? Mistä kukko kullat saapi—

Ostakaa pois, isäntä, 25 penniä,—ei ole hinnalla pilattu.

PENTTULA. Kuuleppas—oletko sinä jo kauankin täällä metsässä kuljeskellut?

HOPPULAINEN. Ajan määrää en tiedä, mutta perille en kumminkaan vielä ole päässyt.

PENTTULA (erikseen). Hän sen varmaankin on tehnyt. (Ääneen) Minne olet sitten menossa?

HOPPULAINEN. Minne menet, pöpönkäpälä? Sinne, kunne läätsäkkö? Minne menet, läätsäkkö? Minne, kunne pyöräkkö. Mutta arvaas, minne pyöräkkö menee? (Hyräilee.) Mistä kukko kullat saapi, kana—

PENTTULA. Mies, sinä olet vienyt Peltolan isännän rahat tuon kiven alta.

HOPPULAINEN. Peltolan isännän rahat? No, nyt minä kummia kuulen. Ovatko teidän rahanne olleet tuon kiven alla, isäntä?

PELTOLA. Niin Penttula sanoo.

HOPPULAINEN. Enpä, lempo vieköön, olisi luullut teidän tuonlaisessa paikassa rahojanne säilyttävän.

PELTOLA. Sinä et ymmärrä. Ne viisisataa, jotka tässä tuonoin minulta varastettiin—

PENTTULA. Hän vaan suotta viisastelee, mutta sillä hän ei pitkälle pääse. Hoppulainen, kuule tarkkaan, mitä nyt sanon. Joko tuot rahat tänne heti, taikka minä sinun vaivaiseksi noidun, eikä pidä sinulla tervettä hetkeä oleman tämän päivän perästä.

HOPPULAINEN. No noh,—hiljaa lapset lehterillä, taikka pappi saarnaa koko päivän.

PENTTULA. Älä saata minua vimmaan, mies. Tuhat tulimmainen, sinun paha perii, jos vihani kuohumaan rupee. Tunnustatko, tunnustatko heti, että piileskelit tuolla pensaissa äsken, kun ne kiven alle kätkin, vai väitätkö—

HOPPULAINEN. Oma suu tikanpojan surma. Kuulitteko, isäntä, kuinka hän sanoi: »äsken kun ne kiven alle kätkin».

PELTOLA. Minä sen kuulin ja ihmettelen.

PENTTULA (erikseen). Kiusa ja kuolema, olenko järkeni menettänyt?

(Kirkkoon soitetaan. Kirkkoväkeä, Niilo, Loviisa y.m. tulee vasemmalta. Kaikki pysähtyvät uteliaina.)

PELTOLA. Mutta sanos nyt sentään, Hoppulainen, oletko sinä todenperää nähnyt niitä rahoja?

HOPPULAINEN. On niitä nähty, vaikkei ole syöty, sanoi hämäläinen silakoita.

KIRKKOVÄKI. Mitä rahoja täällä kaivataan? Onko jotakin kadonnut?

HOPPULAINEN (hyppää kivelle). Kuulutus! Nyt taas on Hattulan pappilasta kadonnut yksi mustanpruuna hevonen, täydessä raudassa, kellonrapa kaulassa; joka tämän sanan veisi lukkarille taikka läänin kupparille, hänen palkkansa pitää kunniallisesti maksettaman, annetaan tynnyri tyhjää rukiita, kaksi markkaa olematonta rahaa, karpio kauran kuoria. Navetsuu, sanon minä. (Alas kiveltä.)

PENTTULA (erikseen Hoppulaiselle). Sata markkaa sinulle annan,—saat vaikka kaksikin, jos minulle ilmoitat, missä rahat ovat.

HOPPULAINEN. »Mik' on raha, tavara. Lika, multa katoova.»

PENTTULA (samoin). Viisi kannua viinaa annan vielä kaupan päälle.

HOPPULAINEN. »Viina viisaan villitsee, Vallan väkevält' pois ottaa.»

PENTTULA. Sinä olet mieletön. Viimeisen kerran sinua varoitan: älä yllytä minua vihaan.

HOPPULAINEN. Mitäpä sinun vihastasi. Ei se tunnu minussa enempää kuin talonpojassa viina.

PENTTULA (ääneen). Konna, heittiö, varas!

HOPPULAINEN. Se itseens' rienaa, joka toista soimaa.

PENTTULA. Hän on yksissä neuvoin Aholan Helenan kanssa varastanut Peltolan rahat. Ottakaa hänet kiinni, miehet!

HOPPULAINEN. Oho! sanoi savolainen, kun säikähti!

PENTTULA. Tutkikaa hänen pussinsa; pohjalla löydätte pienen puulaatikon, jossa on viisi sadan markan seteliä. Joutukaa, ennenkuin hän karkaa käsistämme!

HOPPULAINEN (sieppaa pussin selkäänsä). Mitä se syrjäiseen kuuluu, mitä itsellisen pussissa on.

PELTOLA. Mielestäni voisitte sen itse tehdä, Penttula.

PENTTULA. Minä sen teen, ja minä sen vastaan. (Otaa pussin Hoppuluiselta ja purkaa sieltä esiin lusikoita, kauhoja y.m.)

HOPPULAINEN (katselee kyyryksillään toisen turhaa työtä, hyppelee ja hyräilee mielissään). Mistä kukko kullat saapi, kana hopeat kaivaa. Mistä kukko kullat saapi, kana hopeat—

PELTOLA. Ei ole luulo tiedon väärtti. Kuinkas nyt Penttula näyttää toteen syytöksensä?

PENTTULA. Kirottu konna! Sano, uskallatko kieltää ottaneesi rahat tuon kiven alta—?

HOPPULAINEN. Johon näin sinun ne kätkevän. En,—en ole sitä aikonutkaan kieltää. Mutta sano nyt sinä maanmainio noita, tietäjä suurin Suomen niemen, ilmaise, mihin panin rahat, joita Peltolan omaksi sanot, ja jotka otin kätköstäsi tuon kiven alta.

PENTTULA. Onneton! Tämän sinulle vielä kauheasti kosten.

HOPPULAINEN. Mun kostosi kärsiä täytyy. (Peltolalle.) Isäntä—nostakaa vähän tuota kiveä tuossa ja katsokaa, ettekö kenties sen alta rahoja löytäisi.

(Peltola nostaa kiveä ja löytää rahat. Penttula syöksee hänen luokseen.)

HOPPULAINEN (pyörähyttää Penttulan pois). Pappilan muori käski paistia kääntää, vaan ei maistaa.

PELTOLA. Aivan oikein! Tässäpä ovat rahani. (Otaa taskukirjan esille.) Katsokaa, hyvät ystävät, samat numerot seteleissä, kuin minullakin täällä taskukirjassani.

KIRKKOVÄKI. Ihan samat.

(Penttula aikoo mennä tiehensä, mutta Niilo pidättää häntä.)

NIILO. Seis mies! Mihinkä semmoinen kiire? Ennenkuin tästä menet, tulee sinun meille selvittää, kuinka nuo rahat ovat sinun huostaasi tulleet.

PELTOLA. Varmaankin! Se hänen tulee tehdä.

KIRKKOVÄKI. Se on oikeus ja kohtuus.

PENTTULA. Ha, ha, ha. Te osaatte tosiaankin leikkiä laskea.

NIILO. Se on täyttä totta. Leikki on tästä kaukana.

PENTTULA. Olisiko se täyttä totta? Minä varoitin sinua, Niilo, älä saata minua vimmaan.

KIRKKOVÄKI. Emme laske häntä, ennenkuin hän on asian selittänyt.

PENTTULA. Olenko teille ennenkään töistäni tiliä tehnyt? Olenko koskaan teille edestunonut niitä salaisia voimia, joiden avulla ihmetöitä olen matkaansaanut?

NIILO. Nyt me sitä vaadimme.

PENTTULA. Pois tieltäni, te typerät hölmöt, pois ennenkuin vihani syttyy! Vielä minä teitä säälin, mutta varokaa itseänne, jos koston himo minussa liekkiin leimahtaa.

NIILO. Askeltakaan et tästä astu, ennenkuin vaatimuksemme täytät.

PENTTULA. Koettakaahan estää minua menemästä, te käärmeen sikiöt, koettakaa tehdä minulle väkivaltaa, mutta tietäkää myös, että sen perästä teitä kova onni vainoo, laihonne lakastuu, tuli raunioiksi teidän huoneenne polttaa ja liha ruumiissanne mätänee aina luita myöten.

NIILO. Hakekaa nuoria, miehet, me panemme hänet kiinni.

PENTTULA. Senkö rohkenisitte tehdä, te nokkaviisaat hölmöt, te ylpeät hokarit! Panna minut kiinni,—minut, joka loihdutaiddossa voin Lapin mainioimpain noitain rinnalle astua! Tehkää se,—tehkää! Mutta minä sanon teille, minä, jonka sanasta haudat aukenevat ja kirkon ovet seljalleen lentävät,—minä valalla vannon, että sinä hetkenä teihin kuolema kyntensä iskee ja kadotus aukaisee eteenne ammottavan kitansa, johon pienet pirut teidät kiljuen potkaisevat. Te kurjat pöllöpäät! Rohkenetteko vielä tehdä vastarintaa sille, joka on liitossa itse pimeyden pääruhtinaan kanssa?

HOPPULAINEN. Hyi, oikein jo selkääni karmii. (Tytöt väistyvät kammoksuen, miehet näyttävät epäilevän.)

NIILO. Pöllöpäitä tosin olisimme, jos tuon puheen jälkeen sinut rankaisematta päästäisimme. Puolusta itseäsi, mies, nyt aion koetella voimia kanssasi. (Hän karkaa Penttulan päälle, jonka hän tuota pikaa heittää maahan.) Tuokaa nuoria tänne, miehet!

PENTTULA. Päästä minut irti,—Jumalan tähden—päästä minut!

NIILO. En! En päästä, ennenkuin tunnustat, mistä rahat sait.

PENTTULA. Sinä kuristat minun,—auttakaa, hän tappaa!

HOPPULAINEN. Tunnusta syntisi, Penttula, saat puolet anteeksi.

NIILO. Tunnusta, niin hellitän kohta.

PENTTULA. Säästä henkeäni, ole armollinen!

NIILO. Tahdotko tunnustaa?

PENTTULA. Kaikki, jos vaan säästät henkeäni.

NIILO. Mistä sait rahat?

PENTTULA. Oi, voi! Päästä ensin. Ooh, sinä kuristat minun—Minä—minä ne otin—isäsi kaapista.

KIRKKOVÄKI. Häinkö ne onkin varastanut?

LOVIISA (kääntyy pois ja hieroo tuskissaan nenäliinaansa).

NIILO. Ja sinäkö myöskin jätit huoneesen Aholan Helenan huivin, saattaaksesi häntä epäluulon alaiseksi?

PENTTULA. Hellitä jo Herran nimessä!

NIILO. Vastaa, sinäkö sen teit?

PENTTULA. Minä—minä sen tein.

HOPPULAINEN. Voi yhtähyvin! Mutta eikö sinulle, Penttula, jo tule tunnon kannetta?

NIILO. Joko teillä on nuoria, miehet? (Alkavat sitoa Penttulaa.)

PELTOLA. Tuo hävytön konna! Viattomasti on tyttöraukka saanut kärsiä.

PENTTULA. Armahtakaa minua, minä rukoilen teitä,—älkää sitoko minua,—Jumalan tähden—ettehän vaan aikone viedä minua kruununmiesten käsiin?

NIILO. Se on tietty. Vieläkö sitä epäilet?

PENTTULA (polvillaan hammasta lyöden). Armahtakaa, armahtakaa! Loviisa, rukoile puolestani, rukoile, tyttö, sinunhan tähtesi olen tähän tilaan joutunut, sinähän sait tuon onnettoman varkauden mieleeni juontumaan, kun pyysit minua noitumisella luovuttamaan Helenaa Niilon mielestä. Sinä olet syypää kaikkeen,—pelasta minut,—kuuletko, rukoile puolestani! Alas polvillesi, tyttö, ja rukoile! (Tytöt väistyvät Loviisasta, joka häveten ja tuskallisena katsoo maahan ja väänтелеe nenäliinaansa.)

PENTTULA. Kurja, katala nainen! Äänettömänä hän seisoo, vaikka tietää olevansa onnettomuuteni alku ja juuri. Voi, että tästä vielä pääsisin ja voisin sinulle kostaa—kauheasti kostaa.

NIILO. Ylös, mies! Miksi viivyttellemme vielä tässä, kun joka hetki on katkeruuden lisäystä hänelle, joka syyttömästi vankeudessa istuu.

PENTTULA. Ooh—minä olen hukassa.

HOPPULAINEN. Miesparka! Annetaan hänen mennä karkuun.

NIILO. Sinä unohdat, että Helena istuu vankeudessa, josta hän ei pääse, ennenkun asian oikea laita ilmi tulee.

HOPPULAINEN. Onhan tässä kyllä niitä, jotka voivat asiassa todistaa.

PENTTULA. Niin, onhan tässä. Päästäkää minut, tehkää niinkuin Hoppulainen sanoo,—minä menen Lapinmaahan enkä ikinä enää takaisin tule.

PELTOLA. Ei käy se laatuun, että me syyllisen vapaaksi päästäisimme, sitten kuin viattoman ensin olemme vankeuteen toimittaneet.

KAIKKI. Ei,—se olisi konnamaista. Vankeuteen hän on toimitettava,— vankeuteen! (Tarttuvat kiinni Penttulaan ja vievät hänet pois.)

(Näyttämö hetken aikaa tyhjänä. Antti ja Maria tulevat vasemmalta.)

MARIA. Jos istuisimme tänne vähäksi aikaa, koska kirkon ovet vielä ovat suljetut.

ANTTI (istuu väsyneenä ja alakuloisena kivelle). Sanoinhan sen. Me läksimme liian aikaiseen liikkeelle. Iltakirkko alkaa vasta neljältä.

MARIA. Voimmehan lukea sillävälän. (Istuu toiselle kivelle.) Tahdotko kuunnella, niin luen ääneen?

ANTTI. Tee tuo.

MARIA (lukee). Herra panee kuorman meidän päällemme, mutta hän myös auttaa meitä. Sela! (Puhuu.) Kuule, Antti! Syntiä teemme Jumalaa kohtaan, kun näin toivottomuuteen vaivumme, vaikka Herra itse sanassaan lupaa meitä auttaa.

ANTTI. Eihän tässä apu ole mahdollinen, kun tyttö itse sanoo rahat ottaneensa.

MARIA. Herralle ei mikään ole mahdotonta. Pankaamme vaan toivomme häneen.

ANTTI. Toivomme? Vieläkö puhut toivosta tässä häpeän kurjuudessa? (Tuskallisesti, painaen päänsä käsiin.) Pääni menee vallan sekaisin, kun ajattelen, että Helena, meidän ainoa lapsemme, vankeudessa istuu,— kahleissa murtovarkauden tähden!

MARIA (lähestyy häntä ja laskee kätensä hänen olkapäälleen). Herra panee kuorman meidän päällemme, mutta hän myös auttaa meitä. Sela!

HELENA (tulee vasemmalta, huomaa vanhempiensa ja tulee alas heidän luoksensa. Niilo ja Peltola tulevat hänen jäljessään).

HELENA. Herra panee kuorman meidän päällemme, mutta hän myös auttaa meitä.

MARIA. Helena!

HELENA (juoksee äitinsä syliin). Pelastettu! vapaa! Isä, äiti! Sulkekaa minua syliinne,—tehkää se ilman epäilystä, sillä puhdas olen ja viaton Jumalan ja ihmisten edessä rikokseen, josta minua syytettiin.

MARIA. Herra taivaassa kiitetty olkoon!

ANTTI. Kuinka tämä on mahdollista?

HELENA. Totuus on tullut ilmi, isä.

ANTTI. Mutta, lapsikulta,—minä en ymmärrä.—Minkätähden otit syyksesi rikoksen, johon olit viaton?

HELENA. Niin—näethän isä—tuo huivi—

ANTTI. Huivi? Mikä huivi?

HELENA. Joka löytyi Peltolan suojasta—

ANTTI. No niin?

HELENA. Olinhan sen sitonut sinun käteesi.

MARIA. Ah, minä jo aavistan.

ANTTI. Ja sinä luulit—?

HELENA. Suo anteeksi, isä,—sinä et silloin ollut aivan selvällä päällä, ja sentähden luulin sinun tehneesi tuon rikoksen.

MARIA. Rakas lapsi!

ANTTI. Tyttö, tyttö!

NIILO (lyö otsaansa). Enkö epäillyt jotakin tuonlaista!

HELENA. Älä minua nyt toru, isä kulta!

ANTTI. Otinhan huivin kädestäni irti ennenkuin läksin ja heitin sen penkille—

PELTOLA. Josta Penttula sen sieppasi ja jätti huoneeeseni, kääntääkseen epäluuloa Helenaan.

HELENA. Näes, sitä en tiennyt, isä,—muistin vaan: »viina vie miehen mieltä vaille, naurun naiselta lopettaa».

ANTTI. Kirottu viina! Tästä lähtien et mun enää näe viinaa nauttivan, lapseni!

HELENA. Isä, onko se totta?—Siunattu olkoon sitten hetki, jolloin minua vankeuteen raastettiin.

PELTOLA. Ah—nyt vasta asia on minulle täydellisesti selvä. Antti hyvä, anna minulle selkään, anna oikein miehen kädestä, ja lyödään sitten kättä sovinnoksi. Minä pyydän sinua—

ANTTI. Minäkö antaisin teitä selkään? Ei—eihän toki! Kaukana olkoon minusta vihan vimma ja koston himo tänä onnen ja ilon hetkenä. Tuossa, isäntä, käteni! Valmis olen sovintoon ja sitten on kaikki hyvin.

PELTOLA. Ei vielä kaikki.

NIILO (erikseen). Ei vielä kaikki!

ANTTI. Mikä meiltä vielä puuttuisi. Olemmehan saaneet takaisin kadonneen karitsamme—

MARIA ja ANTTI (yhtaikaa). Karitsamme, joka sitä paitse on ainoamme.

PELTOLA. Vielä painaa eräs asia mun sydäntäni.

ANTTI. Purkakaa se sieltä, keventäkää mielenne ja sitten—ilo ja riemu vaan seassamme vallitkoon. Tämä on siunattu päivä, tämä on onnen hetki!

PELTOLA. Helena,—mieltäni karvastelee, kun tässä tuonoin kielsin Niiloa kosimasta sinua. Voitko unhottaa ukon tyhmyyden?

HELENA. Isäntä hyvä!

PELTOLA. Silmäni ovat auenneet. Näes, nyt pitäisin sen suurena onnena, jos sinun saisimme emännäksi taloomme. Mitä sanot?

NIILO. Helena, anna minulle anteeksi!

HELENA (heittäytyy Niilon syliin). Oi, Niilo, tämä on liian paljon yhtähaavaa!

NIILO. Sinä olet minun—minun omani!

HELENA. Iäti! Ainiaan!

HOPPULAINEN (tulee iloisesti juosten vasemmalta, pysähtyy äkkiä nähdessään Niilon syleilevän Helena; käy totiseksi). Taivahan talikynttilät!

ANTTI. Iloisia uutisia, Hoppulainen. Helena on vapaa ja kihloissa Niilon kanssa.

HOPPULAINEN. Kihloissa Niilon kanssa! Hyvä juttu, sanoi Sumeili, kun selkäänsä sai.

PELTOLA. No, mies, mikä sinua vaivaa? Olethan totinen kuin vanha lapanen.

HOPPULAINEN. Ensimmäinen yö pahin hirsipuussa.

ANTTI. Niin,—älä pane pahaksesi, veli kulta. Kyllähän minä tytön sinulle lupasin, mutta itse hän on toisen valinnut.

HOPPULAINEN. Ei katti kaikkea saa, mitä pyytää.

HELENA (tarttuu molemmin käsin Hoppulaisen käteen). Kuinka voin teitä kiittää, niinkuin tahtoisin, Hoppulainen! En koskaan, koskaan unhota sitä hyvää, jonka minulle olette tehnyt.

HOPPULAINEN. Mutta hylkäätpä minun kuitenkin, Helena,—jätät mun yksin kuin poltetun petäjän, tahi kuin kuivan kuusenoksan, tahi karsitun katajan.

HELENA. Ei yksin, Hoppulainen, teillä on tästä päivästä lähtien uskollisia ystäviä.

NIILO. Sinun pitää muuttaman meille, Hoppulainen, ja niin kauvan kuin talossamme leipää on, ei sitä sinultakaan pidä puuttuman.

PELTOLA. Oikein, Niilo! Helena tulee sinulle kumppaniksi, Hoppulainen minulle.

ANTTI. Nauru hyvälle, nauru pahalle, suomalainen sananlasku;—eikös niin, Hoppulainen?

HOPPULAINEN. Juuri niin! No—ei muuta kuin kättä myllyssä ja lykka till! (Kättelee Niiloa ja Helenaa; laulaa:.) »En mä huoli surrakaan, en kannan suurta huolta. Ei se taia tyttöin tähden tämä poika kuolla.»

MUUT. Vielä vain! No, johan nyt!

HOPPULAINEN. Mutta yksi asia vaan on varma, siitä ei pääse mihinkään.

MUUT. Mikä se on, Hoppulainen?

HOPPULAINEN. Tahdotteko sen tietää!

MUUT. Sano, sano!

HOPPULAINEN. Varma on, että tää mailma on kiperä ja kapera kuin pukin sarvi.

[1883.]

ROINILAN TALOSSA

Näytelmä kolmessa näytöksessä

JÄSENET:

ROINILA, talon isäntä.

ANNA (20-vuotias), hänen tyttärensä.

EERO (22-vuotias), hänen poikansa.

LEENA (keski ikäinen), |

ELLI (18-vuotias), | palvelijoita Roinilassa.

MAUNO. |

SILLANKORVAN SANNA, noin 45 vuoden ijässä oleva vaimo.

OLLI, talonpoika.

MATTI, tukkimies.

KYLÄLÄISIÄ.

(Tapaus: Itä-Suomessa.)

ENSIMMÄINEN NÄYTÖS.

(Avara piha Roinilassa. Vasemmalla asuinhuone ja penkki, jolla on sanko, rainta ja muutamia maitopyttyjä kumossa. Siitä vähän matkaa perällepäin kiikku. Oikeaan pisteaita, johon porraslauta on asetettu. Sen toisella puolen karjapiha. Etempänä aitta, jonka edessä hirrenpää on portaana; aittaa likellä suurenlainen, tasainen kivi. Perällä pisteaita porttineen. Aidan toisella puolen aukeata järven rantaan saakka.)

(Anna istuu kiikussa, Mauno seisoo vieressä, hiljaa häntä kiikuttaen. Leena istuu penkillä vasempaan, lukien kirjaa. Oikeaan istuvat Eero, Olli, Matti ja muutamia kyläläisiä, lyöden korttia aitan edessä olevalla kivellä.)

MAUNO: [Kirj. ja sävelt. Kust. Killinen.]

"Pium, paum! kehto heilahtaa,
Kun lapsi viattomana nukahtaa,
Pium, paum! äiti laulahtaa.
Ja sydänpöytänsä tuudittaa.

Pium, paum! sävel kajahtaa
Ja nuoret karkelohon kiiruhtaa:
Pium, paum! viulu vingahtaa
Ja joukko tanssissa jo tanhua.

Pium, paum! Nauti elämää
Sä silloin, kun se sulle hymyää!
Pium, paum! onni häilyää,
Se luopi valoa ja pimiää.

Pium, paum! kerran kajahtaa
Tuo kylmä kirkon kello, ilmoittaa:
Pois, pois henki vaeltaa
Ja ruumis mullan alla majan saa."

OLLI (viskaa vihaisesti kortit kädestään ja nousee kävelemään).

EERO. Kas niin, eikös jäänyt Olli kolmannen kerran myllymatiksi. (Nousee, on kantavinaan pussia seljassaan ja astuu Ollin jäljessä laulaen:) Voi, mun rakas mylläri', jauhapas mun pussini. Voi mun rakas—

OLLI. Vaiti siinä. Minä en kärsi tällä hetkellä leikkiä, tiedä se.

EERO. Hei, hei! Ethän puske kumminkaan. Voi, mun rakas mylläri', jauhapas mun pussini—

OLLI. Sakramenskattu poikanulikka! Osaatko lopettaa hyvällä, taikka minä sun—(Uhkaa nyrkillä.)

EERO. Elä heikkarissa. Vähänpä ne herrat sietävätkin: pikkuisen vaan tikulla nenään pistää, niin jo suuttuvat.

LEENA. Johan teille nyt tuli riita. Enkösinä sitä sanonut. Ei hyvää seuraa, kun pyhäiltä ruvetaan kortinlyöntiin.

EERO. Minkäpä sille, Leena hyvä, tekee, kun arkena ei aika myönnä.

LEENA. Niin antaa olla koko toimen. Ei siitä vahinkoa.

OLLI. Mitä mutisee Leena siellä? Jos tahdon korttia lyödä taikka olla lyömättä, on se, tiedämmä, oma asiani eikä liikuta ketään.

EERO. Sillä minä olen mies, jonka sikakin ties', eikös niin, Olli. No, Leena, mitä sanot siihen?

LEENA. En mitään.

OLLI. Parasta onkin, kun olet vaiti. (Katsellee hetken Maunoja ja Annaa.) Tuo mahtaa olla sinulle mieluista työtä, Mauno?

MAUNO. Siltä tuntuu. Käykö kateeksesi?

ANNA. Anna kiikun olla, Mauno. Tulen tässä yksinkin toimeen. (Pätee kiikun kovempaan liikkeeseen.)

MAUNO. Kyllä minä heitän korkeammalle, jos tahdot.

ANNA. Pois tieltä! Itse pääsen niin ylös, kuin ikänä haluan. En tarvitse kenenkään apua.

LEENA. Herkeä jo, Anna, muutoin pyörryt kohta.

ANNA. Minäkö kiikkumisesta pyörtyisin.

MAUNO. Mutta tuo ei ole terveellistä. Lähdetään ennemmin aholle kävelemään, Anna. Nyt on niin ihana ilta.

OLLI. Kuuletteko, hyvät ihmiset, sitä rohkeutta. Köyhä palkkarenki pyytää rikkaan talon tytärtä kanssaan kävelemään. Elä luule, lukkari kulta, että papiksi pääset.

MAUNO. Mitä tarkoittaa Olli?

OLLI. Ei muuta kuin sitä, jota sanoo. Elä luule, lukkari kulta, että papiksi pääset.

MAUNO. Jos Anna ja minä tahdomme mennä kävelemään, niin kukapa voi meitä siitä estää.

ANNA (seisahduttaa äkkiä kiikun). Mutta minäpä en tahdo. En ole ennenkään miesten kanssa ahoja kierrellyt, se sinun pitäisi tietää, Mauno. Ja ajattele vähän, ennenkuin tuonlaisia ehdotuksia teet. (Kiikkuu jälleen.)

OLLI. Se oli oikein. Anna vaan tuota pohjalaista aika tavalla nenälle, kyllä hän sen sietää.

MAUNO. Koetelkoonpas! Minun nenälleni ei vielä tähän hetkeen saakka kukaan ole uskaltanut hyppiä.

ANNA. Pelko ei ole esteenä ollut.

OLLI. Heikkarin suureksi herraksi se Mauno on paisunutkin. Jo häntä luulisi miksi hyvänsä, vaan ei toisen käskyläiseksi, palkkarengiksi pahaksi, niinkuin hän on.

MAUNO. On, mitä on, se ei kuulu tähän.

EERO. Eipä ole Maunoa tässä talossa juuri tavallisen palkkarengin arvossa pidetty, vaan on hän paremmin ollut niinkuin talon väkeen kuuluvana.

OLLI. Ja siitä syystä hän nyt rehentelee ja keikailee talon tyttären ympärillä. Luulee kai Annan olevan kuin hyllyllä hänen otettavanaan. Mutta niin se on: kuta enemmän kissaa silittelee, sitä korkeammalle häntä nousee. Olisin vaan minä Roinilan sijassa, niin kerrassa tulisi Maunolle tie eteen, keppi käteen.

MAUNO. Tahdotko sillä sanoa, että minä tässä talossa armoleipää syön? Näetkös, Olli, näitä käsivarsia? Niiden avulla elän vaikka kuivalla kalliolla, jos siksi tulee. Ei tarvitse tämän miehen almuja rukoilla.

OLLI. Ei suuret sanat suuta halkaise

EERO (koettaa katsoa Ollia suuhun).

OLLI. Mitä sinä taas siinä vehkeilet, Eero?

EERO. Aukaisepa hiukan suutasi vielä, että saan nähdä.

OLLI. Suutani? Mitäs siitä tahdot?

EERO. Katsoisinpahan vaan, onko sinulla kuinka terävä hammas tuolla kielen kantimessa, koska sanasi tulevat niin pistäviksi.

OLLI. Parempi kuin katsoisit, ettei tuonlaiset köyhät rotat saisi sisartasi liiaksi likennellä.

ANNA. Se lienee oma asiani. Olkaa te vaan rauhassa!

EERO. Mutta minkätähden se Ollia niin harmittaa. Etköhän itse tuumaile päästä langokseni.

OLLI. Ja mikä sitten, jos tuumailisinkin? Ettenkö kelpaisi?

EERO. Kysy Annalta!

ANNA. Parasta on olla kysymättä. Minulta saattaisi löytyä pian valmiit rukkaset.

OLLI. Ohoh,—etköhän nyt puhu ulkopuolelta hampaiden.

ANNA. Jos kosimaan tulet, niin rukkaset saat, sen lupaan. Eikä ole minua vielä sanani syöjänä tavattu.

OLLI. Ehkä menet sitten ennemmin tuon kopean renkisi reteliin?
Sanotaan hänen olevan tän kylän naisten mielitietto.

ANNA. Kuka on uskaltanut semmoisia huhuja levitellä? Ethän vaan itsekin, Mauno, liene siinä luulossa?

MAUNO. No, kuinkas muuten.

ANNA. Sinun pitäisi kumminkin muistaman—

MAUNO. Mitä niin?

ANNA. Että köyhän on sahti sammakolta, oravalta ohrajuomat, ei niitä mahtane kovin mieli tehdä.

MAUNO. Tuommoisille poltto viholaisille niitä ei hyvin tarjotakaan.

ELLI (huutaa kulissien takana lehmiä). Ptrui piikani, ptrui kotiin, ptrui syömään, ptrui juomaan, ptruptruuuuui!

EERO. Elli siellä jo huutaa lehmiä kotiin.

OLLI. Elli?

EERO. Niin, setävainajasi kasvatti, joka nyt on meillä palveluksessa.

OLLI. Vai on hän otettu tänne. Mitähän hyötyä tuostakin lienee?

ELLI (niinkuin ennen). Ptrui Mansikki, ptrui Mustikki, ptrui piikani, ptruptruuuuui!

(Kellon kalsketta kuuluu tuon tuostakin eäämpää.)

EERO. Mitäkö hyötyä, sanoit? Hän tekee työnsä niin hyvin kuin joku muukin.

ERÄS KYLÄLÄINEN. En minä vaan Ollin sijassa olisi hennonnut olla niin kova tuommoista nättiä tyttöä kohtaan kuin Elli on.

MAUNO. En minä liioin. Ojala vainaja oli pienestä asti pitänyt Elliä kuin omaa lastaan ikään ja heti hänen kuoltuaan ajoi Olli tytön tiehensä.

EERO. Ja otti perinnön.

OLLI. Niin teki, eikä kysynyt siihen lupaa keltään. Mikä pakko minun oli ruveta häntä elättämään.

MAUNO. Ei mikään, varsinkaan kun ei löytynyt testamenttia, jonka kumminkin joka ihminen näillä seuduilla tietää olevan olemassa.

MATTI (lyö korttia ja laulaa). Hynttäntyy ja purjetuuli, hynttäntyy ja purjetuuli—

OLLI. Tuokoot sen sitten esille myöskin!

EERO. Kävisi sinun vähän nolosti, Olli, jos vielä se ihme tapahtuisi, että testamentti löydettäisiin.

MATTI (yhä korttia lyöden). Hynttäntyy ja purjetuuli, hynttäntyy ja purjetuuli—

ERÄS KYLÄLÄINEN. Niin, kuuluvathan Mäki-Matti ja Alatalon Kustaa, jotka olivat testamentin allekirjoittaneet, vakuuttavan, että siinä oli kaikki sekä kiinteä että irtaimisto määrätty Ellille.

OLLI. Olkoon; mutta testamentti oli kirjoitettu kaksi vuotta sitten ja varmaankin oli ukko sen jälkeen tullut toiselle päälle ja hävittänyt koko kirjan.

MAUNO. Tuota et itsekään usko. Juuri vähää ennen kuolemaansa Ojala vielä oli kertonut testamentanneensa Ellille koko omaisuutensa.

EERO. Mihin hiivattiin se ukko lienee paperin kätkenyt?

MATTI. Hynttäntyy ja purjetuuli, hynttäntyy ja purjetuuli—

EERO. Jos hän olisikin vienyt sen johonkin muuane—

OLLI. Mitä siinä suotta päaluutasi soitat, ei sinulla kumminkaan ole sen asian kanssa mitään tekemistä.

ELLI (niinkuin ennen). Ptrui piikani, ptrui kotiin, ptrui syömään, ptrui juomaan, ptruuuuui!

EERO. Kuinka heleä ja kaunis ääni hänellä on.

ERÄS KYLÄLÄINEN. Eikä näytä tyttö surevan menetettyä perintöään.
Illoinen hän on vaan ja huoleton kuin taivaan lintu.

OLLI. Ja terve myöskin. Kyllä jaksaa työtä tehdä, jos vaan muuten siihen pystyy.

LEENA (laskee kirjan kädestään penkille). Ei maar! Täytyy mennä kotaan katsomaan onko lehmänpata jo tulella. (Sivumennen kortinlyöjille.) Ette te vaan malta lopettaa tuota syntistä työtänne. (Menee pisteaidan yli oikeaan.)

MATTI. Synti pannaan pyttyyn ja pytty painetaan myttyyn. (Paiskaa kortin kivelle.) Tuossa, nosta valttirouva, tuossa kuningas ja tuossa ässä. Kas niin, minä pelin voitin.

KÖÖRILAULU (kuuluu etäämpää). [Kansanlaulu]

Meri oli tyyni, kun rannalta läksin,
Ja huh, hah, hei, kun rannalta läksin,
Vaun selällä nousi tuuli.
Ja selällä nousi tuuli.

Oman kullon silmistä vedet tippui,
Ja huh, hah, hei ja vedet tippui,
Hukkuvan mun luuli.
Ja hukkuvan mun luuli.

EERO. Nyt on Kurkelan nuori väki maantien risteyksessä.

MAUNO. Ne ne vissiinkin ovat.

KÖÖRILAULUA (kuuluu jo vähän likempää).

Eikä tällä pojalla suruja ollut,
Ja huh, hah, hei, ja suruja ollut
Tähän päivään asti.
Ja tähän päivään asti.

Mutt' nyt niitä tuntuvi tulevan,
Että huh, hah, hei ja tulevan,
Jo monta laivan lastii,
Jo monta laivan lastii.

EERO. Sillalle ne menevät, koska tulevat tänne päin.

MAUNO. Mitä sanotte? Emmekö mene joukkoon?

ERÄS KYLÄLÄINEN. Mikäs estää? Kortit kasaan vaan ja tielle joka sorkka!

(Muut nousevat paitsi Matti.)

MATTI. Jos panisimme yhden mylly matin vielä.

MUUT. Emme viitsi enään.

MAUNO. Uskaltaako vaatia talon tytärtä mukaan?

ANNA. Joka ei uskalla, hän olkoon vaatimatta.

MAUNO. Tule jos tahdot, ellet tahdo, niin pysy poissa.

(Muut paitsi Anna, Olli ja Matti yhtyvät lauluun, joka kuuluu jo aivan läheltä, ja astuvat vasempaan.)

KÖÖRILAULU.

Laivat ne seilasi kolmelta kantilta,
Huh, hah, hei, ja kolmelta kantilta,

Kultani rantaan uupui,
Ja kultani rantaan uupui.

Tän kylän ämmät ne sanovat,
Että huh, hah, hei ja sanovat,
Että kutti sun kultasi jätti,
Ja kutti sun kultasi jätti.

OLLI. Ethän sinä mene, Anna?

ANNA. Kuinka niin?

OLLI. Minulla olisi sinulle vähän puhuttavaa näin kahden kesken.

ANNA. Puhua saat, mutta kuuntelemaan en jää minä. (Hyppää alas kiikusta ja menee toisten jälkeen.)

OLLI. Ylpeä kuin pakana. Mutta vielä sinä minua kerran kuunteletkin.

KÖÖRILAULU (etenee).

Minä sitä olen se laulajapoika,
Ja huh, hah, hei ja laulajapoika.
Ja laulaahan minun pitää,
Ja laulaahan minun pitää.

MATTI (pistää kortit taskuunsa ja aikoo lähteä).

OLLI. Malta, Matti,—pari sanaa, ennenkuin menet. Onko se nyt ihan varma, että tuo testamentti on hävitetty?

MATTI. Kuinka usein sinä kyselet samaa asiaa?

OLLI. Kuulehan, elä mene vielä. Pietiläkö antoi sen sinulle, toden totta, ja sinä poltit sen?

MATTI. No, niin.

OLLI. Mutta minkätähden et sitä tuonut omaan käteeni, niinkuin puhe oli.

MATTI. Senkin olen jo monta monituista kertaa sanonut. Pidättävähän tukkitoimet minua silloin kaupungissa, eikä ollut siellä mitään säilytyspaikkaa paperille.

OLLI. Ja onko sekin varma, ettei Pietiläinen tullut tietämään paperia testamentiksi, vaan luuli sitä vanhaksi kuoletetuksi velkakirjaksi?

MATTI. Niinhän minä sitä pöllöä uskottelin, kun toivoin saavani sinulta suuret hyvän tekijäiset.

OLLI. Kiskuri! Kaksikymmentä markkaa sinulle annoin niin pienestä vaivasta etkä sentään ole tyytyväinen.

MATTI. Se tuotti sinulle kaksikymmentä tuhatta.

OLLI. Hss, hiljaa! Joku tulee. Riennä pois, etteivät huomaa meitä puheissa! (Menee vasempaan.)

MATTI. Hynttäntyy ja purjetuuli, hynttäntyy ja purjetuuli. (Menee perälle päin.) Kas, Eero, pianpa sinä palasit.

EERO. Eihän minua haluttanut sinne jäädä.

MATTI. Hynttäntyy ja purjetuuli, hynttäntyy ja purjetuuli. (Menee oikeaan.)

EERO. Niin, mene tiehesi sinäkin, minä jään tänne odottamaan Elliä. Olisihan synti antaa tytön olla täällä yksinään ikävöimässä, kun kaikki muut nuoret ovat iloitsemassa. Ahaa, tuollapa hän jo tuleekin lehmineen. Jestapoo, kuinka sievä ja soma hän on. Ventta! menen tuonne puun taakse piiloon ja teen hänelle pienet kepposet.

ELLI (laulaa kulissien takana). [Kirj. ja sävelt Kust. Killinen.]

Metsän puita tuuli tuudittaa,
Joka lehti liikkuu,
Oksat keinuu, kiikkuu,
Karjan kellot kilvan kalkattaa

Ja linnut livertävät la, la, la, lallaa!
Niinpä neidon mieli nuorell' iällä
Lentää kuni lehti ilman tiellä.
Näin iloiten
Vain ma laulelen:
La la la la, la la la la, la la la la.
Karjan kellot kilvan kalkattaa
Ja linnut livertävät la, la, la, lallaa!

(Tulee iloisesti esiin oikealta, kädessä koivun vitsoja.)

Sunnuntaina taasen kiikuttaa
Poiat iloissansa
Kukin neitoansa,
Korkealle keinu heilahtaa
Ja tytöt laulelevat la, la, la, lallaa!
Niinpä neidon mieli nuorell' iällä
Heiluu kuni keinu ilman tiellä
Näin iloiten
Vain ma laulelen
La la la la, la la la la, la la la la.
Korkealle keinu heilahtaa
Ja tytöt laulelevat la, la, la, lallaa!

(Istuu kivelle, kasvot karjapihaan päin; puhuu:)

Siellä ne muut nyt kisailevat sillalla ja minä—. Enköhän jätä lehmiä vähäksi aikaa ja juokse joukkoon. Mikä sitten, jos lypsän vähän myöhempään, enemmän heruvat. (Lehmä mörisee.) Niin, Omena piikani, niin! Sanotko minua hupakoksi? Sano vaan. Täysi hupakko olenkin. Mutta enhän sinua jätä kumminkaan, enhän toki! Ilman vaan narrasin. (Lehmä mörisee taaskin.) Niin, niin, vartoo hetkinen vielä, tuossa paikassa tulen sinua lypsämään. No, Mustikki siellä, hyss, siivolla! Vai, jo sinä taaskin pusket Kultaruusua. Varo, ettet saa maistaa vitsaani. Semmoinen pahanilkinen! Sinut lypsän ihan vihon viimeiseksi, koska olet noin kelvoton. Hyi, sinua!

(Eero hiipii Ellin taakse ja laskee kätensä hänen silmilleen.)

ELLI. No,—kuka se on?

EERO. Arvaapas!

ELLI. Päästä irti!

EERO. Arvaa ensin.

ELLI. Etkö luule minun tietävän? Noin tuhma ei ole kukaan muu kuin Mökin-Liisa.

EERO. Erehdys, ja (suutelee Elliä poskelle) rangaistus.

ELLI (nauraen). Ahaa, lämpöisistä huulistasi sinun jo tunsin, Kuuselan Katri.

EERO. Erehdys taas, ja (suutelee kahdesti) kaksinkertainen rangaistus.

ELLI (koettelee hänen käsiään). Tuommoiset kädet—maltahan—ne ovat jotenkin suuret ja kovat—(äkkiä) Suuren-Lotan kädet ne ovat.

EERO. Erehdys, suuri erehdys, ja—

ELLI (riistäytyy irti ja hyppää ylös). Hyi, Eero, sinäkö se olitkin, sinä häijy, ilkeä poika! (Kääntyy nyreänä selin Eeroon.)

EERO. Ethän suutu sentään, Elli kulta?

ELLI. Suutun kyllä, ja suutun ijäksi päivää.—Aika mies suutelee täysikasvuista tyttöä. Onko tuo enää laittaa! (Pureskelee vitsoja kädessään ja on yhä selin Eeroon.)

EERO. Elli, armas Elli, leikkiähän se vaan oli.

ELLI (pyyhkii silmiään). Vaivaista leikkiä. Pilkan tekoa.

EERO. No, Elli, kuka nyt tyhjänpäiväistä asiaa noin pahakseen panee.
Näytä jo kasvojasi vähäisen.

(Lähenee Elliä takaa.)

ELLI (yhä selin). Elä tule minua likelle, taikka lyön sinua näillä vitsoilla.

EERO (ottaa Elliä olkapäistä ja koettaa katsoa häntä silmiin vasemmalta). Katso minuun edes toisella silmällä.

ELLI (tavoittaa häntä vitsalla). Menetkös siitä!

EERO (väistyy äkkiä ja koettaa katsoa häneen toisen olkapään yli).
Tui-tui!

ELLI (samoin kuin ennen). Etkö mene,—etkö—etkö?

EERO (vuoron vasemmalta, vuoron oikealta puolen). Tui-tui! Tui-tui!
Tui-tui!

ELLI. Etkö sinä jo pakene? (Osuu lyömään häntä poskelle.)

EERO (hieroo poskeaan). Ai, ai, ai, ai!

ELLI (kääntyy päin, nauraen). Siinä sen sait. Vieläkö mielesi tekee toisen kerran minua kiusottelemaan?

EERO. Jokos nyt lepyt, Elli kulta?

ELLI. Lupaatkos, ettet minua koskaan enää suutele?

EERO. Sitä on vähän vaikea luvata.

ELLI. Sittenpä en lepy. (Kääntää jälleen selkensä.)

EERO. No noh, Elli, elähän nyt taas. Minä lupaan.

ELLI (kääntyy päin).

EERO—etten ilman luvattasi sinua suutele.

ELLI. Luuletko minun koskaan lupaa antavan semmoiseen tyhmyyteen?

EERO. Sitä vähän arvelen.

ELLI. Saat odottaa. (Lehmän mörinää kuuluu.) Voi, Omena parka, tuon vallattoman Eeron tähden olin sinun tykkänään unhottaa. (Ottaa penkiltä rannan ja sangon) No, Eero! Pois tieltä, ulos jaloista, tie auki, herrasväkeä tulee!

EERO. Oho, sanoi outo olutta. (Kädet puuskassa) Minä herra, sinä herra, kumpi meistä syrjään poikkee?

ELLI. Sinäkö herra? Silloin tietäisit naiselle tietä antaa. (Aikoo juosten sivuuttaa häntä.)

EERO (ottaa häntä kiinni). Seisahdu, armollinen herrasväki, ja kuule mitä halvalla talonpojalla on sinulle sanottavaa! (Laulaa.)

[Kirj. ja sävelt. Kust. Killinen.]

Armas Elli, sinut nähden
Maan ja taivaan unhotan ma,
Ja sun suloutes tähden
Tulta tuonen rinnassain.

ELLI.

Hah, hah, haa! Hah, hah, haa!
Kalavettäkö muistat vaan
Kun taivaan, maan sa unhotat
Ja hattusikin pudotat.

(Heittää lakin Eeron päältä.)

EERO.

Armas Elli, sydämmeni
Luokses aina ikävöipi,
Iloton on elämäni
Jos et sille sijaa suo.

ELLI.

Niinkös vain? Niinkös vain?
No anna tänne sydämmes,
Ma taskuhuni pistän sen
Ja kaunihisti kantelen.

EERO.

Kuules, armas Elli kulta,
Pilkallasi pistävällä
Rinta raukan murrat multa,
Tuonen tielle työnnät mun.

ELLI.

Vuotas vain! Vuotas vain!
Maitotilkan sulle tuon,
Se rinnan rohto oiva on
Ja pelastaa sun elohon.

(Hyppää aidan yli oikeaan.)

EERO (nojautuu molemmilla käsillään aitaan). Sinä panet kaikki leikiksi, vaikka näet, että minulla on täysi tosi. Minä rakastan sinua, Elli, rakastan oikein silmittömästi ja sydämmeni kohta halkeaa tuskasta, saat uskoa sen.

ELLI (karjapihasta). Herran tähden, meneekö se ihan kahdeksi kappaleeksi? Semmoista ihmettä tuskin vielä on tapahtunutkaan tässä matoisessa maailmassa. Näes, lehmäkin sinua pelkää, kun näytät niin surkealta.

EERO. Ehkä tulen sitä kylvettämään, että saat rauhassa lypsää?

ELLI. Mitä vielä. Ei se tarpeellista ole.

EERO. Mutta se potkii. Saattaa vielä lyödä sinulta silmät päästä taikka kaataa maitonsa.

ELLI. Elä pelkää. Sitä ei Omena koskaan tee.

EERO. Ei ole takeita. Hyvinpä se nostelee jalkaansa, kun karpäset sitä purevat. Kas noin! Tulen kuin tulenkin minä sitä kylvettämään.

ELLI. No, koska niin mielesi tekee—

EERO (hyppää aidan yli oikeaan).

ANNA (tulee vasemmalta, kimppu ruiskukkia kädessä). Laulelkoot he siellä ja telmikööt, minua se ei huvita. (Istuu kivellet ja alkaa sitoa kiehkuraa kukista) Ja parempi onkin kun pysyn erilläni ihmisten seurasta, koska kerran olen tänlainen—polttoviholainen! Olipa se sentään liikaa! Mauno on tosiaankin käynyt ylpeäksi. Mutta tästä lähtein tahdon opettaa häntä pitämään minua paremmassa arvossa. Näytän, onko hän naisten mielitietto—sen teen—ja sitten saa hän myöskin pysyä minusta loitompana.— Kuinka innokkaasti hän tänään puolusti Elliä! Ehkä hän on rakastunut tyttöön ja toivoo häntä omakseen. Niin (tempoo kukkia ja viskelee niitä maahan), mitäpä se minua liikuttaa. Ottakoon vaan Ellin, hyvin sopivatkin yhteen. Oih, miten rumia nuo kukatkin ovat, ei niistä ole mihinkään. (Viskaa viimeisetkin pois, nousee, pudistaa esiliinansa ja menee kiikkuun.)

ELLI (laulaa karjapihassa). [Kansanlaulu.]

Minä olen pikkuinen flikka,
Pikkuinen kuin lyyra,
Ja herrastaa sen pojan pitää,
Joka minun tyyrää;

ANNA. Mitä tuosta alituisesta huutamisesta hyötyä on. Sinä saat jättää sen tavan, Elli, korvat tässä muuten ihmisiltä halkeavat.

ELLI (karjapihasta). Vai on se Annalle niin vastenmielistä. No, voinhan sitä välttääkin.

EERO (tulee aidan luokse leheviä varpuja kädessä). Minkätähden ei Elli laulaa saa, jos mielensä tekee?

ANNA. Kun on toisen palveluksessa, niin ei sovi kaikkia mielitekojaan noudattaa.

EERO. Sisar kulta on mahtanut tänä päivänä nousta väärällä jalalla vuoteeltaan. (Poistuu aidan luota.)

ANNA. Kas ihmettä, kun velimieskin on ruvennut karjapiiksi.

EERO. Pistele sinä vaan, ei hyttysen noukka aikamiehen ihoon pysty.

ANNA (hetken kiikuttuaan). Tuopa minulle vähän maitoa juodakseni, Elli!

ELLI. Minä tuon heti, kun olen vaan Mustikin loppuun asti lypsänyt.

EERO. Saattaisit sinä tulla tännekin juomaan.

ANNA. Ei ole tarvis vaivata itseään, ellei tahdo, koska on vara piikaa pitää.

ELLI (tuo korttelilla maitoa ja antaa Annalle).

ANNA. Odota, saat viedä astian pois samalla. (Juotuaan.) Minä sanon sinulle sanan aikanaan, Elli. Elä anna Eeron herättää itsessäsi mitään turhia toiveita. Eero, näes, on vielä nuori, hänen mielensä voi monta kertaa muuttua,—ja—niitä saattaa sitä paitse olla muitakin, jotka sinua ajattelevat,—Mauno esimerkiksi—.

ELLI (vähän hämillään, juoksee nauraen pois). Mitä joutavia! Sinä teet minusta pilkkaa, Anna.

ANNA (laskeutuu kiikusta, seisoo hetken ajatuksissa). Niin, nyt panin Maunon asian hyvälle alulle, luulemma, vaikka olenkin vaan— polttoviholainen.

MAUNO (tulee reippaasti vasemmalta). No, arvasinpas. Tänne sinä karkasit.

ANNA (poimii kukkia maasta; on vaiti).

MAUNO. Minkätähden meistä erosit, Anna?

ANNA. Ilman vaan.

MAUNO. Tule takaisin; sinne kerääntyy yhä enemmän nuorta väkeä.

ANNA. Ei minua haluta.

MAUNO. Arvelimme lähteä Sorsakosken aholle leikkimään. Siellä iloa ja riemua syntyy tänä iltana. Voi, Helsinki! Tule pois joukkoon, Anna.

ANNA (kääntyy pois välinpitämättömänä, hyräilee ja poimii kukkia).

MAUNO (lähenee ja katsoo häntä silmiin). Mitä? Ollaanko me vielä hiukan nurpeissamme tuosta äskeisestä kiistasta?

ANNA. Kiistasta?

MAUNO. Niin,—sanoinhan sinua polttoviholaiseksi.

ANNA (keikahuttaen päätään). Hyh! Siitäkö minä välittäisin. Sanoitpa sinä minua miksi hyvänsä, se on juuri yhdentekevä.

MAUNO (heittäytyy kivelle). No, sitähan minäkin. Ethän sinä niin lapsellinen ole, että siitä itseesi otat, varsinkin kun tiedät, ettei se niin täyttä totta minulta ollut!

ANNA (istuu kiikkuun, hyräilee ja järjestelee kukkia).

MAUNO. Eikös niin, Anna? Tiesithän sinä että kieleni silloin toista puhui, mieleni toista ajatteli.

ANNA. Liikuttaako minua sinun kielesi ja mielesi? Luulet varmaan minun hyvinkin suurta arvoa panevan sinun ajatuksillesi, koska niistä niin suurta lukua pidät. Kaiken näköisiä! Juuri kuin ei

tuommoisia miehiä olisi maailmassa sadottain ja tuhansittain, vieläpä hiukan parempiakin.

MAUNO. Hei, hei, sitä kopeutta! Puheistasi päättäen luulisi tyttöistä olevan täällä suuren puutteen. Ja kumminkin kuuluu maailmassa olevan paljon enemmän naisia kuin miehiä.

ANNA. Muuten saattaisit juuri mennäkin tuonne Ellin luokse. Se sopisi paljon paremmin.

MAUNO (hyppää ylös). Vai niin? Saako luvan kysyä, minkätähden se paremmin sopisi?

ANNA (kiikkuu, hyräilee).

MAUNO (lähemmäksi). Minä kysyin, minkätähden se paremmin sopisi?

ANNA (hyräilee, eikä ole kuulevinaan).

MAUNO. Senkötähden, että sinä olet talontytär, Elli palvelija, niinkuin minäkin?

ANNA. Oikein arvattu. Sentähden juuri.

MAUNO. Olen siis kovin halpa ja huono mielestäsi, niinkö?

ANNA (kiikkuu).

MAUNO. Eikö sinulta enää saa vastaustakaan? Kun kehtaat olla noin tuhman ylpeä.

ANNA (hyppää alas kiikusta). Mitä sinä uskallat sanoa? Tuhman ylpeä? Silläkö, että pidän itseni parempana mokomata pahanpäiväistä palkkarenkiä. Sinä olet niin ylpeä, ettet anna mitään arvoa enää muille ihmisille. Solvaiset vaan minuakin tavan takaa. Mutta minä en sitä kärsi enää kauvemmin, en. Laittakoon isä tuommoisen palvelijan tiehensä ja ottakoon nöyremmän sijaan.

MAUNO. Siihenkö virtesi jo päättyi? Anna tulla vaan enemmän, enemmän samaa lajia! Ahaa,—nyt vuodatetaan kyyneliä—kiukun kyyneliä! Totta totisesti! Ja tuota tuommoista kapinettako minä niin uskollisesti olen rakastanut ja milt'ei taivaan enkelin kaltaisena pitänyt. Täytyy nauraa! Sokea todella olin, kun luulin minulle äärettömän onnen koittavan, jos joskus se ihme tapahtuisi, että sinun omakseni saisin. Hyvä, että silmäni viimein kumminkin aukenivat näkemään sinua oikeassa luonnossasi. Se kerrassa päästi minun hulluudestani. Pois nyt Sorsakosken aholle! Parempi, jos olisinkin pysynyt siellä ja ollut tänne tulematta. Onpa siellä tyttöjä, joiden kelpaa renkiäkin puhutella. Pahuus häntä suri, jos yksi meni, kun sadottain toisia jäljellä on. (Menee laulaen vasempaan.)

ANNA (ottaa muutaman askeleen Maunon jälkeen). Mauno—! (Malttaa mielensä ja kääntyy takaisin.) Ei—! Menköön hän vaan, minä en jäljessään juokse. Oho! Mitä varten sen tekisin? Mitä huolin minä siitä, ettei hän minusta enää välitä? Nythän pääsen hänestä rauhaan, niinkuin olen toivonutkin. Se minua vaan harmittaa, (itkee) että hän sen sanoi niin solvaisevalla tavalla—juuri kuin olisi hän tehnyt minulle suuren kiusan sillä, ettei minua rakasta. Se se sydäntäni kaivelee. (Hetken ääneti, pyyhkii silmiään; hiljempaa ja tyyneemmin.) Pääsi hulluudestaan, kun näki minun oikeassa luonnossani, sanoi hän. Luulee minua pahaksi ja ilkeäksi. Mutta se ei ole totta. Hän saa pian nähdä erehdyksensä, sen lupaan.

ELLI (kiipee aidan yli oikealta, täysinäinen maitosanko kädessä). Kas niin, Eero, tule nyt tänne, niin saat lämmintä maitoa juodaksesi, ehkä se päästää sinun sydämmen vaivasta.

EERO (kiipee jäljessä, puukko ja pajun oksa kädessä). Hui, hai, ei siitä taudista niin vähällä päästä. (Seisahtuu likelle aittaa ja alkaa veistellä pajupilliä.)

ELLI (menee näyttämön poikki vasemmalle puolen ja laskee sangon kädestään penkille).

ANNA. Kai sinäkin, Elli, mielelläsi menisit Sorsakosken aholle, jossa muitakin nuoria on?

ELLI. Tietysti. Mutta eihän sitä auta ajatella.

ANNA. Miksikäs ei?

ELLI. Kukas työt silloin tekisi?

ANNA. Kyllä minä niistä huolen pidän, jos mennä tahdot.

ELLI (katselee epäillen Annaa).

ANNA. Niin oikein totta, etkös tahdo mennä?

ELLI. Pääsenkö minä? Voi, herra, kuinka hauskaa. Mutta—

ANNA. Mitä nyt?

ELLI. Sinä itse, Anna? Etkö sinäkin olisi ennemmin—?

ANNA (siiviloitsee jo maitoa). Ei minun tee mieleni; eikä siellä kukaan minua kaipaa.

ELLI. No, mitä siihen tulee, vähemmin kai siellä minua kaivataan kuin Annaa.

ANNA. Elä sano. Sinä olet aina iloinen ja ystävällinen, minä tänlainen pahaluontoinen, ylpeä—

ELLI. Ei, Anna, et sinä ylpeä ole, suotta ne sinua siitä moittivat.

EERO (puhaltaa pajupilliin). Toisin täällä tuulee, toisin ämmät luulee. (Veistää vielä.)

ANNA. Mene nyt, Elli, ettet vallan myöhästy.

ELLI. Ja kuinka kauvan saan olla?

ANNA. Ole niin kauvan kuin tahdot vaan.

ELLI. Niin kauvan kuin tahdon vaan! Kiitoksia, tuhansia kiitoksia! Ensi viikon teen työtä kahden edestä, sen saatte nähdä. (Rientää perälle.)

EERO. No, no, Elli, väntas nu, elä minua jätä.

ELLI. Ota kiinni, jos saat! (Juoksee vasempaan.)

EERO (pistää puukon tuppeen). Sittenpä mahdan Matti olla, ellen sinua kiinni saa. Hei! (Karkaisee Ellin jäljessä.)

ANNA (siiviloitsee). Pahaluontoinen en ole, sanokoon Mauno mitä hyvänsä. (Säpsähtää ja kuuntelee) Siellä risahti metsässä—varmaan Mauno on katunut ja tulee takaisin. (Siiviloitsee.) En ole häntä näkevinänikään, pyytäköön vaan ensin nöyrästi anteeksi. (Hyräilee ja siiviloitsee; vilkaisee tuon tuostakin salavihkaa olkapäänsä yli) Missä hän viivyttelee? Vai eikö se olisikaan ollut—? (Menee varpaillaan aidan luokse ja kurottaa katsomaan metsään) Ei siellä näy eikä kuulu koko miestä. (Tulee takaisin siivilöimään) Niin, mitä hän malttaisikaan tulla sieltä ilosta ja riemusta. Ja hyvä onkin niin. Olenhan saanut välimme selväksi, nyt tulee vaan pysyä lujana, ja sen teenkin. (Vie maitopytyn asuinhuoneuksen ovesta.)

MAUNO (tulee vasemmalta). Jopa se kiukkupussi on mennyt täältä. Hyvä, ettei tarvitse minun häntä nähdä. (Menee aittaan.)

ANNA (tulee tuvasta). Pysyköön vaan poissa, en välitä vaikkei hän ikinä palajaisi. (Ottaa toisen pytyn, jota aikoo viedä pois.)

MAUNO (tulee aitasta, airopari kädessä; laulaa). Mitä minä huolin, veitikka nuori—

ANNA (hätääntyy; pudottaa maitopytyn kädestään).

MAUNO. Minuako noin peljästyit?

ANNA. Yhtenäsinä olet kiusaksi ja vastukseksi. Etkö malta pysyä siunaaman hetkeä täältä poissa. Ja mitä teet noilla airoilla? Eihän niitä, tiedämmä, Sorsakosken aholla tarvita.

MAUNO. Ellei siellä, niin totta muualla.

ANNA. Ongelleko menet, vai?

MAUNO. Ei, tänä iltana saavat ahvenet olla minulta rauhassa.

ANNA. Mutta itseltäsi mahtaa rauha puuttua, koska et nuortenkaan seurassa viihtynyt, vaikka niin halusta sinne menit.

MAUNO. Kuka sen on sanonut, etten minä siellä viihtynyt?

ANNA. Arvaanhan sen siitä, kun näin pian takaisin tulit.

MAUNO. Niinkö, että sinua siellä kaipasin?

ANNA. Minua? Mitä olisi sinulla minun kanssani tekemistä? Ethän vaan uskaltanekaan—

MAUNO. Sinuako toivoa? Ha, ha, ha! Olisinpa silloin mieltä vailla.

ANNA. Sitähän minäkin. Välimme on siis selvä.

MAUNO. Selvä kuin päivä ja musta kuin yö. Ei muuta kuin lippu liinaa ja lappu lautaa ja alloo! niiden kanssa hautaan. (Aikoo lähteä.)

ANNA. Herra varjele, Mauno, kuinka sinä noin puhut?

MAUNO. No, eikö ole totta? Mitä ihminen täällä muuta tekee kuin syöttää suuta elääksensä, elää kerran kuollaksensa. Eikä sure kukaan köyhän kuolemata. Parempi vaan, kuta pikemmin hän tästä kurjuudesta pääsee.

ANNA. Mitä aiot tehdä, Mauno? Minkätähden lähdet järvelle nyt,—yksinäsi ja tuommoisessa mielentilassa? Vie airot pois, sinä et saa tänä iltana enää mihinkään mennä. Kuuletko, anna tänne airot.

MAUNO. Enkö saa mennä? Sittenpäähän kumma lienee. On työjuh dallakin sunnuntaina vapautensa, tiedämmä. Ja minä haluan nyt laskea koskea alas, että hurisee.

ANNA. Koskea alas! Mauno, sinä varsin menet henkeäsi kaupalle.

MAUNO. Mikä sitten!

ANNA (ottaa Maunoa käsivarresta). Hyvä Mauno, elä mene; elä mene tänä iltana enää mihinkään! Jää tänne, illallinenkin on jo kohta valmis. Jää nyt!

ROINILA ja OLLI (tulevat vasemmalta ja pysähtyvät perälle. Olli puhuu hiljaa Roinilalle, osoittaen sormellaan Annaa ja Maunoa.)

MAUNO. Sinunko kanssasi kiistelemään? Ei kannata! Vaan tuolla tulee isäsi ja Olli,—niin, vedä vaan pois kätesi, etteivät näe sinun tätä köyhää rottaa silittelevän. Ha, ha. (Menee oikeaan.)

ANNA. Semmoinen visapää! Ja minä hullu vielä menin häntä rukoilemaan. Eikö lienekin vaan suotta aikojaan minua säikytellyt. Nauraa ehkä siellä nyt pelvolleni. Ja saattaa luulla minun kumminkin—! Mutta antaahan olla. Minä näytän hänelle, että häntä oikein vihaan! (Ottaa maitopytyn ja vie sen huoneeseen.)

ROINILA ja OLLI (tulevat esiin).

OLLI. No, mitäs nyt sanotte, Roinila?

ROINILA (syyttää piippuansa). Hm—saatat olla oikeassa.

OLLI. Hän riippui kahden käden Maunossa kiinni.

ROINILA. Niin teki.

OLLI. Ja peljästy, kun huomasi meidät.

ROINILA (puhallettaen savua). Siltä se näytti.

OLLI. Paha merkki. Teidän sijassanne en päivääkään enää kärsisi Maunoa talossani, en hiisi vie kärsisikään.

ROINILA (puhallettaen taas savua). Jokohan tuo nyt tosiaankin luulee minulle vävyksi pääsevänsä?

OLLI. Siitä voitte olla varma. Ne tuumat hänellä jo kauvan ovat olleet.

ROINILA. Eipä uskoisi. Montako vuotta siitä on, kun hän mieron kulkijana Pohjanmaalta tänne tuli. Tuskin kymmentäkään.

OLLI. Kun konna pääsee korrelle, niin hän pyrki orrelle, ettekö sitä tiedä.

ROINILA. Varokoon vaan, ettei keikahda korreltakin alas ylemmäksi kurotellessaan.

OLLI. Entä jos hän onnistuisi? Rohkea rokan särpii, sanotaan. Mutta olisipa se yhtäkaikki vähän somaa, jos renkinne sieppaisi teiltä tyttären.

ROINILA. Olisi tuo vähän.

OLLI. Ja mitä ihmiset enää sanoisivatkaan! Kyllä siitä melua syntyisi ja puhuttaisiinpa asiasta muuallakin, ei vaan omassa kylässä.

ROINILA. No, kuinkas muuten. Kaiketi siitä hirmuinen hälinä nousisi, se on tietty. Ja akkaväki juoruaisi ja nauraisi kitkattaisi,—ei— semmoista häpeätä täytyy ajoissa välttää.

OLLI. Ellei ole jo liian myöhäistä?

ROINILA. Myöhäistä? Kuinka niin?

OLLI. Jos Mauno, niinkuin näyttää, on saanut Annan puolelleen, niin—

ROINILA. Niin, mikäs sitten tulee eteen? Mutta en minä usko kuitenkaan.

OLLI. Ei tiedä. Rakkaus on kuuro ja sokea. Olkaa vaan varoillanne ja tehkää niinkuin äsken jo sanoin.

ROINILA. Ettäkö laitan Maunon meiltä pois?

OLLI. Niin; ja naitatte sitten tyttärenne toiselle.

ROINILA. Hm. (Puhaltaa savua.) Ei taitaisi olla hullumpaa. Mutta kenelle?

OLLI. Vaikka minulle.

ROINILA. Sinulle? Ole nyt.

OLLI. Ei maar',—oikein totta. En ole aivan tyhjä mies minäkään. Sainhan sedältäni periä hyvän talon, niinkuin tiedätte. Kelpaisi siinä emäntänä heilua, vai mitä arvelette?

ROINILA. Niin; kai, kai!

OLLI. Tavaraa on yltäkyllin, kiinteätä, irtainta, joka lajia. Kyllä takaan, ettei se tyttö päiviään moiti, joka sinne joutuu.

ROINILA. Ei suinkaan.

OLLI. Eikä nälkää liioin näe. Lihoo vaan niinkuin ainakin hyvän leivän ääressä ja käy muhkeaksi kuin ruustinna.

ROINILA. Onhan sinulla vahva talo, kyllä se tosi on. Eikä mahda löytyä mitään testamenttia Ellin hyväksi, vaikka sanottiin Ojala vainajan semmoisen tehneen.

OLLI. Ja mitä vielä. Juttuja kaikki tyyni.

ROINILA. Niin saattoi olla.

OLLI. No, Roinila, mitäs sanotte tuumaani?

ROINILA. Jaah! En minä vastaan ole.

OLLI. Sovimme asiasta siis?

ROINILA. Kyllä minun puolestani. Tuossa on käteni.

OLLI. Sanasta miestä, sarvesta härkää.

ROINILA. Aivan niin. Sanasta miestä, sarvesta härkää.

OLLI. Mutta kuinkas käy, jos Anna panee vastaan?

ROINILA. Tuskin hän sen tekee. Anna on järkevä tyttö.

OLLI. Vaan jos hän kuitenkin panisi?

ROINILA. Niin näytän minä, kuka on isäntä talossa. Koetanpa, saanko lapsiani tottelemaan, vai enkö.

OLLI. Kun vaan pysyisitte sanassanne. Pelkään Annan panevan teitä koetukselle.

MAUNO (tulee hyräillen oikealta ja vie aivot aittaan).

OLLI. Hän tulee juuri kuin käsketty. Pankaa asia alkuun heti, että pääsemme selville!

ROINILA. Taitaa olla parasta. (Rykäsee.) Tulepas tänne, Mauno, minulla olisi vähän puhuttavaa.

MAUNO (aitasta). Tullaan! (Esille.) Mitä teillä on sanottavaa, isäntä?

ROINILA. Oletko kuullut, kuinka sille käy, joka kuuseen kurottaa?

MAUNO. Se katajaan kapsahtaa. Mutta mitä sillä tarkoitatte? (Erikseen.)
Peijakas! Eiköhän Anna jo ole ennättänyt—

ROINILA. Ja mitä on tehtävä sille palvelijalle, jonka halu on talon parhaimpaan omaisuuteen?

MAUNO (erikseen). Arvasinhan sen. Hän on kuin onkin kannellut. Kirkas tuli ja salaman leimaus!

ROINILA. Kysyn, mitä on tehtävä sille palvelijalle.

MAUNO. Koukkupuheisin en mitään vastaa.

ROINILA. Vai et vastaa koukkupuheisin! Oletko itse käynyt suoria teitä, junkkari, sanopas?

MAUNO. Aiotteko väittää, että olen vääriä teitä kulkenut? Jumal'avita, joka sen sanoo, hän valehtelee.

ROINILA. Selkäni takana olet tytärtäni mielistellyt, vaikka hyvin tiedät, etten häntä koskaan rengille antaisi.

MAUNO. Silmäinne edessä olen tehnyt sitä yhtä paljon kuin selkänne takanakin. Ja jos päähäni pistää, teen sitä vastedes kahta enemmän. Vai ei häntä muka rengille annettaisi! Eikö renki ole yhtä hyvä kuin joku muukin?

OLLI. Renki ei ole ihminen, vuohi ei ole eläin, tamma ei ole hevonen, kiiski ei ole kala, rovet ei ole astia, pata ei ole kattila.

MAUNO. Tuki aikanaan suusi, sinä pulloposkilaiskuri, sinä puolikuollut etana, sinä pässinpää, sinä—

ROINILA. Hiljaa, Mauno, oletkos järjeltäsi.

MAUNO. Sanokoonpas vielä kerran, etten minä ihminen ole, minä, joka kymmenen kertaa olen työni tehnyt siihen kun hän kääntää vetelää ruumistaan. Ja kymmentä vertaa suurempi rikkaus on minulla käsivarsissani kuin tuolla mullisaukolla ilman saaduissa tavaroissaan, se on totinen tosi.

OLLI. Mutta rengin suuhun on reikä tehty, johon palkkansa paneepi, ansionsa ammentaapi.

MAUNO. Varo vaan, ettei mene perintösi ennen pitkää samanlaiseen reikään.

ROINILA. Mitä tyhjistä riidasta ja pitkistä puheista. Parempi kun aikanasi eroat meistä, Mauno, ja haet itsellesi toisen palveluspaikan. Sinä olet käynyt kopeaksi siitä syystä, että olet ollut liian kauvan talossa.

MAUNO. Mitä? Ettehän vaan aiokaan minua kesken vuotta talosta ajaa?

ROINILA. Ja miks'ei? Parempi hyvä ero kuin paha yhteys.

MAUNO. Täyttä totta siis? Mutta entä jos en tahdokaan lähteä minä? Onpa maassa laki ja oikeus, koetellaan, saako palvelijan erottaa niin juuri kuin itse tahtoo. Koetellaan, sanon minä.

OLLI. Eikö syytä siinä kylliksi, ettet anna talon tyttärelle rauhaa.

MAUNO. Kuka sen on sanonut, etten minä Annalle rauhaa anna?

OLLI. Se, joka asian tietää.

MAUNO. Niinkö Anna itse? Hyvä! Vai on hän sitä valittanut? No, olkoon!
Nyt saatte minun puolestani panna hänet vaikka lasikaappiin.

OLLI. Morsiantani en anna lasienkaan takaa joka rengin ihailla.

MAUNO. Morsiantasi? Kuka sinun morsiamesi on?

OLLI. Anna se on, jos tietää tahdot.

MAUNO. Annako sinun morsiamesi? Sen toki valehtelet.

OLLI. Sanokaa, isäntä, onko valhetta.

ROINILA. Ei totuutta kieltää saa.

MAUNO. Anna Ollin morsian. Jo nyt on maailma nurin!

OLLI. Ja sinun tuulentupasi kellellään. Mutta kuka käski niitä niin korkeita rakentamaan, kuka käski. Ylpeys tämän teki, sanoi sittapörrö, kun päänsä lankkuun lensi.

MAUNO. Tänä päivänä ovat kiusan henget valloillaan. (Ottaa kiven ja paiskaa sen kaikella voimaila maahan.) Tuhannen tuhatta!

ROINILA. No noh! Hillitse luontoasi, mies.

MAUNO. Mitä tuo äskeinen puheenne olikaan? Käskittehän minua pois, vai kuinka? Hyvä juttu. Minä menen—menen tällä hetkellä juuri. Jätän ijäksi päiväksi mokoman talon. Sen teen. Hulluhan olisin, ellen vapauttani nauttisi, silloin kuin sitä minulle tarjotaan. (Menee aittaan ja jättää oven auki).

ROINILA. Elähän nyt sentään tuommoista kiirettä pidä, Mauno!

OLLI. Antakaa ruojan mennä vaan! Kuta pikemmin hänestä pääsemme, sitä parempi.

MAUNO (aitassa). Tästäpä vasta elämä syntyy. Lennä ja pala! Nyt saan olla omana herranani. En palvele ketään, en kumarra ketään, enkä pelkää ketään. Mutta järvet ne rämähtää ja vuoret ne rämähtää, kun tämä poika liikkuu. Ja naiset väistykööt syrjään, sillä niitä tästä lähtein vihaan ja inhoon pahemmin kuin käärmeitä.

OLLI (menee aitan ovelle). Elä vaan unhota mitään kamsuistasi jälkeesi, vähissä naiset ottaisi ne takavarikkoon.

MAUNO (ryntää ulos aitasta ja töyttää Ollin kumoon). Pois tieltä, talonpoika!

ROINILA. Siunaa ja varjele tuota miestä!

OLLI. Ai, aih! voi, voih! Tämän sinulle vielä kosten kerran.

MAUNO (pysähtyy portilla). Tahdotko tapella? No hyvä. Se minulle mieleen. Tule! Nyt olenkin juuri sillä päällä. Tule pian!

OLLI (kömpii ylös). Saatpa aika löylytyksen, jahka tästä paranen, sen lupaan ja vannon.

MAUNO. Sittenkö vasta! Ei, tule nyt jo,—nyt juuri! Tulkaa molemmat. Kirkas tuli ja salaman leimaus! Nyt tahtoisin taistella koko maailmaa vastaan. No mitä kuhnailette siinä? Ettekö tohdi tulla kaksi yhtä vastaan?

ROINILA. Mene tiehesi siitä, hullu. En ole vielä ikänäni tapellut.

MAUNO. Te ette tohdi, te kurjat pelkurit, ette tohdi, kun tiedätte, että yhdeksän teidän vertaistanne minä kumoon löisin. (Kääntyy menemään.)

OLLI. Niin, tietäähän sen. Kyllä pohjalainen puukkoineen tappelussa aina sankari on. Mutta malta; minä otan miehiä avuksi, ja sitten annamme sinulle semmoisen löylytyksen, että sen ikäsi muistat.

MAUNO. Tulkoon vaikka sata miestä, en pelkää sittenkään. (Menee vasempaan.)

ROINILA. Onpa hänestä totta tosiaankin paisunut aika pöppö.

ANNA (tulee sisältä). Mitä täällä riidellään?

OLLI. Tuo Mauno, pakana, oli minun vähällä tappaa. (Hieroo käsivarttaan.) Kun semmoista renkiä pidetäänkin talossa.

ANNA. Mitä sinä joutavia. Mauno nyt olisi ruvennut sinua tappamaan.

OLLI. Syöksi kuin raivokas koira ensin päälleni ja sitten tuonne metsään. Voi, armoton, kuinka käsivarttani pakoittaa! Eikö liene sijoiltaan.

ROINILA. Selkäsaunan ja hyvän hän olisi ansainnut, se on varma. Ja tulkoon vaan takaisin, niin enpä takaa, kuinka käy, jos tästä pahalle päälle rupean. Onko tämä laitaa! Niin hän riehui juuri kuin tuuliaispää.

ANNA. Eihän ihminen sille mitään voi, jos on kiivasluontoinen. Ja varmaan oli Mauno jostakin suuttunut.

ROINILA. Ole puolustamatta häntä sinä, taikka minä näytän. Vai luulette tässä saavanne olla ja elää niinkuin itse tahdotte!

ANNA. No, johan te nyt vallan, isä. En enää ymmärräkään—

ROINILA. Sinun ei tarvitse mitään ymmärtää. Ei mitään muuta, kuin että saat valmistaa itseäsi miehelään. Siinä kaikki, mitä tuommoisella tyttöhuitukalla on harkittavaa.

ANNA. Miehelään? Se lienee omassa vallassani, tahdonko vai en.

ROINILA. Kun minä kerran olen luvannut sinun Ollille vaimoksi, niin sinä myöskin menet. Siinä ei auta Antin armo eikä Tuomaan tulukset.

ANNA. Olet luvannut tai et, mutta se päivä ei ikinä valkene, jolloin siitä asiasta tosi tulee.

ROINILA. Eikö valkene? Sepä nähdään. Varo itseäsi, tyttö, nyt ei ole hyvä minun kanssani leikkiä laskea.

ANNA. Ei minua koskaan, isä, väkisin vihille viedä, ole varma siitä.

ROINILA. Nyt minä jo vimmastun kohta.

ANNA. Mitä riitelemme, isä, suotta. Jätä ennen koko tuuma. Naiminen on kahden asia ja kolmannen korvapuusti, tiedäthän sen itsestäsikin.

ROINILA. Tiedätkö minä? Niin, tiedän kyllä, mikä se on, joka estää sinua Ollille menemästä. Mutta siitä asiasta vaan ei mitään tule, kuuletkos, ei mitään. Joko menet sinä hyvällä Ollille, taikka annan sinulle samanlaisen lähtöpassin kuin Maunolle äsken. Pane se mieleesi! Kyllä minä näytän, kuka on isäntä talossa.

ANNA. Lähtöpassin? Maunolle? Onko—? Ei, mahdotonta se on. Eihän Mauno ole meiltä pois mennyt?

ROINILA. On kuin onkin. Eikä hän takaisin tule niin kauvan kuin minulla on sananvaltaa talossa.

ANNA. Mauno meiltä pois? Ja näin äkkipikaa. Mistä syystä? Mitä pahaa hän oli tehnyt, isä, kun sinä häntä pois käskit?

ROINILA. Huoli sinä siitä. Itse minä töistäni vastaan.

OLLI. Nähkääs, hän kalvenee kuin hyvästäkin asiasta. Pyörtyy, totta maarin.

ANNA. Pois, ei minua mikään vaivaa. Vähän häkää päässäni, siinä kaikki.—Mihinkä hän sitten meni, isä?

ROINILA. Ties Jumala, mihin hän lie mennyt. Onko pääsi kovastikin kipeä?

ANNA. Onhan se. Eikö hän luvannut jäähyväisillekään tulla?

OLLI. Vai jäähyväisille! Vielä maarin mitä. Semmoisella menolla hän täältä lähtikin.

ANNA (pitelee päätään). Ei suinkaan hän keveällä mielellä meiltä eronnut. Sitä hän ei voinut tehdä.

OLLI. Erosi vallan riemulla. »Tästäpä vasta elämä syntyy», sanoi hän. Eikö ole totta, Roinila?

ROINILA. Niinhän se junkkari taisi sanoa.

ANNA. Kuinka se oli? Kerropa vieläkin, Olli.

OLLI. »Tästäpä vasta elämä syntyy. Lennä ja pala. Hyvä on olla omana herranaan. En palvele ketään, en kumarra ketään enkä pelkää ketään.» Sillä tavalla hän tiuski tuolla aitassa.

ANNA. Noin uhkamielisenäkö hän täältä lähti? Noo,—kai mekin tulemme hänet toimeen, vai mitä, isä?

ROINILA. Vallan hyvin. (Ollille.) Tuossa sen nyt näet.

OLLI. Hm.

ANNA. Vaikka itse tekisin rengin työt.

ROINILA. Sinäkö? Eihän nyt kumminkaan. Otamme toisen ja paremman kohta Maunon sijaan.

ANNA. Niin,—otamme toisen ja—(painaa molemmin käsin päätään). Voi kuinka tuskallista tämä elämä

on. (Menee aittaan.)

ROINILA. Kuinka äkkiä se tautikin ihmiseen karkaa. Kun hän vaan, poloinen, ei liene peljästynt kiivauttani äsken. He ovat maailman heikkoja astioita nuo naisparat.

OLLI. Hm, kyllä minä yskän ymmärrän, vaikk'en taudin tapoja tunne.

EERO (tulee äkkiä vasemmalta). Onko se totta, että olet ajanut Maunon meiltä pois, isä?

ROINILA. On kyllä se totta.

EERO. Ja minkätähden sen teit? Millä Mauno oli semmoista kohtelua ansainnut? Ja mistä luulet, isä, meidän toista niin kunnollista palvelijaa saavamme, kuin Mauno oli? Enkä tiedä, voimmeko saada miestä minkäänlaista näin kesän aikana.

OLLI. Kyllä rahalla renkiä aina saa.

EERO. Ahaa, vai olet sinäkin täällä. No, missäs harakka, ellei sian tappajaisissa. Kun et vaan olisikaan sinä tätä sekasotkua keittänyt. Enkö arvannut? Sinun työtäsi tämä kaikki on, kosk'et rohkene minua silmiinikään katsoa. Mutta malta sinä, Olli, kyllä se Jumala vielä Tiituksen löytää, jolla kostaa sinulle pahat työt.

ROINILA. Eero, ettet vähän ajattele. Kuka tuolla tavalla ihmisiä soimaa.

OLLI. Mitä välitän minä tuonlaisten nokkaviisaitten poikanulikkain suunpieksämisestä.

EERO. Aina olet sinä karsain silmin Maunoa katsellut, ja kadehtinut ja vihannut häntä siitä syystä, että hän on reipas ja komea poika eikä tuommoinen tallukka kuin sinä. Mutta minä en ole Roinilan Eero, ellen tällä kertaa hankkeitasi kumoon saa. Nyt haen, isä, Maunon käsiini ja yhdessä palajamme, taikka—(menee kiireesti vasempaan).

OLLI. Huutakaa häntä takaisin, huutakaa pian!

ROINILA. Eero! Eero! Tule pois! Ei hän kuule enää.

OLLI. Eero! Isäsi kutsuu sinua. Pahuus.

ROINILA. Minkä sille hunsvotille tekee. Hyvästä lykystä Mauno vielä purkaa häneen vihansa ja rupee tappelamaan.

OLLI. Ja puukottaa hänen. Sen hän pian tekee.

ROINILA. Syyttäköön Eero silloin itseään, jos niin käy. Mahtoi totella minua.

OLLI. Ei, kotiin täytyy mennä, nyt on jo myöhä. Hyvästi jääkää!

ROINILA. Herran haltuun! Ja kuule, ole vaan huoletonna Annan suhteen, kyllä minä tytön taipumaan saan. (Menee tupaan.)

OLLI. Hyvä! Pysykää sanassanne!

MATTI (tulee oikealta). Hynttäntyy ja purjetuuli, merimiehiä ollaan. Kultaa ei ole kummallaan, vaan toimeenhan tuota tullaan. (Haukottelee.)

OLLI. Minne matka?

MATTI. Tallin vinttiin menen kyljelleni.

OLLI. Ei, elä vielä maata mene. Kesäinen yö, jaksaa sen valvoakin. Kuules mitä minä sanon. (Ottaa kukkaron housuinsa taskusta.)

MATTI. Nooh? Mitäs nyt?

OLLI. Lyöttäy sinä Maunon ja Eeron pariin. Tuossa on rahaa, osta viinaa ja juota heitä humalaan. Ja nosta sitten riita ja antakaa Eerolle aika lailla selkään.

MATTI. Mitä varten?

OLLI. Huoli sinä siitä. Tuossa on vielä enemmän rahaa. Juokaa ja juokaa oikein.

MATTI. Siihen ei monta käskyä tarvita.

OLLI. Ja sitten tapelkaa.

MATTI. Syntyy se sekin.

OLLI. Se on, näet, juuri pääasia. No, tule nyt.

MATTI. Tullaan. (Menevät vasempaan.)

ANNA (tulee hetken kuluttua aitasta). Siellä on niin tukahduttavan painava ja raskas olla. Ja päätäni niin kivistä. Tuskin saan unta koko yönä.—Missä asti lienee jo Mauno! Päivä tulee, toinen menee, kaikki jää entiselleen, Mauno vaan on ja pysyy poissa. Kuinka hän sentään saattoi mennä jäähyväisiä edes ottamatta! (Taukoaa kuuntelemaan laulua, joka etäämpää lähenee.)

KÖÖRILAULU. [Kansanlaulu.]

Käki kukkuu kuusikossa.
Pienet linnut laulaa.
Minä lennän liehautan
Kullalleni kaulaan.

ANNA. Nuoret laulaen palajavat Sorsakosken aholta. Hauskan illan jälkeen on mieli raitis ja virkeä. (Laulu kuuluu likempää.)

Tuossa kasvaa nuori poika
Niinkuin kesän heinä,
Minä otan oman kullan
Vaikka läpi seinän.

ANNA. Niin on onni onnellisten, kuin keväisen päivän nousu; niin on onni onnettomain, kuin syksyinen yö pimeä.

(Laulu taaskin etenee.)

Elä kultani kaivoon mene,
Elä herran tähden.
Olenhan minä rakastanut
Isän, äidin nähden.

MAUNO (vielä kulissien takana). Tänne poikkeemme, miehet, tänne.

ANNA. Jumala! Se on Maunon ääni. Hän tulee kuitenkin!

MAUNO. Menemme Roinilan sivutse ja huudamme ja pauhaamme, että seinät tärisee. Hih vaan, hih! (Tulee muutamain miesten kanssa esiin. Räjähävät ja pauhaavat, Maunon ääni ylinnä.) Kuusen latvat ne kumartaa ja järven rannat ne räjähtää, kun nämä vallat vaeltaa. Ryyppää veljeni, ryyppää! Vielä on tilkka viinaa pullon pohjassa, kallista poskeesi. Noin! Loiskis! Niin se meni kuin Mänttälän kaivoon.— No, hiis! Kuka seisoo tuolla? Aaveko olet vai ihminen? Vastaa, jos kieli suussasi kääntyy.

ANNA. Te kelvottomat! Kuinka julkeatte tuommoista menoa pitää ja häiritä ihmisten yörauhaa?

MIEHET. Lähtään pois, lähtään, lähtään!

MAUNO (seisoo portilla). Ei askeltakaan tästä, sanon minä, ennen kuin olen tuolle korskealle tytölle lausunut vielä kaksi sanaa vanhaa virttä ja sitten hyryä kolmanneksi.

ANNA. Pois täältä, pois! Humalaisten rähinätä ei kärsitä tässä talossa.

MAUNO. Luotu on lintu laulamahan, humalainen huutamahan, viinainen viheltämähän. Kurjalla ei ole kotoa, ei katalalla kartanoa, mutta se huoli, sanoi sepän muori, kun vasikka kuoli. Paistaa Jumalan päivän muuallakin maailmassa, ei tämän talon ikkunalle, Roinilan veräjän suulle, eikös niin pojat?

MIEHET. Jatketaan matkaa!

MAUNO. Ei vielä. Yhden virren olen vasta veisannut; nyt seuraa toinen. Matala olin minä Annalle, ylen pieni piikaselle, mutta luuletko minun sentähden murheesen murenevan? Heleijaa! Nyt vasta onkin mieleni kuin vesi kaukalossa, se läikkyy ulos molemmin puolin. Joko huomaat, ettei tämä poika tuommoista tytön henttua sure,—vai tahdotko vielä varmempaa todistusta, niin sano, ja saapas pitää.

ANNA (vavisten vihasta). Menetkö, menetkö tiehes täältä, sinä häijy herjaaja—sinä ilkeä—

MIEHET. Jo nyt riittää. Tule pois, muuten saamme Annalta ikuiset vihat.

MAUNO. Kohta, kun panen pikkuisen hyryä vaan lisäksi. Katsopas tätä, Anna! (Hyppää ja keikkuu laulaen.)

Viisitoista nättiä likkaa.
Nättiä likkaa, nättiä likkaa,
Viisitoista nättiä likkaa,
On näin pulskalla pojalla.

Kuusitoista kuolemani jälkeen.
Kuolemani jälkeen, kuolemani jälkeen,
Kuusitoista kuolemani jälkeen
Itkevi hautani partaana.

ANNA. Se ei ole totta, sinä valehtelet, sinä—

MAUNO (jatkaa edelleen).

Onkos lystiä, kun minä laulan,
Kun minä laulan, kun minä laulan,
Onkos lystiä, kun minä laulan.
Ja mieleni on näin iloinen.

Hih! (Juoksee miesten jäljessä oikeaan.)

ANNA. Hävytön kerskailija, kelvoton,—voi Jumalani! (Puhkee itkuun.)

(Esirippu alas.)

TOINEN NÄYTÖS.

(Sama paikka. Anna istuu alakuloisena kivellä oikeaan, nojaten päätänsä käteen. Neulomatyö on pudonnut hänen viereensä. Leena pesee puuastioita vasemmalla. Elli seisoo portin pieleen nojaten ja kutoo sukkaa.)

ELLI. [Kansanlaulu.]

Koko yön minä valvoin hukkaan,
Monta kertaa suutuin ma sukkaan.
Eikä kultaa kuulunutkaan.

Tulevan yön minä odotan vielä.
Jos ois kulta eksynyt tiellä.

Kolmatta yötä en odota enään.
Enkä sure kultani perään.

Neljännän yön minä hyppään ja häärän,
Jos ois' kultani eksynyt väärään.

LEENA. Kovinpa sinä nyt surullisia laulelet, Elli.

ELLI. Mistäpä niitä iloisiakaan aina riittää.

LEENA. Viskaa jo järveen tuo sukankudin ja tule ennemmin auttamaan minua näitten astioitten pesemisessä.

ELLI (panee työn taskuunsa ja menee Leenaa auttamaan).

(Hetkisen äännettömyys.)

ELLI. Voi sentään sitä Eeroa, kuinka kauvan viipyy kotoa poissa.

LEENA. Sanos muuta!

(Taas äännettömyys.)

ELLI. Mihin luulette hänen joutuneen?

LEENA. En ollenkaan voi arvata.

ELLI. Tapasin Ollin tuolla järvellä, mutta ei hänkään mitään tiennyt.

LEENA. Outoa tuo tosiaankin on. Ei ihme, että isäntä on niin harmissaan.

ELLI. Varmaan Eero saa häneltä kovia nuhteita, jahka vaan kotia tulee.

LEENA. Luultavasti hän niitä ansaitseekin.

ELLI (kiivaammin). Mistä sen tiedätte? Onhan voinut jotakin tapahtua—

LEENA. Jaa onnettomuuttako? Niin, ei sekään mahdotonta ole.

ELLI. Armollinen taivas! (Herkeää työstään.)

ANNA. Miksi juuri pahinta ajattelisimme?

ELLI. Mutta jos todellakin joku onnettomuus on häntä kohdanut.
Leena—mitä luulette?

LEENA. Eihän sitä voi varmasti päättää, mutta niin vaan arvelen. Semmoista elämää täällä pidettiin viime pyhänä kaiken päivää, korttia lyötiin, tanssittiin, rallatettiin. Ei Jumala semmoista rankaisematta jätä, ei kuuna päivänä.

ELLI. Voi, jos olisimme tienneet sen niin suureksi synniksi!

LEENA. Enkö minä varoittanut monta kertaa, mutta eipä oltu puhettani kuulevinaankaan.

ELLI. Niin varoitittehan, se on tosi.

LEENA. Ja ottiko yksikään sanoistani vaaria? Eläs vielä. Oletteko kuulleet, kuinka kauheasti nuoret miehet olivat juoneet sinä yönä?

ELLI. En minä ole mitään kuullut.

ANNA (nousee levottomana kävelemään). Mitä niistä kaikista jutuista!
Ovatko ne tosiakaan, eihän sitä tiedä.

LEENA. Syrjälän Anna-Sohvi minulle niistä kertoi. Hän oli samana yönä sattunut olemaan nuotalla Aapelin kanssa ja kauvas järvelle oli niitten jumalaton meno kuulunut tuolta niemeltä.

ELLI. Voi, hyvä Jumala, kuitenkin, minkälaisia ne miehet ovat!

LEENA. Ja sielläkös oli riidely ja tapeltu niin armottomasti, että nämä jo pelkäsivät miestappoa tai muuta tuhoa tapahtuvan ja soutivat kesken nuotan vetoa kiireimmiten rantaan.

ELLI. Herran tähden, olikohan Eero mukana? Entä jos ovatkin hänen—?

ANNA. Johan sinä nyt vallan, Elli. Kuinka tuommoisia mieleesi juohtuu?
Menivätkö hätään, Anna-Sohvi ja Aapeli, totta vissiin!

LEENA. Vielä vain, eihän ne arvon niin hulluja olleet, että menivät sinne sekaantumaan. Kiittivät, kun pääsivät pois. Anna-Sohvi sanoi, ettei hän saanut uneen kiinni sinä yönä, ennenkuin oli kymmeneen kertaan lukenut »Isä meidän».

ELLI. Leena kulta, mitä meidän tulee tehdä? Ettekö tiedä neuvoa?

LEENA. Vastaika neuvoja kysellä. Mikä on tehty, se on tehty ja olipa mieli sitten musta tai valkia, ei tehtyä tekemättömäksi saa. Ja Maunohan se kuului olleen, joka miehet semmoiseen villiin sai sinä yönä. Tarvitsee niitä pohjalaisia puukkojunkkaria ottaakin palvelukseen! Jo minä noin itsekseni aina ajattelin, että antaahan olla, kuinka kauvan tuo Maunokin jaksaa luontoaan hillitä. Mutta en huolinut puhua mitään, kun häntä kaikki niin suosittelivat.

ANNA. Mitä pahaa hän nyt sitten on tehnyt? Ettehän tiedä oikeastaan mitään, ja kuitenkin olette valmiit kohta tuomitsemaan.

LEENA. Vai ei tiedetä! Perästä kuuluu, sanoi torven tekijä.

ROINILA (tulee oikealta). Ei Eeroa vaan ole kuulunut?

LEENA. Ei ole.

ROINILA. Siunaa ja varjele sitä poikaa, missä oleskelee hän? (Ottaa lakin päästään ja pyyhkii paidan hialla otsaansa.) Ei silmiään ole hän näyttänyt, sittenkuin lähti Maunoa etsimään, niinkuin sanoi. Se oli sunnuntai-iltana ja nyt on jo torstai. En ymmärrä, mitä tästä on ajatteleminen. (Kävelee edestakaisin.)

ANNA (ottaa neulomatyönsä ja istuu kivelle).

ROINILA. Ellei vaan Mauno, riiviö, ole vietellyt häntä juomaan.

ANNA (säpsähtää, viskaa työnsä ja peittää kädellä silmiään).

ROINILA. Pahaa pelkään. Varmaan ovat he yhdessä menneet kaupunkiin ja taivas tiesi, mitä elämää he siellä pitävätkään. Juovat, mellastavat, tappelevat—(istuu penkille lähellä porttia.) Perhana, kuinka minua harmittaa! Olisivat nyt tässä, niin pieksäisin heidät mäsäksi, se on totinen tosi.

ELLI (epäillen). Mutta ei Mauno mikään juomari ollut,—eikä Eero liioin.

ROINILA. Mistä sinä tiedät, huitukka, mitä he olivat tai mitä he eivät olleet?

ELLI (painaa päänsä alas; on vaiti).

ROINILA. Luulet heitä jo hyvinkin tuntevasi, kun muutaman viikon olet talossa ollut. Mitä sinä heistä tiedät, sano!

ELLI (hiljaa). En mitään.

ROINILA. No, elä sitten puhu!—Enkähän juuri väitäkään, että ennen ovat juoneet, mutta kuka tietää, mikä heidän päähänsä on voinut pistää. Monta on mutkaa matkassa, monta Mattia maantiellä, varsinkin nuorilla miehillä. (Pyyhkii otsaansa ja nousee kävelemään.) Siellä olen nyt kyntänyt kaiken päivää ja kuumuuteen olen ollut nääntyä. Työtä olisi enemmän kuin papilla joulun pyhinä ja miehet ovat huutheikkarissa. Ei, päin mäntyyä käy tässä kaikki. (Katsoo Annaa.) Nooh—eikö tahdo tuo häkä lähteä päästäsi, vai?

ANNA (ottaa työnsä ja alkaa neuloa).

ROINILA. Oletko tullut mykäksi, tai mikä sinua riivaa, kun et saa sanaakaan suustasi?

ANNA. Ei ole minulla mitään puhuttavaa.

ROINILA. Eikö ole sinulla mitään puhuttavaa, eikö mitään? Mutta kun minä tahdon sinua puhumaan, niin sinun täytyy puhua, kuuletkos, sinun täytyy. Mielinpä näyttää, saanko lapsiani tottelemaan, vai enkö.

ANNA. Isä kulta, elä lisää tätä ikävytyttä tuommoisella tyhjänpäiväisellä riidalla!

ROINILA. Lisääkö minä, sanoit? Tyhjänpäiväisellä riidalla? Kyllä tästä annan kohta tyhjänpäiväisiä. (Istuu.) Menetkös laskemaan kaljaa siitä!

ANNA (menee tupaan).

ROINILA. Aivan tästä tahtoo ihminen harmiinsa haljeta. (Pyyhkii otsaansa). Kun tuossa akkaväessä sitten olisi edes sen verran kuntoa, että kyntämään kykeneisi. Mutta mitä vielä.

LEENA. Miehilläpä Jumala sen työn on määrännytkin. Niinkuin luumme raamatussa: surulla pitää sinun elättämän itses maasta kaiken elinaikas.

ANNA (tuo kaljaa puutuopilla).

ROINILA (juo kauvan ja nielee pitkään). Ahha! (Pyyhkii suutaan.) Hapanta sekin oli.

ANNA (vie tuopin takaisin tupaan).

LEENA. Kaljako hapanta? Ei maar olekaan. Eilen sen vasta teinkin, millä ajalla se jo sitten olisi ennättänyt hapata? Elkää moittiko minun kaljaani, sillä minä tiedän, ettei kukaan tässä maailmassa tee parempaa kaljaa kuin minä, tuskinpa niinkään hyvää. Jaaah, tuskinpa niinkään hyvää. Se on vissi, kuin amen kirkossa.

ROINILA. Sanot, mitä sanot, mutta hapanta se vaan on.

LEENA. Hyvät ihmiset, kuulkaas nyt tuota. Mutta minäpä otan kaikki kyläläiset maistamaan kaljaani, niin saatte kuulla, onko se hapanta. Minun tekemääni kaljaa ei vielä ikinä ole moitittu, sillä se on aina ollut niin hyvää kuin kalja olla voi, sen ovat kaikki sanoneet. Kysykää Kuokkalan Maija-Liisalta ja Tanikkalan emännältä, joita ennen olen palvellut, ellette minua usko.

ROINILA. Kyllähän akoilla juttuja riittää, vaivainen niitä kaikkia kuunteli.

LEENA. Akka voitte itse olla, mutta minä en ole mikään akka.

ROINILA. Mikäs sitten? Vanha piikako?

LEENA. Minä olen se, mikä minä olen, eikä tarvitse kenenkään minua haukkua. (Itkee.) Pois menen koko tästä talosta, koska tässä tänlaista elämää ruvetaan pitämään.

ROINILA (jamaten). Niin, voi, voi! Kas tätä nyt. Jo on muka syytä itkeä. Mutta tietäähän sen, akka ei lakkaa torumasta, ennenkuin itkee, eikä itä tuulemasta, ennenkuin sataa.

LEENA. Kuka tässä lienee toran alkanut, tekö vai minä, sanokaapas! Vaan töitäni en anna moittia, koska tiedän, ettei ole syytä, ei vähääkään. Tai voitteko sanoa, että kertaakaan on ollut sanan sijaa? No, antakaa kuulla, puhukaa suunne puhtaaksi!

ROINILA. En mä viitsi. Akkojen kanssa riidellä ja vasikkain kanssa kilpaa juosta, se on juuri yhtä.

LEENA. Vai niin, vai yhtä se on. No noh, ehkäpä tästä pahasta piankin pääsette. Eipä ole pitkältä köyriin, eipä ole.

ELLI. Leena hyvä, eikö Jumalan sanassa käsketä meitä olemaan kärsivällisiä?

LEENA (itkien). Niin, käsketään kyllä,—mutta ... hoi oi—ihminen on heikko, herra paratkoon—hoi oi— ja tuo paha sydän—niin, herra paratkoon—hoi oi—se on niin paha.

ANNA (tulee tuvasta). No, mikä Leenaa vaivaa?

ROINILA. Omaa pahuuttaan hän itkevän kuuluu.

LEENA (tyyntyen ja silmiään pyyhkien). Niin, kaiketi! Vaikka isäntä meille kaikille vihaansa purkaa siitä, kun Eero on tiehensä mennyt. Juuri kuin se meidän syymme olisi. Mutta semmoisia ne miehet ovat joka ikinen. Ei ole yks' toistaan parempi. Kun ei vaan kaikki käy mielen mukaan, niin kyllä vaimoparat saavat kotona sen tuta. Niin, niin! Siitä on hyvä ylitse mennä, missä aita matalin on.

ANNA. Elä huoli olla milläsikään, Leena. Tiedäthän, ettei isä koskaan niin paha ole, kuin puusta katsoen luulisi.

ROINILA. Mistä sinä sen päätät, mamseli?

ANNA (hymyilee). Tunnenhan minä isäni.

ROINILA. Niin—tunnet!—Ole vai!

OLLI (tulee vasemmalta). Minä olen jo saanut tietoja Eerosta.

ANNA. Eerosta.

ELLI. No, Jumalan kiitos.

ROINILA. Vai niin! No, missä se junkkari oleskelee?

OLLI. Sanna sen oikeastaan tietää. Hän on täällä mukanani, mutta Kaisa muori tuli maantiellä vastaamme ja Sanna jäi suustaan kiinni, niinkuin vaimoväen tapa on.

ROINILA. Niinkö Sillankorvan Sanna?

OLLI. Sama juuri. Ja saattepa nähdä, toteen käy vaan, mitä koko ajan olen aavistanut, vaikk'en tahtonut siitä mitään hiiskua, ennenkuin sain varmoja tietoja.

ROINILA. Kyllä sen minäkin olen arvannut. Hän on mennyt Maunon mukana kaupunkiin.

OLLI. Ei sinne päinkään. Oletteko muuten Maunosta mitään kuulleet?

ROINILA. Emme mitään.

ANNA. Onko häntä nähty näillä tienoilla?

OLLI. Eipä tietääkseni. Enkä luule hänen kesken tohtivan tänne tullakaan sen jälkeen, mitä tapahtunut on.

ROINILA. Mitä nyt on sitten tapahtunut? Ja Eero, missä oleskelee hän?

ELLI. Niin, mitä tiedätte Eerosta?

ROINILA. Kyllä sen pojan korvat kuumennan, jahka hänet vaan käsiini saan.

OLLI. Tuskin sitä teette sentään. Teillä ei tunnu olevan vähääkään aavistusta hänen kohtalostaan, näemmä.

ROINILA. Hänen kohta—hänen kohtalostaan, sanoit?

OLLI (teeskennellen). Niin, herra nähköön, se on vallan surkea.

ELLI. Taivaan nimessä! Mitä hänelle on tapahtunut?

ROINILA. Hän on varmaan juonut ja humalapäissään tehnyt tuhmuuksia.

OLLI. Mitäs tuo niin vaarallista olisikaan? Ei, Se on pahempaa, paljon pahempaa.

ROINILA. Kiusa ja kuolema! Etkö sitä jo saa suustasi sitten?

OLLI (katsoo vasempaan). Mihin hiivattiin se Sanna jäi näin kauvaksi?

ROINILA. Sannasta minä viis. Sinulta tahdon tietää, ja sen tällä hetkellä juuri, mikä Eerolle on tullut. Sanotko hyvällä, vai?

OLLI. No, no, elkkää kiivastuko, saatte sen vähemmälläkin tietää. Niin, näettekö, asian laita on nyt semmoinen, että tuo Mauno heittiö—

ANNA (nousee säikähtäen). Mauno?

OLLI. Hän oli sunnuntai-iltana juonut ja mässännyt ja tapellut ja ollut aivan kuin hurja. Pohjalainen kun on humalassa, niin tiedätte, että siinä on leikki kaukana.

ROINILA. No, niin, niin. Entäs sitten?

OLLI. Hän oli teihin vihastunut ja tahtoi kostaa. Semmoinen tulinen ja kiivas luonto—

ROINILA. No, mitä maailman päivinä, mitä hän on tehnyt? Sano se jo kerrankin.

OLLI. Kamalan ja hirmuisen työn. Hän on murhannut poikanne.

ELLI (putoo alas). Taivaan vallat!

LEENA. Herra hyvästi siunaa!

ROINILA. On murhannut poikani—Eeron—

ANNA. Maunoko murhannut—? Ei! Sinä valehtelet, katala, ilkeä ihminen, sinä valehtelet—minä sanon sen—sinä valehtelet... Elkkää häntä uskoko,—isä, elä toki ota korviisikaan mitään tuommoista!

OLLI (ottaa lakin povestaan). Tunnettekos tätä lakkia?

ROINILA. Se on Eeron.

LEENA (lähestyen). Ja aivan märkä.

ROINILA. Puhu!

OLLI. Tuoltapa se Sannakin viimein tulee. Puhukoon hän nyt vuorostaan.

SANNA (elävä liikunnoiltaan, liukaskielinen. Hänen tuuhea, pörröinen tukkansa valuu tuon tuostakin alas otsalle ja molemmin käsin työntää hän sitä takaisin huivin alle ja korjailee huivin solmua.) Niin, hyvää iltaa taloon ensin, hyv'ilttaa teille kaikille! En muista aikaakaan, koska olen teitä viimeksi nähnyt, Roinila, enemmän kuin Annaakaan. Herran terttu, kuinka kauniiksi ja soreaksi hän onkin tullut. Niin, mitä olen aina sanonut, minä! Roinilan Annan vertaista ei vaan ole koko kylässä, ja onneaan kiittää, ken hänen saa.

ROINILA. Jättäkää jo tuo, eihän se tähän kuulu!

SANNA. Antakaa ma puhun, koska kerran suun vuoro on annettu. Olli vakuuttikin kaiken aikaa tiellä tullessamme: muista nyt, että kerrot kaikki tyyni, ettet unohda etkä jätä mitään pois. Niin, eikö ole totta? Elä yhtään irvistele, sen sinä sanoit, ja lupasit vielä—

OLLI. Perhana olkoon, ellet tuki suutasi nyt, tai puhu mitä tiedät sunnuntai-illan tapauksista, niin minä sun—

SANNA. Sunnuntai-illan? Sano yön, sillä sen mukaan kuin otava näytti, oli puoliyö jo mennyt. Ja kuu paistoi niin heleästi, ja vesi välkkyi kuin hopea ikään. Mutta koski se kohisi, se kohisi niin että oli kamala olla, ja minä sanoin Antille ja koko edellisen päivän olin jo samaa hokenut: pane mieleesi, minä sanoin, tuo kohina ei ikipäivinä hyvää tiedä, minä sanoin; ja sano minua valehtelijaksi, ellei koski kohta veroa vie, minä sanoin. Mutta Antti—hän on nyt aina tuommoinen mörökölli, niinkuin tiedätte,—hän vaan sanoi: ole rupattamatta, hän sanoi. Niin, vaan nytpä nähdään, olenko minä suotta tähän elettyyn ikääni Sillankorvassa asunut, etten minä kosken tapoja tietäisi. Ja entä varikset sitten! Kuinka ne rääkkyivät kaiken sunnuntaita,—voi sun pahanen päivä! En ikinä vielä ole mokomata kuullut. Ja minä sanoin: outoja kuuluu, jos eletään, minä sanoin, ja eikös pitänyt tuon noin toteen käymän!

LEENA. Niin, olen minäkin sen monesti pannut merkille, ettei variksen rääkkyminen hyvää tiedä.

ROINILA. Asiaan, herran nimessä, asiaan! Elkää kiusatko minua enää.

SANNA (jamaten). Asiaan, asiaan! Missä nyt luulette oltavan sitten, ellei asiassa? Kaikkihan ne asiaan kuuluvat, niin variksen rääkkyminen kuin koskenkin kohina. Ilman kosken kohinaa en varmaan olisi herännytään, enkä tietäisi tällä hetkellä koko tapauksesta mitään. Kauvan aikaa makasin ensin hiljaa ja kuuntelin. Sitten nykäisin Anttia kylkeen ja sanoin: kuules, minä sanoin, kuules tuota koskea. Mutta hän,—kun viimeinkin sain häneen vähän henkeä—örisi vaan: mene helvettiin ja anna minun maata! Niin totta tosiaankin tuo pakana sanoi ja kääntyi sitten toiselle kyljelleen ja kuorsnasi niin, että seinät tärisi, enkä voinut siltä enää kosken kohinaakaan kuulla. No, ei muuta, minä kapuan ylös vuoteelta ja menen akkunaan, ja silloin näen samassa jotakin liikettä sillalla. Minä sieppaan hameen korviini, ryntään ulos ovesta ja alas rantaan ja mitä luulettekaan minun näkeväni. Kaksi miestä seisoo nojautuneena sillan aitaan ja katselivat alas koskeen, ja uskotteko sen, heti paikalla minä osasin päättää, ettei ne oikeita ihmisiä olleet.

ROINILA. Entäs sitten?

SANNA. Niin sittenkö? Niin no, sitten sanoo heistä toinen: »sinne se meni, eikä takaisin tule», johon toinen vastaa: »kyllä siitä pahasta nyt pääsit», ja sen jälkeen he hyppäävät rattaille ja ajavat täyttä laukkaa pois. Niin tekivät, ja asia pitää oleman tosi, vaikka tuossa paikassa minun valalle veisitte.

LEENA. Ohhoo sentään tätä maailmaa!

ROINILA. Jatka, jatka!

SANNA. Toisen miehen heti tunsin, se oli Matti, tuo vanha roisto, mutta toista en voinut keneksikään päättää, ennenkuin Ollilta kuulin Maunon äkäpäissään lähteneen talostaan; silloin minulle kohta valkeni että Mauno se juuri olikin toinen heistä eikä kukaan muu.

ANNA. Mutta ehkä se olikin joku toinen?

OLLI. Kylläpä kuulet. On niitä tässä kylässä miehiä, jotka tietävät kertoa, minkälaisessa raivossa Mauno oli ollut sinä yönä.

ROINILA. Entä lakki?

LEENA. Niin, lakki? Mistä sen löysit?

SANNA. No noh, malttakaahan nyt, kyllä siihen vielä tullaan. Joku toinen, sanoi Anna? Ei maar minua niin petetä. Näinhän miehet omilla silmilläni, Ja Maunon olen tuntenut aina siitä, kun hän Pohjanmaalta näille tienoille tuli.

ROINILA. Asiaan!

SANNA. No niin! Kun nuo konnat olivat ajaneet pois, nousin minä pansaan takaa, johon olin kyyristynyt, ja juoksin kosken rantaa alas, ja vaikka kuu samassa meni pilven taa, näin kuitenkin niin selvään kuin teidät tässä nyt ihmisen ruumiin nousevan veden pinnalle, mutta virta vei sitä mukanaan kauemmaksi, ja sitten se taas näytti vajoavan alas.

ELLI. Taivahan vallat!

SANNA. Minä oikein värisin pelosta ja vihasta, kun, näette, olin aivan pahasillani, ei kuin hame vaan

korvissa, ja kun ulkonakaan ei enää ollut mitään nähtävää, riensin aika hamppua takaisin tupaan. Mutta sielläkös vasta sain repiä Anttia, ennenkuin sain häntä sikeästä unestaan toipumaan, voi sun Taavetti kuitenkin! Hän kun kuuli asian, ymmärsi kohta hirmuisen rikoksen tapahtuneen, ja kielsi minua kiven kovaan kenellekään mitään puhumasta, uhkasipa, ruoja, antaa vielä aika selkäsauvan, jos vaan sanaakaan hiiskuisin koko jutusta. Hän, näette, pelkäsi vietävän meitä vieraisiksi miehiksi ja sen semmoista. Ja ellei vaan Olli olisi antanut hänelle vähän juomarahaa, niin totta vie, en minä olisi tohtinut suutani avata, vaan huomenna tänäpäpä olisi asia salassa pysynyt.

OLLI. Niin, minä kun Sannan puheista ymmärsin, että he jotakin tiesivät, niin päätin ottaa siitä selvää, lailla millä hyvänsä.

ROINILA. Mutta lakki, lakki?

SANNA. Niin, lakki! Sen löysin seuraavana aamuna kahden kiven välistä kosken rannalta. Onhan se Eeron? Niin, siinä näette nyt, olenko oikeassa vai en. Kyllä ne minua aina juoruttelijaksi haukkuvat—ja sanovat minun kaikkia urkkivan ja tietävän enemmän kuin kukaan muu. Mutta olisikohan vaan joku unikeko ollut niin kepperä nousemaan lämpöseltä vuoteeltaan ja alasti juoksemaan yökylmään. Eikä ilman minutta olisi ikipäivinä asiasta selvää saatu, vaan se olisi painunut ihan kuin kaivoon, uskokaa, jos tahdotte.

LEENA. Hoh, hoi! Sen verran ihminen tietää. Ja niinkuin sitä Maunoa pidettiin hyvänä tässä talossa. Siinä nyt maksoi palkan.

OLLI. Kyllä minä tiesin, että hän oli suuri koira, vaikka hän taisi sen niin hyvin peittää.

ANNA. Itse voit olla koira.

OLLI. Suuri lurjus, hunsvotti—

SANNA. Tuopa oli juuri kuin minun suustani.

ROINILA (nousee). En ymmärrä, mitä tästä pitää ajatella.

SANNA. Minä jo sanoin silloin, kun Mauno tähän taloon tuli: no kaikkia hulttioita ja maan kulkijoita se Roinilakin taloonsa vetää. Niin, kyllä sen Anttikin muistaa, että minä niin sanoin. Ja niin ylpeäksi oli se mies paisunut, ettei hän hyvää päivää minulle tehnyt, kun tiellä vastaan tuli.

ANNA. Voi, elkää, elkää puhuko enää! Otetaan asiasta edes selvä ensin, ja tuomitaan sitten vasta.

ROINILA. Niin, eihän se puhumisesta parane.

LEENA. Hyvät ihmiset, kuka olisi voinut tätä tämmöistä ajatellakaan? Mutta semmoista se viina tekee.

SANNA. Niin, sanos muuta, semmoista se viina tekee. Ja pohjalaiset kun ovat päissään, niin ne ne vasta kamalia ovat. Ei muut mitään niihin verraten. Ilman minutta—

ROINILA. Elli, tuo pyhänuttuni aitasta!

SANNA. Menette kai pappilaan ilmoittamaan poikanne kuolemaa?

ROINILA. Vallesmanniin menen, ja sinä saat tulla sinne myöskin.

SANNA. Vallesmanniinko? Vai niin, vai vallesmanniin. (Istuu.) Ohho, täytyy sitä vähän huoatakin. (Erikseen.) Eivätköhän nuo aio edes kahvikuppia tarjota minulle kaikista vaivoistani. (Rykii; ääneen.) Kylläpä nyt olenkin väsyksissä. Arvaa sen, tämmöisen matkan kun saa kävellä. Ja Ollilla semmoinen kiire, ettei malttanut antaa minun kahviakaan keittää, vaikka juuri olin pannua tulelle panemassa, kun hän sisään astui. (Kädet ristissä sylissä, keikuttelee ruumistaan eteen ja taakse.)

ROINILA. Etkö sinä kuullut, Elli? Nuttuani minä pyysin.

ELLI (on kuin houreissa). Nuttua?

ROINILA. Niin, niin; joka hiljan tehtiin.

ELLI. Enhän minä muista.

ROINILA. Sinähän sen juuri veit aittaan. Mene hakemaan sieltä, johon panit.

ELLI. Olenko minä sen vienyt aittaan? (Menee horjuvin askelin aittaan.)

LEENA (on asettanut pestyt astiat kumoon penkille ja menee tupaan).

SANNA (erikseen). Hän meni kahvia keittämään. Ymmärsipä viittaukseni.

OLLI. Saat kiittää onneasi, Anna, ettet yhtynyt Maunoon. Taisipa se jo vähällä olla.

SANNA. Herra jesta poonaa, eihän nyt kumminkaan! Aioitko sinä tosiaankin hänen ottaa, Anna? En minä ole tuota tiennytkään.

ROINILA. Mitä te joutavia. No, Elli, eikö nuttua löydy?

ELLI (tuo nutun aitasta ja antaa sen Roinilalle).

ROINILA (paneerit nutun päälle). Niinpä lähdemme sitten. Tule sinäkin mukaan, Olli!

OLLI. Mennään vaan.—Sanna!

SANNA (katsoo toisaalle eikä ole kuulevinaankaan).

OLLI. Sanna!

SANNA. Mikä on?

OLLI. Vallesmanniin. Noh, kiiruusti nyt!

SANNA (istuu vaan levollisena). Mitäpä siellä minulla juuri tehdään?

ROINILA. Totta sinun tulla pitää. Kuinkas muuten.

SANNA (vilkkuu tuvan oveen). Menkää edellä, tulemmahan sitten jäljessä, kun olen tässä ensin vähän aikaa levännyt.

OLLI. Eihän sinne pitkä matka ole. Lähde nyt vaan ja huokaa siellä sitten!

SANNA. Tuopa vasta kiusan kappale on. (Menee tuvan ovelle ja katsoo sisään; imelästi.) Mitäs se Leena siellä toimittaa?

LEENA (tuvasta). Yhtä ja toista. Ainahan talossa toimia riittää.

SANNA (nurpeasti paiskaa oven kiinni). Vai niin! (Erikseen.) Ei valkeata piisissä eikä pannua näkyvissäkään. Kehtaavatko tosiaankin antaa mun mennä, kahvipisaraa suuhuni saamatta. (Ääneen.) Täytynee tästä sitten lähteä, että joutuu kotiakin kahvia juomaan. (Katsoo Annaa, joka häntä ei huomaa, ja jatkaa kovemmalla äänellä.) Täytynee tästä sitten lähteä, että joutuu kotiakin kahvia juomaan.

ANNA. Niin, ehkä on parasta.

SANNA (erikseen). Ehkä on parasta, ehkä on parasta! ehkä on parasta! Sen nyt sain palkakseni. Kyllä minä tässä kauvemmin—! En mokomia ole ennen nähnyt. Toinen heidän sijassaan olisi jo vähemmästäkin kestittänyt ja kahvittanut, mutta nämä—! Antaahan olla. (Ääneen.) Hyvästi jääkää! Jos poikkeette joskus Sillankorvaan, niin eipä mahda Sanna niin köyhä olla, ettei hänellä olisi teille mitään suuhun annettavaa. Tarjoisin Hokmannin roppia kumminkin, ellette joutuisi kahvia odottamaan. (Katsoo hetken ikään kuin odottaen.) Hyväst' hyväst'! (Mutisee mennessään.) Olkoot! Minä en heidän kahvikuppinsa vaivanen ole. (Vasempaan.)

ELLI. Anna, eiköhän tämä olekin jotain kauheata unta vaan.

ANNA. Jospa olisikin unta! Mutta ei, mitä kuvittelemme turhia, unta se ei ole.

ELLI. Sunnuntaina vielä niin raikas ja iloinen, ja nyt kankeana, kylmänä järven pohjassa. Voi, kuinka on Jumalakin niin armoton, että sallii tuommoista tapahtua! (Itkee.)

ANNA. Elä, Elli, elä, eihän tässä itkeminen auta! Ja kuka tietää, onko tuossa kaikessa sittenkään perää?

ELLI. Miks'ei siinä ole? Semmoinen tulinen luonto kuin Maunon, voi siitä ajatella mitä tahansa. Hyvä oli, että sinä Anna aina kohtelit häntä noin kovuudella. Sen hän ansaitsikin. Ei ollut yhtään liikaa.

ANNA. Mene pois ja jätä minut rauhaan!

ELLI (erikseen). Kuinka kovaluontoinen hän on! Ei vedenpisaraa hänen silmistään vuoda veljen tähden. (Menee tupaan.)

ANNA. Minä se olin, joka kiihoitin häntä! Minä, minä kurja se olin, joka sain hänen noin sokeaan vimmaan. (Hetken ääneti.) Mutta ehkä on kaikki vaan erehdystä—kauheata erehdystä. Taivaan suuri luoja, salli sen niin olevan! Voi, kuinka on tuskallista olla tänlaisessa epätiedossa! Mistä saisin varmuutta, varmuutta ennen kaikkia?—Mauno murhaaja! Ei, olenko minä järjeltäni? Kiivas, hurja, raivokas, mutta murhaaja ei. Ei ikipäivinä, ei!—Hiljaa, siellä tulee joku. Tuodaanko jo uusia tietoja—uusia todistuksia? (Puristaa molemmin käsin rintaansa.)

MAUNO (tulee reippaasti vasemmalta). Anna! Kiitos luoja, että sain sinua vielä tavata.

ANNA. Mauno—sinäkö se olet. No, nythän kaikki selvenee. Jumalan kiitos! En tahdo vielä uskoa silmiäni, mutta olethan siinä kumminkin.

MAUNO. Olenhan minä tässä,—minä tyhmä, kunnoton, kelvoton ihminen,— pakana, turkkilainen—niin—en tiedä enkä tunne niin pahaa sanaa, joka minulle olisi tarpeeksi huono. Mutta kirottu olkoon tuo linnun piimä, tuo helvetin tulijuoma, joka järjen mieheltä vei ja teki hänen pedoksi, oikein ulvovaksi sudeksi,—niin, kirottu olkoon se liemi, iän ikuisiksi ajoiksi, sanon minä.

ANNA. Totta siis kaikki!

MAUNO. Totta—totta! Totta, että minä olen suurin heittiö maailmassa. Että ansaitsisin tulla hirtetyksi. Niin juuri, hirtetyksi. Mutta olkoon—enhän siitä oikeastaan tullut sinulle puhumaan. Ne viat selvitän kahden kesken oman itseni kanssa, näes, Anna, minä en voinut lähteä täältä, ennenkuin sain sinua vielä kerran nähdä, ja kuulla, että annat minulle anteeksi, ettet minua vihaa, vaikka sinulla tosin olisi siihen syytä. Tiedätkös, kun kaksi vuorokautta samoilin metsiä tuolla rauhattomana, niin päätinpä vihdoin lähteä täältä pois, lähteä kauvas merille, kuulumattomiin. Anna minulle ystävällinen sana, yksi ainoa vaan, sitten lähden. Täällä en voi hetkeäkään olla enää, maa polttaa jalkaini alla.

ANNA. Mitä minusta tahdot? Anna mun olla!

MAUNO. Mitäkö tahdon? Enkö sitä jo sanonut? Jäähyväisiä tulin sinulta ottamaan, ikuisiksi ajoiksi. Anna, tämä on eron hetki. Ja nyt sen tiedän, liian korkealle minä tavoitin, kun sinua rakastin—

ANNA. Vaiti, onneton! Rohkenetko ja julkeatko vielä rakkaudesta puhua?

MAUNO. Niin, se on totta, semmoisia sanoja en saa sinulle enää lausua, nyt vielä vähemmän kuin ennen. Anna minulle kätesi sovinnon merkiksi, Anna, ennenkuin lähden.

ANNA. Pois minusta, pois!

MAUNO. Niinkö kova sinä olet? Vaikka tiedät, ettemme enää koskaan toisiamme tapaa. Anna, Anna, elä tuomitse, elä ole liian ankara! Sinä et tunne miehen luontoa, etkä tiedä kuinka kovaa tuo taistelu on intohimoa vastaan. Ei ole niin kumma, jos jonkun kerran tappiolle joutuu, kukapa on vahingon veräjälle päässyt. Mutta katumusta ja parannusta kun tekee, niin voihan siitä ihminen vielä nousta. Suo minulle anteeksi, Anna, sitä vaan pyydän.

ANNA. Anteeksi! Juuri kuin sillä kaikki hyväksi muuttuisi! Ei, mene pois, minä vihaan ja inhoon sinua.

MAUNO. Sekö viimeinen sanasi?

ANNA. Parempaa et ole ansainnut.

MAUNO (hetken ääneti). Sanoinko sinulle, etten palaja koskaan, kun täältä nyt lähden?

ANNA. Kuulin tuon jo.

MAUNO. Koko elämässä emme enää toisiamme näe.

ANNA. Oi, josko se ei olisikaan ikinä tapahtunut.

MAUNO (taas hetken ääneti). No niin, minä teen niinkuin tahdot. Jää hyvästi, Anna!

ANNA. Jumalan haltuun!

OLLI (viheltää loitompana). Tänne miehet, ohoi!

ÄÄNIÄ. Tääll' ollaan. Ohoi!

OLLI (niinkuin ennen). Näettekö, tuo on Maunon puukko, minä sen tunnen, ja vereksiä jälkiä, hän ei ole täältä kaukana.

ANNA. Taivaan tähden—he tulevat. Onneton, kuuletko, he tulevat.

MAUNO. Niin, kuulenhan sen. Ne etsivät minua, Olli on kostonhimoinen.
No, antaapa heidän tulla. Tässä syntyy tuima ottelu.

ANNA. Pakene, Mauno, pakene, eiväthän ole sinua vielä nähneet. Voi, pakene pian!

OLLI (niinkuin ennen). Katsokaa tarkkaan pensaat ja puut!

ÄÄNET. Kyllä. Kiinni hän nyt joutuu, ei auta mikään.

MAUNO. Hyvästi, Anna! Minä lähden heitä vastaan.

ANNA. Ei, ei, elä, Jumalan tähden, mene! Hukassa olet, jos joudut heidän käsiinsä.

MAUNO. Minäkö! Ei hätää. Vielä on voimaa käsivarsissani. Tulkoon vaikka itse paholainen kimppuuni, en pelkää.

OLLI. Jäljet vievät taloon päin. Joutukaa, miehet!

ÄÄNET. Ei hän hullunakaan taloon kumminkaan liene mennyt.

ANNA (tarttuu Maunon käteen). Mauno, tuolta aitasta he eivät tiedä sinua etsiä.

MAUNO. Minäkö piiloon noita? Olenko minä jänis?

ANNA. Tule, tule, Mauno, joudu! He ovat täällä,—voi, silmänräpäyksessä he ovat täällä ja näkevät sinun. Elä inttaile, Mauno, vaan tottele minua!

MAUNO. Ei, elä pyydäkään! Sen verran minussa kumminkin ylpeyttä on, etten tuommoisia nahjuksia pakoon lähde.

OLLI (niinkuin ennen). Hän on mennyt joko niemeen tuonne taikka taloon.

ANNA. Nyt he jo ovat täällä. Voi, Mauno, sinä et minua rakasta, et vähääkään—

MAUNO. Enkö minä sinua rakasta, Anna?

ANNA. Et, sitä et tee, koska tuskaani et sääli.

MAUNO. Tuolla sanalla saat minun vaikka hirteen. (Menee pätevästi aittaan.)

ANNA (sulkee oven,—pane avaimen taskuun). Jumalan kiitos!

(Olli ja useita miehiä tulee vasemmalta.)

OLLI. Onko häntä nähty? Sano pian!

ANNA. Ketä onko nähty?

OLLI. Maunoa, tietysti, ketäs muuta.

ANNA. Niinkö Maunoa?

OLLI. Niin, niin, häntä juuri, veljesi murhaajaa, tuota konnaa. Vallesmanni käski ottamaan häntä kiinni, jos vaan käsiin saadaan, ja hetki sitten on hänen nähty kiertävän metsää tässä lähellä.

ANNA. Vai niin!

OLLI. Oletko kaiken aikaa oleskellut täällä kartanolla?

ANNA. Olen.

OLLI. Etkö ole huomannut hänen kulkevan tuosta ohitse niemeen päin? Etkö kuullut askeleitakaan?

ANNA. En.

OLLI (katsoo häneen epäillen). Sepä merkillistä.

ANNA. Merkillistä? Kuinka niin?

OLLI. Hän on siitä kumminkin kulkenut, taikka—

(Roinila tulee vasemmalta.)

ERÄS MIES. Siinähan jo Roinilakin tulee. Mihin te meistä eksyitte?

ROINILA. Toimitin miehiä ruumista haromaan.

OLLI. Parempi kun olisitte antanut heidän ensin auttaa meitä murhaajan kiinni ottamisessa.

ROINILA. Turhaa työtä. Ei suinkaan hän enää näillä meillä ole.

OLLI. On kuin onkin. Ellei maa ole häntä niellyt, luikertelee hän joko niemellä tuolla, taikka—

ROINILA. Taikka—?

OLLI. En tiedä, onko luvallista sanoa kaikkea, mitä ajattelee.

ROINILA. Sano sinä pois vaan!

OLLI. Epäilen vähän tätä taloa.

ROINILA. Mitä?

OLLI. Jos hän olisi täällä jossakin kätkettynä.

ROINILA. Oletkos hullu?

ERÄS MIES. No, Olli, jopa sinä nyt peräti.

ROINILA. Vanha Mustiko häntä täällä suojelisi? Sekö vaan!

OLLI. Maunolla on ystävä tässä talossa. Sen tiedätte kyllä yhtä hyvin kuin minäkin.

ROINILA. Ystävä? Tässä talossa? Hänellä, murhaajalla? Mies, ajattele vähän, ennenkuin puhut. Tuo on hävytöntä.

OLLI. Mitä siitä noin kiivastutte! Itse minun pakoititte ilmoittamaan ajatukseni.

ROINILA. Tiesinkö sinulle tuonlaisia päähän pälkähtävän? Tiesinkö, sanon minä, sinun tuolla tavalla tahtovan solvaista kunniallista taloani, jossa ei vielä ikänä ole murhaajia eikä muita pahantekijöitä suosittu?

ENSIMMÄINEN MIES. No, sanokaas muuta. Ei muitakaan pahantekijöitä, saatikka sitten semmoista, joka talon oman pojan on hengiltä ottanut.

TOINEN MIES. Ei noille Ollin tuumille voi muuta kuin nauraa.

KOLMAS MIES. Järjettömiä hän puhuu.

ENSIMMÄINEN MIES. Mutta kuinka kauvan tässä viivyttelemme aikaa?

TOINEN MIES. Niin, emmekö jo lähde tarkastamaan niemeä tuolla?

ROINILA. Parasta on. Menkää edellä, minäkin tulen, kun olen nuttua muuttanut. (Menee tupaan.) (Miehet menevät oikeaan.)

OLLI (erikseen). En ole kuitti epäluulostani sittenkään. Melkeinpä jäisin ennemmin tänne katsastamaan. (Astuu viivytellen miesten jälkeen, tuon tuostakin vilkaisten taakseen Annaan.)

ANNA. Mitä olen tehnyt? Mitä olen minä kurja tehnyt? Veljeni murhaaja hän on, ja minä häntä suojelen oikeuden kädeltä.

OLLI (väijyy oikealta). Minä pidän häntä silmällä kumminkin.

ROINILA (tulee samalla tuvasta). Sielläkö sinä vielä olet, Olli?

OLLI. Niin, jäin teitä odottamaan.

ROINILA. No, tule sitten tänne, että saamme välimme selväksi, ennenkuin menemme toisten pariin.

OLLI. Olemmeko epäsovussa?

ROINILA. Vieläkö sinä kysyt! Merkillinen mies. Viskaa mitä ilkeimmän syytöksen taloa kohtaan, eikä ole sitten asiasta tietävinäänkään. Etkö sitäkään minään pidä, että koetat alentaa sen mainetta, jota vaimoksesi tahdot.

OLLI. En tullut tuota ajatelleeksi. Anna näytti niin hätäiseltä, että minussa heräsi epäluuloa.

ROINILA. Minäpä tunnen ja takaan lapseni. Hän ei ole missään yhteydessä epäiltävään ihmisten kanssa.

ANNA (hiljaa). Voi, minua onnetonta!

OLLI. Enkä minä olisi Annaa ruvennut ahdistamaan, jos hän vaan puolella sanallakaan olisi luvannut minulle tulla. Mutta sitä hän ei ole tehnyt; päinvastoin kieltänyt.

ROINILA. Luuletko tuommoisilla keinoilla saavasi häntä suostumaan?

OLLI. En suinkaan häntä siihen millään saa. Anna ei kohtele ketään niin tylästi kuin minua. Onko ihme, jos toiseltakin viimein kärsivällisyys loppuu? Mitä siihen sanot. Anna?

ANNA. Anteeksi, isä, anteeksi! Minä koetan olla toisenlainen. Kun vaan tietäisin, millä voisoin kaikki sovittaa. Anna anteeksi, isä!—kuule, annathan?

ROINILA. No, no, elähän nyt suotta noin peljästy! Kas tuota! Oikeinhan se vapisee. Rauhoitu, rauhoitu laps'kulta! Eihän tässä mitään hätää ole.

ANNA. Lupaatkos antaa minulle kaikki anteeksi, isä? Minä teen, mitä ikänä tahdot, niin kovaa ei ole, jota vastaan nyt nurkuisin. Olen valmis menemään vaikka mihin—

ROINILA. Vaikka vihille?

ANNA (hämmästyen). Niin vihillekö?

ROINILA. Nooh?

ANNA. Vihille tai hautaan, yhdentekevä.

ROINILA. Siinä nyt näet, Olli. Mutta lähtään jo katsomaan, mitä ne miehet toimittavat tuolla niemellä. Taikka jos sinä menet niemelle, niin menen minä tarkastamaan, kuinka miehet harovat. (Mutisee menessään.) En tiedä, miten lienee, mutta minua vieläkin epäilyttää koko tämä juttu.

OLLI. Tuletko sinä jo lauvantaina pappilaan, Anna?

ANNA. Kuinka isä tahtoo.

OLLI. Kyllä hän aina tahtoo, tietäähän sen.—No, ja sinä olet nyt sitten morsiameni, vai kuinka? Jeeperi, pianpa se kävikin. Kai sinä vaan totta puhut, ettet pilkkaa.

ANNA. Luuletko minun tällä hetkellä olevan niin leikkisellä tuulella?

OLLI. Et siltä ainakaan näytä.—Mutta tokkohan minä maltankaan lähteä tästä niemelle, kun olisi paljon hauskempi jäädä tänne kaunista morsiantaan hyväilemään. Mitä sanot, Anna? Eikös se sinustakin olisi? Tules tänne likemmäksi.

ANNA. En—en ikinä.

OLLI. Noo,—mitä sinä suotta ujostelet? Tule nyt vaan!

ANNA. Mene niemelle, Olli!

OLLI. Enpä menekään, ennenkuin saan sinua vähän likistellä.

ANNA. Mutta he päästävät Maunon karkuun käsistään.

OLLI. Peijakas, sinä olet oikeassa. Sen he saattavat tehdä. Olin jo vallan unhottaa. (Katsoo Annaan.) Kun täytyy jättää juuri hausimmalla hetkellä. Mutta kosto ensin tuolle roistolle, onpa päiviä sittenkin vielä. (Menee oikeaan.)

ANNA. Mene,—mene iäksi! Tuhatta vertaa ennemmin hautaan kuin sinun omaksesi. Kuinka minä häntä inhoon!

MAUNO (koputtaa ovea). Kuinka kauvan minua kiusataan täällä?

ANNA (kavahtaen). Nyt hän voisi päästä heidän näkemättänsä. (Aukaisee oven.)

MAUNO. Joko he ovat menneet?

ANNA. He ovat niemellä tuolla. Jos kiiruhdat, niin voit heitä välttää.

MAUNO. Sinä pidät minua siis paljon väkevämpänä Ollia, koska niin pelkää meidän yhteen joutumista.

ANNA. Elä menetä aikaa turhilla puheilla! He saattavat palata milloin hyvänsä.

MAUNO. Yhä vaan noin kärkkäästi tahdot minusta päästä. Ja minulle ero on niin vaikea—niin äärettömän vaikea.

ANNA. Voi miksi viivyttelet? Tuolta luulen jo kuulevani ääniä.

MAUNO. Ethän ole minulle enää vihainen, Anna? Sano, ethän ole! Näes, se antaisi minulle kumminkin vähäisen lohdutusta tänlaisena hetkenä, jolloin jätän kaikki, kotomaani, sukuni, ystäväni, tuttuni,—kaikki, kaikki, mitä tähän saakka olen rakkaana pitänyt.

ANNA. Mauno,—vie minut mukanas! Vie minut pois täältä, kauvas, kauvas pois! Tee se, nyt heti, tällä hetkellä aivan! Elä viivyttele, lähtään pian, pian ennenkuin he palajavat tuolta niemeltä!

MAUNO. Mitä on tuo puhe?

ANNA (tointuen). Ooh niin, olenko järkeni menettänyt, vai paha henkikö minua yhä syvemälle vajottaa?

MAUNO. Pilkkaako sinä minusta teet, vai—?

ANNA. Niin, tietysti, etkö sitä kohta ymmärtänyt. Olen niin leikkisellä tuulella. Todeksiko sen otit?

MAUNO. Ei, niin hullu en kumminkaan ollut, vaikka typeryydessäni olen toivonut sinun kylmässä sydämessäsi löytäväni pienen pientä hellempään tunteen oiretta. Nyt viimeinkin huomaan sen turhaksi. Jos sinulla sydäntä on lainkaan, on se kovempi kuin kivi tuossa. Ja nyt jätän sinun rauhaan. Jää hyvästi—ainaaksi! (Menee kiivaasti vasempaan.)

ANNA (vaipuu kivellet). Hän on poissa—poissa! Mennyt on nuoruus, elämä, toivo, rakkaus. Mennyt on kaikki, kaikki!

(Esirippu alas.)

KOLMAS NÄYTÖS.

(Sama paikka. Roinila vestää jotakin tarvekalua; Anna seisoo vaaleana hänen vieressään.)

ROINILA. Mitä kujeita sinulla taas on? Johan olet antanut Ollille lupauksesi, et siitä enää mihinkään pääse.—Inhoot häntä, sanot? Joutavia! Kyllä se kaikki katoa, kun naimiseen tulet.

ANNA. Ei, ei! Se ei koskaan katoa, vaan kiihtyy kiihtymistään. Isä—vaadi minulta kaikkea muuta,—vaadi, mitä ikänä tahdot, mutta elä pakoita minua naimiseen vastoin tahtoani!

ROINILA. Entä lupauksesi?

ANNA. Niin, lupaukseni! En ollut silloin täydellä järjellä, kun sen annoin. En totisesti ollutkaan.

ROINILA. Luulen pikemmin, että olit järkesi menettänyt jo sitä ennen.

ANNA. Mitä tarkoitat, isä?

ROINILA. Arvelen vaan, että kun nuori tyttö noin kammoo miehelle menemistä, tapahtuu se siitä syystä, että hän on mieltynyt johonkuhun toiseen.

ANNA. Ja jos niin olisikin? Jos kovan onnen sallimuksesta hän rakastaisi erästä, joka iäksi on kadonnut ja jättänyt jälkeensä vaan kolkon muiston? Eikö siinä jo surua hänelle enemmän kuin kantaa voi? Miksi sitten kahta kauheampaa kuormaa hänelle sälytetään?

ROINILA. Siinä se nyt oli. Tuota juuri odotinkin. Sinä onneton rakastat veljesi murhaajaa.

ANNA. En voi muuta. Omatunto soimaa, rintaa polttaa ja kirveltää kuin tulessa,—enkä sittenkään voi muuta.

ROINILA. Ohhoo sentään, mitä surua täällä annetaankin ihmisen lapsistaan nähdä! Eikö siinä jo kylliksi, että Eero järven pohjassa makaa, vieläko sinunkin tähtesi on minulla murheen päiviä odotettavana?

ANNA. Iloksi tahtoisin olla sinulle, isä; mutta elämäni on kuin pimeä pilven ranta, se varjoja vaan luo kaikkialle.

ROINILA. Ei totta totisesti, tämä ei kelpaa. Muutos tässä tulla pitää, lailla millä hyvänsä. Ei käy muuten laatuun.

ANNA. Josko saisit mun multaan peittää, isä, parempaa muutosta emme toivoa voi.

ROINILA. Elä puhu noin! Mikä minulle, miesparalle eteen tulisi, jos viimeisenkin lapseni kadottaisin? Ole, Herran nimessä, ennen naimatonna vaikka kaiken ikäsi, en välitä muusta, kun vaan tulisit terveeksi taas ja virkeäksi.

ANNA. Sinun tähtesi tahdon koettaa, isä.

LEENA (tulee tuvasta) Mikä ihme sille Ellille on tullut, kun ei koko päivänä palaja kaupungista? Johan tällä ajalla olisi ennättänyt sen seitsemän kertaa siellä käydä.

ROINILA. Tosiaankin! Hän viipyy merkillisen kauvan. Mutta ehkei hän ole saanut maitoa pikemmin kaupaksi menemään.

LEENA. Semmoista erää! Olisi hänellä ollut edes kuormallinen, mutta kaksi pientä putinaa vaan.

ROINILA. Maltas, tuoltapa jo luulen kuulevanikin hänen äänensä.

ELLI (kulissien takana). Ptruu! Kas niin. Kiitoksia nyt vaan, Paavo. Teitpä oikein hyvän työn kun otit minua kärryihisi. Mitä sanot? Eikö kestä kiittää? Kestäpä hyvinkin, sillä vähintään tuntia ennemmin pääsin sillä tavalla kotiini. Ptruu! Pidä, herran tähden, ohjaksista, Paavo, meneehän hevosesi maantien yli. Enemmän vielä oikealle! Noin. Hyvästi, hyvästi! (Tulee esiin, kantaen molemmissa käsissään maitohinkkuja.)

LEENA. Hevosessa pääsit ja sittenkin olet näin kauvan viipynyt.

ELLI. Elkää riidelkö, Leena, minulla on hyviä uutisia.

ROINILA. Onko Mauno saatu kiinni?

ELLI. Maunosta ei puhuttakaan. Mutta tiedättekö mitä! Eero elää. Niin totta kuin tässä seison: Eero elää.

ROINILA. Mitä sanot?

ANNA. Tapahtuuko ihmeitä!

LEENA. Eero elää! No, ei tässä maailmassa!

ELLI. Niin, voitteko ajatella kummempaa! Minä seison torilla ja mittaan parastaikaa maitoa eräälle vaimolle, kun sattumalta luon silmäni torin toiseen päähän ja näen Eeron juuri samassa pujahtavan kulmasta eräälle kadulle. Totta totisesti, hinkku oli kerrassa pudota käsistäni, niin minä sekä hämmästyin että ihastuin yhtä haavaa. Olisin heti juossut hänen jäljessään, mutta täytyihän mun ottaa rahat maidosta ensin; ja suurimmaksi kiusakseni oli vaimon kukkaronnauha päälle päätteeksi mennyt umpisolmuun. Kun sitten vihdoin ja viimein pääsin rientämään sinne päin, johon Eeron näin menneen, oli hän jo kadonnut,—ei missään merkkiäkään enää koko miehestä, vaikka kuinka olisin tähystellyt.

ANNA. Mutta olikohan se Eero! Voi—ellet vaan erehtynyt.

ELLI. Erehtynyt? Enkö minä Eeroa tuntisi, vaikka virstan päässä! Kasvoja en tosin nähnyt, mutta vartalo, pituus, käynti ja koko ryhti oli juuri kuin Eeron, ja hän se oli, siitä ei mihinkään pääse.

LEENA. Kun et sentään kuulustellut paremmin.

ELLI. Enkö sitä tehnyt sitten! Juoksinhan kuin mieletön kadulta toiselle ja kyselin kyselemistäni ihmisiltä, jotka vastaani tulivat. Yksi luuli nähneensä ihka semmoisen miehen siellä, toinen täällä, ja minä lensin paikasta paikkaan, mutta aina vaan turhaan. Viimein olin jo nääntymäisilläni ja tuskin olisinkaan kotvalle aikaa jaksanut kotia tulla, ellei Paavo onneksi olisi minua hevoseensa ottanut. Niin—tässä on rahat maidosta, isäntä, neljäkymmentä penniä kannulta,—en saanut enempää, vaikka olisin itkenyt.

ROINILA (paneerit liivinsä taskuun). Ja sinä olet varma siitä, että se oli Eero, jonka näit kadun kulmassa?

ELLI. No aivan. Ei siinä epäilemistä ollenkaan. Eero se oli, saatte luottaa siihen. (Ottaa kinkut, jotka on laskenut maahan, ja vie ne penkille tuvan luokse.) Näissä ei enää ole pesemistä; kaupungissa ne jo huuhdoin hyväksi.

LEENA (kaataa niihin ämpäristä kylmää vettä). Pannaan sentään kylmää vettä niihin, etteivät tule happamiksi.

ELLI. Mitä hyvää saisimmekaan päivällisiksi, Anna? Ehkä on hän jo kohta täällä. Laitetaan nyt mitä parasta.

LEENA. Voipuurosta hän eniten pitää. Jokohan menen panemaan tulelle, Anna?

ANNA. Elkäämme hätäilkö! En luule kiirettä olevan.

ROINILA (paneerit kirveensä ja työnsä pois). Mutta minä en saa rauhaa, ennenkuin lähden tästä kaupunkiin. Eihän mahda niin hullusti olla, etten siellä pojasta selkoa saa.

ANNA. Elä rupea, isä, turhia toivomaan! Pelkään Ellin pettyneen.

LEENA. Niin,—että jos hyvinkin on kaikki erehdystä vaan. Eihän sitä tiedä. Minuakin asia vähän arveluttaa. Kuinka olisi Eero koskesta elävänä kaupunkiin päässyt!

ROINILA. Mutta jos hän ei ole koskessa ollutkaan. Minusta on koko ajan tuo murhajuttu tuntunut niin eriskummalliselta ja nyt rupean sitä tykkänään epäilemään. Entä kun onkin kaikki vaan akkaväen loruja. Hullu, kun ollenkaan otin sitä korviini. (Puuhailee edes takaisin, paneerit liivinsä nappiin, hakee nuttunsa aitasta.)

LEENA. Akkaväen loruja? Eikö tässä jutussa miehet liene yhtä paljon suutansa pieksäneet kuin akatkin. Mutta tapahtukoon mitä hyvänsä, aina siitä vaimoväkeä syytetään.

ROINILA. Akka se kumminkin oli, joka tään huhun alkuun pani, sitä ei kukaan voi kieltää.

ANNA. Voi, isä kulta, elä päätä sitä ennen aikojaan tyhjäksi huhuksi vaan!

ROINILA. Ja mitä syytä sinulla on epäillä Ellin puhetta?

ANNA. Kun Mauno itse minulle tunnusti asian, kovissa tunnon vaivoissa kuin oli.

ELLI. Mauno itse? Mitä hän puhuu?

LEENA. Milloin olisit häntä sen jälkeen tavannut?

ROINILA. Hän hourii.

ANNA. Niin, te ette tiedäkään. Silloin kuin miehet tältä tienoolta etsivät Maunoa, tuli hän luokseni ja minä—niin, en tiedä, mikä minun oli, mutta minun täytyi koettaa pelastaa häntä heidän käsistään. Puoliväkisen sain hänen menemään tuonne aittaan ja vasta sitten kuin miehet olivat niemelle päin lähteneet, päästin hänet sieltä pois.

LEENA. Herra hyvästi siunaa! Suojeliko hän veljensä murhaajaa?

ROINILA (jamaten). Niin, suojeliko! Kaikki sen Leenankin päähän menee. Etkö näe, että tyttö on sekaisin vallan? Ja ihmekö se on? Kuinka hänen heikko verensä voisi tätä kaikkea kestää? Lämmittäkää sauna ja kylvettäkää ja hierokaa häntä, minä lähden nyt. (Menee kiirein askelin vasempaan, mutta töyttää Sannaan, joka juoksujalkaa tulee samalta suunnalta) Herran poika!

SANNA (läähättäen). Hän tulee! Hän tulee!

ROINILA. Joko? Missä? Sano pian!

SANNA. Tuolla, tuolla! Voi pahanen päivä, kuinka olen hengästynyt! (Puhaltelee ja pitelee sivuistaan.)

ROINILA. Näitkö häntä?

SANNA. Totta kai, mistä sen muuten tietäisin. Puuh—puuh—puuh!

ROINILA. Maantietäkö hän tulee, vai oikotietäkö?

SANNA. Maantietä, maantietä. Tuossa paikassa hän on täällä. Minä juoksin edeltäpäin teille sanaa tuomaan.

ROINILA. Hän on jo sitten varsin likellä. Kaupungista päin hän, tiedämmä, tulee?

SANNA. Eikä,—ei! Tuolta ne tuovat häntä järveltä päin.

ROINILA. Ne tuovat? Järveltä? Eeroa? Mitä sinä horajat?

SANNA. Eeroa? Herra siunaa, kuka tässä vainaasta puhuu? Ei—Maunoa siellä tuodaan, Maunoa—entistä renkiänne, murhaajaa,—ymmärrättekö nyt? Pystyykö päähänne?

ROINILA. Kyllä, kyllä.—Soo—vai hän siellä tuleekin. No, se on toinen asia.

ANNA. Tuovatko he Maunoa? Hän on siis kuitenkin joutunut kiinni?

SANNA. On kuin onkin, se kojari. Takaan minä Ollin. Hän minkä päähänsä panee, sen myöskin perille vie. Ilman häntä nyt Mauno kauniisti seilailisi vapaana miehenä tuolla merellä.

ROINILA. Kas poikaa. Sinnekö hän aikoi?

SANNA. No, sinne vaan. Ei hänellä pienet tuumat olleetkaan. Mutta Olli arvasi kaikki. Viisas mies, mahdolloman viisas mies, tuo Olli. Sanotaan hänen täällä Annaa friiastelevan. Kuinka sen asian laita lienee? Niin, niin, tyttö! Elä yhtään ujostele! On niitä naitu rumempiakin, saati tuommoista ruusun kukkaa. Jesta varjele! Kyllä sen arvaan, kuinka miesten mieli sinuun palaa.

ROINILA. Mitä joutavia! Tyhjää puhetta kaikki tyyni. Ei siinä jutussa perää ole.

SANNA. No, en minä tiedä, mutta niin kuulin vaan kerrottavan tuolla kylällä. Eikähän sitä minulle tarvitsekaan tunnustaa, ei suinkaan. Vaikka—ei sillä—kyllä se minulla salassa pysyisi, jos tietäisinkin, siitä ei epäilemistä. Vai kuinka? Luuletteko, että rummuttaisın sitä ympäri kylää?

ROINILA. Eihän toki, mistä meille semmoinen epäluulo mieleen johtuisi?

SANNA. Sitähän minäkin.

LEENA. No, ja Olli se sitten sieppasi Maunon kiinni?

SANNA. Niin, Ollihan sen teki. Kovasti oli mies riehunut ja tehnyt vastarintaa, mutta mitä auttoi hänen, aseettoman, viittä, kuutta aseellista vastaan,—ei ikinäs mitään. Paiskattiin maahan vaan, että kellahti.

ELLI. Ja Mauno? Tunnustaako hän tehneensä tuon rikoksen?

SANNA. Tunnustaa? Johan nyt. Kaikkia sinä kysytkin. Koska ennen on rikoksen tekijä rikostaan tunnustanut? Ei, häntä pitää ensin peloitettaman, houkutelaman, kyseltämän ristiin, rastiin ja piinattaman. Kyllä minä tietäisın—kuulkaas, nyt ne tulevat. (Töminää kuuluu.)

LEENA. Huuh,—oikein kylmät väreet käyvät läpi ruumiini.

ANNA (vavisten). Auta taivas!

OLLI. Ole päristelemättä siinä! Et sinä meidän kynsistämme pääse, vaikka mikä olisi.

ERÄS MIES. Näin koreasti me vaan miestä viemme, näin.

(Mauno, Olli ja muutamia miehiä tulee esiin.)

OLLI. No, Roinila, mitäs sanotte? Eikös tuo peto ole meillä kiinni nyt?

MAUNO. Peto sinä olet itse ja petoja olette kaikki, jotka salassa väijytte ja karkaatte monissa miehin yhden kimppuun.

OLLI. Niin, kyllä sen uskon. Sinun mielestäsi olisi, tiedämmä, ollut parempi, jos murhaajan olisimme antaneet rauhassa karkuun päästä. Näes, Anna, kuinka ohraisesti tuon veijarin kävi. Et taida kauppojasi katua, vai mitä? Kyllä saisit nyt aika lailla itkua pusertaa, jos olisit hänen kanssaan komplottiin ruvennut.

MAUNO. Kiusa ja kuolema! Ilkutko vielä? Katso, etten vimmastu!

OLLI. Ja sinun vimmaasiko me pelkäisimme. Ha, ha, ha, oikein naurattaa. Mutta arvatkaas, hyvä väki, kuinka vallesmanninkin silmät pystyyn käyvät, kun näkee, että peri perältäkin saimme tuon roiston kiinni. Ei hän sitä enää ollenkaan toivonut.

MAUNO. Luulet nyt suurenkin urotyön tehneesi. Varjele meitä! Ehkä saat tästä vielä kunniamerkin rintaasi.

ROINILA. Mauno, ilmoita meille totuus? Oletko tehnyt sen työn, josta sinua syytetään?

MAUNO. Ettekö sitä tiedä te, jotka minun kiinni panette ja revitte minua pahemmin kuin koiraa?

OLLI. Miks'emme sitä tietäisi?

SANNA. Samaa minäkin sanon, miks'emme sitä tietäisi.

MAUNO. No, mitäs sitten kysytte?

LEENA. Siinä sen nyt kuulit, Elli.

SANNA. Ja minä olen valmis vaikka tällä hetkellä panemaan kaksi sormea kirjalle—

MAUNO. Pane kaikki kymmenen yksin tein.

SANNA. No, vaikka kaksikymmentä, jos niin vaaditaan ja jos Luoja olisi minulle niin monta antanut.

MAUNO. Käytä varpaitasi lisänä, sillä siitä pulasta pääset.

SANNA. Hyi, jumalaton sinua! Ettet vähän häpeä! Varpaitaniko minä kirjalle panisin! Kuulkaa päälle te kaikki, vieraitten miesten puolesta! Hän herjaa lakia ja korkeaa oikeutta. Käskee minua vannomaan varpaillani. Mutta malta sinä, sen vietävä! Kun tämä rotakollaan pannaan, niin muistat sinä ne sanat sanoneesi, niin, muistat vaan. Nauratko siinä vielä? Totta totisesti, hän sietäisi saada vähän selkäänsä.

OLLI. Ehkä annamme hänelle pienen löylytyksen hyväksi aluksi.

ANNA. Katala!

ROINILA. Se on vastoin lakia ja oikeutta!

OLLI. Ei ole ketään vierasta miestä, jos jokainen lyö. Ja minä aloitan. Tuokaa ruoska tänne, sormieni päitä jo kutiaa.

SANNA. Kas, se minulle mieleen. Kyllä minä—(Aikoo lähteä ruoskaa hakemaan.)

ROINILA. Ei yhtään ruoskaa, sanon minä. Sinä et tiedä. Olli, että Elli tässä väittää kaupungissa nähneensä Eeron ihka elävänä.

OLLI (peljästyä). Eeronko? Loruja!

MIEHET. Kuinkahan tuon on? (Hellittävät kätensä Maunosta.)

OLLI. Elkkä helsingissä! Minkätähden hellitätte? Hän karkaa käsistämme.

MIEHET. Mutta jos Eero elää?

OLLI. Vielä vain. Eihän se ole mahdollista. Tyttö on pettynyt ja luulee jotakin toista Eeroksi.

SANNA. Niin, taikka on vainaja kummitellut hänen silmissään. Kerrankos semmoista tapahtuu, että kuolleet näyttäytyvät jälkeen jääneille, varsinkin, jos tavattomalla kuolemalla ovat täältä erinneet. Muistan vielä kuin eilisen päivän, miten Maija vainaja, jonka härkä puski, käveli jäljessään metsäpolkua ja seului seulomistaan—näin—näin, tällä lailla—tällä lailla, ja ihan oikealla seulalla, tiedättekö, hän seului. Minä pelkäsin, että polveni vapisivat ja koetin rientää eteenpäin, taakseni katsomatta. Mutta silloinkos vainaja alkoi huokaella, jotta metsässä semmoinen outo humina kuului: uuh, uuh, uuh—kyllä on sielun seulomista ruumiin rumissa töissä. Hyi, selkääni vieläkin pöyristelee, kun sitä ajattelen.

LEENA. Vai sillä tavalla hän sanoi. »Kyllä on sielun seulomista ruumiin rumissa töissä.» Niin, niin, kai se niin on—on kai. Hyvä Jumala sentään, meitä syntisparkoja!

ELLI. Mutta se ei ollut mikään kummitus, jonka minä näin,—vaan Eero itse, elävänä ihmisenä, uskokaa tai ei.

SANNA. Herra siunaa,—niin, eläviksi ihmisiksi heitä ihan voisi luulla, —sen minä parhaiten tiedän. Ellen omilla silmilläni olisi nähnyt Maijaa ruumiina laudoilla, olisin totta maarin vannonut hänen—.

Mutta kuules! Katsoitko jalkoja? Niissä on aina paras merkki. Kummituksella on toinen jalka kumminkin kaviona, ellei molemmat.

ROINILA. Olkaa jo vaiti! En viitsi kuunnella enempää. Kaupunginko kaduilla, keskellä päivää, kummitukset liikkuisivat? Jopa nyt jotakin.

SANNA. No, kas! Etteikö semmoista ihmettä ennen ole tapahtunut. Voi, voi, paljon suurempiakin voisin teille kertoa, jos niiksi tulee. Kun kerrankin—

OLLI. Olkoon kuinka hyvänsä, mutta siitä vaan panen pääni pantiksi, ettei Elli kaupungissa Eeroa nähnyt. Mitä hän siellä tekisi, jos olisikin elossa vielä?

ROINILA (kynsäisee korvallistaan). Sepä se juuri on, jota en minäkään ymmärrä.

ENSIMMÄINEN MIES. Eikös jo jatketa matkaa vallesmanniin? Kuullaan, mitä hän asiasta arvelee.

TOINEN MIES. Olli lupasi meille ryypyt, jos tähän taloon poikkeisimme.

ROINILA. Vai niin. No, käykää sitten tupaan kaikki, kyllä minä Maunosta huolen pidän sill'aikaa. Anna, mene sinne antamaan heille ryypyt!

ANNA (tekee vastenmielisen liikkeen).

LEENA. Antakaa, minä sen teen. Ja tule pois, Elli, sinäkin jo työhön, ettei koko päivä tässä hukkaan mene.

(Leena, Elli ja miehet menevät tupaan.)

SANNA (erikseen). Eikös minua käsketäkään? (Rykii ääneen.) Äh—äh—kieli oikein kuivaa suulakeen näin kuumalla ilmalla;—äh—äh—ja kurkkukin on niin karhea, että kirpelehtelee, äh, äh!

ROINILA. Mene sinäkin, Olli, saamaan vähän virvoitusta!

OLLI. Enpä vaan jätäkään teitä tänne yksin tuon veijarin kanssa. Kun semmoisella vaivalla hänen kiinni sain, niin totta myöskin katson, ettei hän samalla irti pääse. Ehkä olisikin viisaampaa, jos panisimme hänen köysiin. Tiesi, mitä hänellä lie mielessä.

ROINILA. Suotta se on. Kyllähän kaksi miestä aina voi yhden hallita.

SANNA (hiipielee aitan luo). Minä täällä katselen ja katselen, mutta hakee menneenvuotista lunta. Ei mahda olla köyttä koko talossa? Kas tuossa kumminkin löysin. Eiköhän tämä kestäisi?

MAUNO. Se on oivallinen. Pitäisipä muorin nyt saada edes ryyppy kaikista vaivoistaan.

SANNA. Niin, hi, hi, hi, ei maar' pieni ryyppy pahaa tekisi, hi, hi, hi,—aina se vähän priskaa kun sydäntä hiukaisee, vaikka en minä juuri muuten viinaan menevä ole.

ROINILA. Kyllä Leena antaa, jos menette tupaan.

SANNA. Suuri kiitos, hi, hi, hi, paljon kiitoksia! (Erikseen.) Ei tuolla Mauno pahalla hullumpi sydän sentään olisi. (Menee tupaan.)

OLLI (on koetellut köyden vahvuutta). Jos sitten köyttäisimme miestä.

ANNA. Antakaa hänen olla! Miksi noin menettelette hänen kanssaan?

MAUNO. Köyttäkää päälle vaan, ja pankaa vaikka rautoihin, jos mielenne tekee. Ei haittaa yhtään.

OLLI. Ei haittaakaan. (Sitoo.)

ANNA. Isä, elä salli! Muista kuinka monta vuotta Mauno sinua uskollisesti palveli!

ROINILA. Niin, Olli, onkohan tuo tarpeellista?

OLLI. Mitä se Anna puhuu? Uskollisesti? Vaivaista uskollisuutta. Kun ei saanut tytärtä itselleen viekoitteluksi, niin ottaa pojan hengiltä. Kannattaa sitten vielä uskollisuudesta puhua.

MAUNO. Sanos muuta. Sido kovempaan!

ROINILA. Mutta yhtäkaikki—elä, elä pane, Olli!

OLLI. Mitä tyhjää. Parempi kuin auttaisitte minua.

ANNA. Sitokaa sitten minut myöskin! On minussa yhtä paljon syytä Eeron kuolemaan kuin Maunollakin.

OLLI. Sinullako? Ole, herran nimessä, hiljaa, etteivät kuule tuonne tupaan semmoista puhetta!

ROINILA. Hän on sairas ja hourii. Minä pöllö, kun en antanut Ellin tuoda rohtoja kaupungista. Eivätkä naisetkaan pitäneet hänestä huolta, vaikka pyysin. (Huutaa) Elli! Leena!

ANNA. Kuulkaa ensin, mitä sanon. Minä se olin, joka oikeillani ja ylpeydelläni Maunoa kiihoitin ja sain häntä semmoiseen mielenvimmaan, ettei hän tiennyt mitä teki. Olen siis alku ja juuri koko onnettomuuteen, eikä häntä yksin saa rangaista, vaan minua silloin myöskin.

OLLI. Senkö verran sinulla syytä olikin? Ha, ha, ha, en voi sinulle muuta kuin nauraa. Ole huoletta, tyttöseni. Vaikka olisit vielä kahta vertaa ylpeämpi ollut hänelle, ei sinua laki siitä nuhtele, enkä minä liioin.

MAUNO. Sen uskon.

ANNA. Eikö sitä miksikään lueta? No, hyvä! Ehk'ette välitä siitäkään, että taiten ja tahallani kätkin Maunon tuonne aittaan ja säilytin häntä siellä, sillä välin kuin te turhaan etsitte häntä tältä niemeltä.

MAUNO. Ah—siitäkö syystä siis! Nyt silmäni aukenevat.

OLLI. Tuhannen tuhatta! Valehteletko sinä, vai oletko järkesi menettänyt? Taikka Jumal'avita—olisiko aavistukseni kumminkin ollut oikea!

ROINILA. Elä nyt tyhjästä tuommoista meteliä nosta! Tyttö on vallan sekaisin, onhan se selvää.

ANNA. Mauno voi todistaa puheeni.

OLLI. Ja mitä siihen sanot, sinä?

MAUNO. Hm.—Totta on alku ja loppu, mutta keskiväliä en takaa.

OLLI. Puhu selvemmin.

MAUNO. Totta on, että Anna minua kiihoitti, totta myöskin, että hän kätki minut aittaan.

OLLI. Ja suojeli sinua minulta. Tulimmainen helvetti! Mitä ajattelit silloin, Anna? Hyvästä lykystä suosit häntä vieläkin ja olet minua vaan narrinasi pitänyt. Haa—silloin sinun paha perii, tyttö,—ei armoa yhtään. Sano totuus! Tunnusta kohta kaikki,—taikka—herra varjele—tästä ei hyvä seuraa. Taidat rakastaa häntä, vai?

ANNA. Niin on,—minä rakastan häntä.

MAUNO. Pettivätkö korvani? (Irroittaa itsensä ja hyppää Annan rinnalle.) Anna—ethän voi, ethän vaan pilkkaa taaskin?

ANNA. Kuinka voisin pilkata tänlaisena hetkenä?

MAUNO. Ja sinä siis rakastat minua totisesti? Anna, sano vielä kerran nuo sanat.

ANNA. Sinua rakastan, Mauno,—kaikesta huolimatta rakastan sinua kuitenkin. Niin, kuta onnettomampi olet, sitä enemmän sinua rakastan. Näes, turhasta ylpeydestä sinua ennen karkoitin luotani, kun häpesin tunnustaa rakkauttani köyhään renkimieheen. Mutta nyt julistan vaikka koko maailmalle; tätä vainottua vankia minä rakastan, hänen kanssaan tahdon jakaa häpeän ja kärsimiset, hänen omansa tahdon olla, häntä seurata mihin ikinä tiensä vieneekin,—olkoonpa vaikka Siperian äärimmäisiin kolkkiin. Eikö totta, Mauno, yhdessä kestämmme kaikki kovan onnen iskut, eikä mikään valta maailmassa saa meitä toisistamme eroittaa.

MAUNO. Suuri Jumala, onko tämä kaikki totta? Anna—rakas tyttö—sano, etten ole järjeltäni, ettei tämä ole unta eikä mielenhourausta, vaan että sinä, sinä itse nyt lepäät rintaani vasten? Ooh, kuinka silmiäni huikaisee, onpa toden totta, kuin olisi taivas äkkiä auvennut eteeni.

OLLI. Kyllä sen pian hornaksi muutan.

ROINILA. Mikä, herran nimessä, tästä lopuksi tulee?

MAUNO. No, mikäs muu kuin onnellinen avioliitto, jos siihen suostutte, isäntä. Uskokaa minua, ei mikään rikos tahraa nimeäni eikä rasita omaatuntoani, vaan puhdas on käsi, jolla Annan nyt syliini suljen.

ANNA. Mitä sanot, Mauno? Etkö olisikaan Eeroa—

MAUNO. Eeron suhteen olen viaton, luota siihen tyttöseni.

ANNA. Kuinka? Miksi sitten toisin sanoit?

MAUNO. Erehdystä kaikki. Luulin sinun tarkoittaneesi vallan toista. Tiedäthän—tuota rajua elämääni sunnuntai-iltana, ja Ollin taas arvelin silloin tappelemisen tähden minua hakevan.

ANNA. Jumalan kiitos! Nythän siis on kaikki hyvin. Isä, kuulitko, Mauno on viaton.

ROINILA. Ja Eero elossa, olenhan sen jo aikaa sanonut.

OLLI. Se ei ole totta, ei ikipäivinä. Saadaan vielä nähdä—(Aukaisee tuvan ovea.) Miehet, hoi! Ettekö ole jo kulahuttaneet ryyppyä kurkkuunne siellä?

SANNA. Jo ollaan, jo! (Tulee juosten, voileipä kädessä, jota syödä ahmii.) Mikä täällä on hätänä?

OLLI. Nuo kaksi ovat vietävät vallesmanniin. He ovat liitossa keskenään ja saadakseen talon haltuunsa ovat he yksissä neuvoin ottaneet Eeron hengiltä.

ROINILA. Mikä hävytön syytös.

SANNA. Elä heikkarissa! Nuoko molemmat? Anna ja Mauno? Nytpä minä vasta kummia kuulen. (Pistää viimeisen palan suuhunsa, nuolee sormiaan ja hieroo niitä pyyhkien kupeihinsa.) No, ei kiitetä. Vai semmoisia peijuoneja te olettekin!

OLLI (tarttuu Annan käsivarteen). Matkalle pian!

MAUNO. Minua yksinäni viekää; antakaa Annan olla!

OLLI. Molemmat, sanon minä. Mitä ne miehet siellä kuhvivat, kun eivät tule?

SANNA. Tupakoimaan jäivät. Eiväthän ne pahukset kesken henno piipusta erota, kun sen vaan hampaihinsa saavat.

MAUNO. Ei tässä miehiä tarvitakaan. Vapaaehtoisesti lähden kanssanne vallesmanniin, jos Annan vaan rauhaan jätätte.

OLLI. Hänen sinne kumminkin vien, jos en ketään muuta.

ROINILA. Minun lastaniko sinä julma viet herrojen säikytettäväksi?

OLLI. Ei auta, vaikka hän olisi itse pääenkelin lapsi.

ANNA. Mauno, lähtekäämme! Tehkäämme niinkuin hän tahtoo! Elä ole milläsikään, isä, kyllä asia pian selvenee.

ROINILA. Ja tuolle konnalle minä aioin tyttäreni antaa.

OLLI. Kyllä minä näytän, ketä tässä pilkkana pidetään. Mars, tielle nyt!

SANNA. Ja minä lähden mukaan.

EERO (laulaa kulissien takana). [Kansanlaulu.]

"Nuoren miehen elämä, se on niin moness' vaarass',
Niinkuin ihana omenapuu on valtamaantien haarass'."

ELLI (tulee kiireesti tuvasta). Eero tulee! Eero tulee! Minä näin hänen jo kammarin ikkunasta.

LEENA (tulee myöskin). Mutta olkaapas vaiti! Kyllä se minunkin silmissäni oli aivan kuin Eero.

ELLI. Minä juoksen häntä vastaan.

ROINILA. Pysy alallasi! Pian se nähdään, onko Eero vai joku muu.

EERO (niinkuin ennen). [Kansanlaulu.]

"Nuoren miehen elämä on häilyväinen täällä,
Niinkuin veden pisarainen haavan lehden päällä."

EERO (tulee iloisesti esiin; huutaa aidan takana). Heleijaa! Terve taloon!

(Matti tulee Eeron jäljessä).

ELLI (riemulla). Eero!

OLLI. Kirottu!

LEENA. Hyvä Jumala, tuossa hän nyt on ihka elävänä! Kiireesti vaan voipuro tulelle! (Rientää tupaan.)

SANNA (avosuin Eeroa kohden, joka vielä on aidan takana. Ottaa sitten kauhistuen monta askelta taapäin). Kummitus. Herra siunatkoon ja varjelkoon, kummitus se on, ettekö näe. Pappia! Tuokaa pappia häntä manaamaan! Pappia, pappia, pappia!

EERO (pysähtyy). Mikä eukkoa vaivaa? (Äkkiä totisena nostaa kätensä pystyyn, ottaa hitaita askelia Sannaa kohden ja lausuu kumealla äänellä.) Hoh—hoo! Hoh—hoo! Vaikea on maata maan alla ja odottaa tuomiopäivää.

SANNA (poistuu takaperin, silmät pyöreänä pelvosta). Auttakaa, hyvät ihmiset, auttakaa, hän tappaa minut!

MAUNO. Koeta manausta!

SANNA. Thyi kolmasti, thyi, thyi! Seis, ja mene tiehes, sinä manalan asukas! Mitä meistä tahdot, me olemme kristityitä ihmisiä. Pakene täältä ja mene takaisin koskeen, josta tullutkin olet, siksi kuin naaromisella sinun ylös saavat! Thyi, thyi, ei se mene, thyi, thyi, thyi! Tulkaa avuksi; minulta uupuu voimat. Sydän pamputtaa kuin vasaralla ja polveni vapisevat,—en jaksa enää.

ROINILA. Eero, mitä vehkeilet siinä, junkkari! Oletkos siivolla, taikka minä sinun opetan.

EERO (kääntyy nauraen Sannasta ja lausuu luonnollisella äänellään).
Terveisiä kaupungista, isä!

ROINILA. Sinä hulivili, kun olet meille semmoista surua ja harmia saattanut. Pitäisipä sinua nyt torua aika lailla, sietäisit sen.

EERO. Elä puhu mitään, isä, ennenkuin kuulet asian laidan.

SANNA (hiipielee varovasti Eeroa kohden). Totta toisen kerran—eihän sillä, näemmä, kavioita olekaan, vaan oikeat, ihan oikeat ihmisen jalat ja tavalliset miehen saappaat.

ROINILA. Onpa aivan kuin sadan leiviskän paino olisi hartioilta nostettu.

ELLI. Ja meitä kerrassa olisi viskattu maailman huolista taivaan iloon.

EERO. Ja enkelitten pariin. Juuri niin minustakin tuntui, kun näin sinut, Elli. Oliko sinulla edes ikävä minua, tyttö?

ELLI. Vielä vain. Ei vähääkään.

EERO. Onkohan tuo totta? Näytävä silmiäsi vähäisen! No, arvasinhan sen, —ne puhuvat ihan toista.

ELLI. Vähät niistä. Mutta kuka käski sinua tuolla tavalla lähtemään kotoa ja monta päivää maata maailmaa vaeltamaan, selitäpäs se!

EERO. Mies on luotu liikkuvaksi, vaimo pirtin vartijaksi, etkö sitä tiedä, Elli?

ELLI. Ja oletko sinäkin jo muka mies olevinasi?

EERO. Katsopa minua vähäisen, tyttö—enköstä jo mieheltä näytävä?

ELLI. Miehen mitta, miehen määrä, mutta ei vielä miehen mieltä päässä.

EERO. Mistä sen tiedät?

ELLI. Siitä kun et ollenkaan meidän huoliamme ajatellut matkalle lähteissäsi.

EERO. Turhaa huolta. Jumala suojelee kaikkia matkamiehiä, paitsi viinan vetäjiä.

ROINILA. Mutta leikkipuhe sikseen ja tee meille tiliä töistäsi, poika.
Mitä oli sinulla kaupungissa tekemistä?

EERO. No, kas! Ojala vainajan testamentin kävin sieltä hakemassa.

Tuossa se on.

ROINILA. Mitäs sanot!

MAUNO. Onko testamentti löydetty?

OLLI. Valhetta, petosta! Tänne tuo paperi!

ROINILA (paneet testamentin taskuunsa). Ei, kyllä se minun huostassani nyt pysyy.

OLLI. Tuhat tulimmaista! Mitä on teillä sen asian kanssa tekemistä?

ROINILA. Ellin isäntänä tulee minun hänen etuansa valvoa. Kuinka sait tämän käsiisi, Eero?

EERO. Mattia meidän tulee siitä kiittää oikeastaan.

OLLI. Enkö sitä arvannut! Sinä olet minun pettänyt, sinä—sinä—sinä hiiden sikiö.

MATTI. Hynttäntyy ja purjetuuli, merimiehiä ollaan. Ei ole kultaa kummallaan, vaan toimeenhan me tullaan.

OLLI. Sanoit sen polttaneesi?

MATTI. Ei se ollut ensimmäinen vale, eikä viimeinenkään.

OLLI. Hunsvotti!

MATTI. Olisin minä sen polttanutkin, jos vaan olisit paremmin maksanut.

OLLI. Kaksikymmentä markkaa sinulle annoin—

MATTI. Liian vähän. Hynttäntyy ja purjetuuli—Hynttäntyy ja purjetuuli—

SANNA (on uteliaana kuunnellut keskustelua). Kuulitteko—kuulitteko, hyvät ihmiset! Hän oli palkinnut Mattia hävittämään testamenttia—

OLLI (Matille). Lurjus, heittiö! Minä sinut tapan.

MATTI. Olehan vait, ja kuule ensin, mitä sanon. Itse annoit minulle rahaa viinaan ja sitä kun join, tulin humalaan. Ehk'en selvällä päällä olisi siitä Eerolle kertonutkaan, mutta silloin sen tein. Oikeastaan onkin vaan oma syysi, että kaikki joutui ilmi. Hynttäntyy ja purjetuuli, hynttän tynttän—

OLLI. Oletkos huutamatta siinä, taikka minä sinun opetan—!

SANNA. Herra ihme, nyt minun silmäni aukenevat. Mutta lakki, Eero, lakki, kuinka se koskeen joutui?

EERO. Tuuli sen sinne puhalsi, kun Matin kanssa sillan yli ajoimme.

ROINILA. Ja sinne sen jätit?

EERO. Minkäs sille tein. Riensimmehän sillan reunalle katsomaan sen jälkeen, mutta ei sitä enää kuulunut, ei näkynt.

SANNA. Ja sinäkö sanoit: »sinne se meni eikä takaisin tule», johon Matti vastasi: »kyllä siitä pahasta nyt pääsit».

EERO. Aivan oikein. Niinhän me muistaakseni juttelimme.

MATTI. Niin se oli. Juuri niin.

SANNA. Näette nyt, olenko minä valehdellut.

ROINILA. Et yhtään. Et tippaakaan. Ha, ha, ha.

SANNA. Ihan sanasta sanaan muistin heidän puheensa.

OLLI. Niin, sanasta sanaan! Tekisipä nyt mieleni lämähdyttää sinua vasten suuta, niin että tuntuisi. (Matille.) Ja sinua myös!

SANNA. Minuako? Minuako suuta vasten lämähdyttäisit, sinä mullisaukko? Uskaltaisitpas vaan sen tehdä.

MATTI. Niin, uskaltaisitpas vaan minunkin kimppuuni tulla.

SANNA (astuu Ollia kohden, joka takaperin väistyy perälle päin). Vai suuta vasten sinä minulle antaisit, vai suuta vasten sinä kelvoton! Mutta entä kun saitkin nyt itse lämmähdyksen, joka tuntuu. Maistuuko hyvälle, sanopas! Ähä kutti, se oli sinulle parahiksi! Ähä kutti! Piti, piti, pitkää nenää, noin pitkää, noin pitkää! Piti, piti, piti, piti!

OLLI (yhä väistyen). Kitasi kiinni, sinä hurja akka!

MATTI. Kutti, kutti, kutti, kutti, katsopas tätäkin nenää!

SANNA. Olenko minä hurja? Sanopas, olenko minä hurja? Kies avita, minä revin sinulta silmät päästä.

MATTI. Ja minä autan. Varos nyt, mies, silmäkultiasi.

OLLI. Elkööhän päälleni tulko, te riiviöt!

SANNA. Olenko minä riiviö, sano, olenko minä riiviö? Päästä vielä kerran se sana suustasi, jos uskallat, sinä jolppi, hylky, lurjus,—sinä—

OLLI. Pelastakaa! He ovat kuin raatelevat sudet kimpussani. (Pakenee vasempaan.)

SANNA (jäljessä). Muistat sinä, ketä olet lyöä uhannut, sen lupaan. Vielä minä haukun sinua kirkonmäelläkin, mokoma, mokoma—

MATTI (samoin kuin Sanna). Entä minä sitten, entä minä. Haukun vielä kahta hullummin. Muistat sinä, Olli, muistat. (Hänkin vasempaan.)

EERO. Ha, ha, ha. Olli parka joutui pahempaan kuin pulaan. Mutta, Elli, kuulehan! Nyt vaadin sinulta palkintoa hyvästä työstäni.

ELLI. No, elähän mitään. Vai vaadit sinä palkintoa siitä?

EERO. Se on tietty. Palkinnon ja hyvän. Mitäs annat?

ELLI. Odotas kun mietin. Niin, oikein, nyt sen jo tiedän. Sinä saat— sinä saat—sanonkohan?

EERO. Sano, Sano! Kuiskaa tuohon korvaan!

ELLI (huutaa hänen korvaansa). Saat tyhjää kouran täydeltä.

EERO. Eipä ole paljon. Mutta jos tekisin toisen kysymyksen,— antaisitkohan siihen paremman vastauksen?

ELLI. Kysy, niin saat kuulla!

EERO. [Kansanlaulu.]

Lausupa mulle kerran totta, lausu Elli kulta,
Ootko koskaan tuntenut sa rakkauden tulta.

Onkohan poian silmäykset vielä eläissäsi
Koskaan saaneet lämpimäksi nuorta sydäntäsi?

ELLI.

Yhden mä tiedän sorjan ja sievän, josta ma hiukan tykkään.
Saisko tuota rakastaa, en ole kysynytään.

Ei ole tullut isännältä tuota kysytyksi,
Saisko ottaa ystävää, vai täytyykö olla yksin.

EERO. Ja kuka se on, jonka ystäväksesi otat, jos isä luvan antaa?

ELLI. Sen sanon sitten vasta huomenna tai ylihuomenna, tai jonakuna muuna päivänä. Ei kaikkea hyvää saa yhtä aikaa tietää.

ROINILA (on tarkastanut testamenttia). Niin, Ellille tässä näkyy olevan kaikki määrätty, sekä kiinteä että irtain, aivan niinkuin Mäki-Matti ja Alatalon Kustaa ovat sen todistaneet. Hm—sinä olet nyt rikas tyttö, Elli.

ELLI. Paras rikkaus on kuitenkin, jos saan tulla teille tyttäreksi.

ANNA. Ja sinä, Mauno,—sinä annat anteeksi, että olen ollut niin paha.

MAUNO. Elä puhu turhia, Anna. Sinä et ole koskaan ollut paha, et koskaan. Mutta minä sitä vastaan olin semmoinen tuittupää, että totisesti olisin ansainnut sinulta ikuiset vihat. Ja kuitenkin sinä osoitat minulle vaan rakkautta, joka yli ymmärryksen käy. Sinä olet enkeli, Anna, ja minä, syntisparka, olen kohta hurjana ilosta, kun sinut omakseni saan.—Kuinka on, isäntä, eihän ole liittomme teille vastenmielinen? Ettehän kiellä minulta tytärtänne?

ROINILA. Ota hänet, herran nimessä, elköönkä kuuna kullan valkeana tuonlaiset juonet ja erehdykset enää väliänne rikkoko.

MAUNO. Niitä emme enää laske likellekään.

ANNA. Ja jos äkkiarvaamatta eteemme tulevat, niin sovitamme ne rakkauden ja luottamuksen aseilla.

(Esirippu alas.)

[1885.]

End of Project Gutenberg's Murtovarkaus; Roinilan talossa, by Minna Canth

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK MURTOVARKAUS; ROINILAN TALOSSA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a

compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail)

within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.

- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to

reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.